

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Május 3.

18. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

A papság jövője.

(Két cikk.)

Megértük már valahára azt az időt, hogy a protestántizmusról és annak szerény apostolairól komolyan kezdenek beszélni. Elérkezett az a pillanat, melyben az országos törvényhozás a jog-egyenlőség alapján akar leszámolni a felekezetekkel; vagyis, jobban mondva, életbe akarja léptetni 1848-nak vallási téren is kimondott és törvénybe iktatott, nagy és szabad irányu elveit. Viszonoságot akar teremteni a hazában élő különböző felekezetek között; szabályozni akarja az egyházak jog és hatáskörét, hogy külön választassék a mi szorosan egyházi, a kultuszra tartozó attól, a mi nem egyházi, a mi nem érinti a hitet, nem sérti a lelkiismeretet; attól, a mi az állam felügyelete és ellenőrzése alá esik. És ez helyes is. Hadd, végezze az állam a maga dolgát, szabadítson meg minket attól a sok ingyen munkától, a mi lekötötte parányi erőnket, a lelki buzgóság és hit-élet erősítésének nagy hátrányára, midőn a sok kiadványt, sok statisztikát irtuk; attól a sok per-patvartól, a mi igen beszenyezte a papi méltóságot, gyengítette a tekintélyt, midőn a sok való perrel foglalkoztunk, midőn a képét hajtottuk. De, ezzel szemben, hagyja szabadon a vallásos élet egész mezejét, hogy függetlenül hintegethessük a békességnek, az igazságnak magvait, hivebben melengessük a kebel tiszta és szent érzelmeit, nagyobb erővel prédikáljuk az ígét, mely istennek hatalma minden hívők idvességére.

Mindez a mozgalom és törekvés, mely rólunk beszéltetni kezdett, az egyházpolitikai reformok neve alatt ismeretes. E lap hasábjain is meg volt már vitatva, el volt mondva azoknak szabadelvűsége, ki lett fejtve, hogy előnnyel, vagy hátránnyal járnak-e a protestántizmusra. Hát, mi nem is ezekről a dolgokról akarunk beszélni, hanem, mint

cikkünk felirata is mutatja, ezeknek beálltával, a papság jövőjéről, mely lényegesen fog különbözni, s kell is, hogy különbözzék, a mostanítúl. Ezt a kérdést pedig két oldalról fogjuk tárgyalni, u. m. először a papság szellemi munka-körét, feladatát, másodsor pedig, a papság anyagi erejét, jövedelmét tekintve.

Hogy a papság jövőbeli feladatáról, szellemi munkaköréről kimerítően szólhassunk, szükséges, hogy lássuk, ismerjük a jelent. Mit csinál a papság a szellemi élet, a hit, az evangyélium mezején? Bizony, nagyon keveset; alig többet a semminél. Ne tessék, követ dobni rám, mert méltánylom ezt a keveset is, de nem hunyhatok szemet a hiányok, a mulasztások előtt sem. Ez a kevés szellemi munka pedig, ha ugyan méltán annak nevezhető, javarészen a szorosabb értelemben vett papi teendők elvégzésében összpontosul. Megkondul a harang reggeli templomra; bemegyünk az ur házába, nyolc-tíz öreg asszony előtt elolvassunk egy imádságot, sokszor minden érzés, minden áhitat nélkül. Igen sok egyházban még ez is elmarad. Ez után, az egész nap szabad, nincs semmi dolgunk. Nincs-e Dehogy nincs. Éppen az a baj, hogy nagyon is sok van, csak hogy az a dolog nem az úr szőlőjében való dolog, nem a komoly studiumok, nem az evangyélium kincseinek aknázgatása, hanem munkája a mindennapi kenyérnek, gondja és dolga az élet szükségének. Kimegyünk a kertbe, a mezőre, szántunk, vetünk; majd jön a kapálás, aratás, széna-gyűjtés, és a pap mindenütt ott van, mert ha gazdasága nem jövedelmez, nincs miből élni. Hát a bér, a kepe? Uram isten! Ments meg attól. Az a siralmas 200 véka gabona, az a panaszos 150—200 frt. éppen két annyiszor ingerel föl, s mégis, ha elvétesz egy jó szót szólani, keservesen hallgathatód a cifrábnál-cifrább dicséret-mondásokat.

Igy van ez hétfőn reggeltől szombat estig.

Nó, aztán, tessék, dolgozni, szellemi munkával foglalkozni; tessék, két-háromféle lapot járattani, a haladó korral lépést tartani; tessék, egy-egy ihletett percben prédikációt írni, egy-egy jó gondolatnak kifejezést adni; tessék, az evangyéliumi szellemet tovább plántálni, az ígét alkalmas és alkalmatlan időben prédikálni; tessék, belmissziót csinálni, a hitben erőtlenekeket megerősíteni, az elhagyatottakat felkeresni, a szegényeket felsegélteni, mert a valódi jó pásztornak nyája körül még anyagi áldozatok is kell hoznia, mindenképpen jó példával kell előre mennie. Természetes, hogy ily viszonyok között, a vasárnap is alig fog különbözni a többi napoktól. Mert hiszen, a prédikáció is egy rideg, száraz előadás, több helyen felolvasás, a mi bizony, sem nem lelkesítő, sem nem építő. Meditáció nélkül, élő hit nélkül, tudás nélkül, lelkesedés nélkül nem lehet prédikációt írni, sem jól prédikálni. Az a beszéd, mely lélek nélkül készül, és adatik elő, legalább is nem tarthat számot arra, hogy protestáns szónoki beszédnek nevezessék, sem formailag, sem a hatást és eredményt illetőleg. A protestántizmusnak pedig mindig erős fegyvere volt, s az is marad az egyházi szónoklat.

De, ne legyünk igaztalanok, hisz, látjuk, hogy itt is, ott is felfakadnak néha-néha az «élő vizek», de az is bizonyos, hogy nagyon hamar is befagyának, a nélkül, hogy folyásukban termékenyítő erőt hagytak volna maguk után.

Ki ismeri jobban a népéletet, szokásokat, mint a falusi papok? Ki tudna közvetlenebbül a nép szívéhez szólni, lelke hurjait inkább rezgésbe hozni, hibáiból kiragadni, az erények fénylő csarnokába bevezetni, mint a papok? Hiszen, minden nap együtt vannak a néppel, elleshetik minden gondolatát, sőt gyakran maga a nép tárja fel papja előtt keblének minden titkos rejtekét, maga keresi a gyógyító irt, sovárogo a balzsam-csepp után, mely lelke szomját eloltsa. S mégis, pang a népies irodalom, nem tudunk, kezükbe épületes olvasmányokat adni, nem írunk, mert nincs időnk rá, nem engedi az anyagi gond, a megélhetés nehéz szüksége. Hanem ezt megírják esetleg olyan emberek, kik e téren egészen ismeretlenek, járattalanok, mi pedig írjuk a szerződések, az instanciákat, elvállaljuk a biztosítótársaságok ügynökségét, a takarékpénztárak, hitel-szövetkezetek felügyelőségét, egy szóval, minden egyebet, csak azt nem, a mi hivatalunkhoz tartozik, mivel magunkat mivelhetjük, hivatásunk hitét

erősíthetjük, az isten országát építhetjük. Hát, az bizonyos, hogy ez nem jól van így; nem ily munka, nem ily foglalkozás illő mi hozzánk. Az eszményt eldobtuk magunktól, s nincs, a mi föl-emeljen; nincs, a mi lelkesítsen; alant járunk a porban, a helyett, hogy magasra törnénk, fenn repülnénk, mint a saskeselyűk.

Arról nem is szólok, hogy a tudományos, theol. irodalmat miveljük, tovább folytassuk, előbbre vigyük. Bár legalább lépést tarthatnánk a haladókkal, s ne felednők el azt, a mit theologus korunkban magunkba szívtunk. Pedig, bizony ennek is jó hasznát vennők, a talán már nem sokára mindenütt életbe lépő papi értekezleteinken. Nem tudom, hogy honnan meritünk mélyeséges bölcsességet egy-egy összejövételre, ha a theol. irodalomba be nem pillantunk, s minek jövünk össze, ha nem lesz, mivel traktáljuk egymást?

Ehhez a lekött helyzethez hozzá járul még a hova-tovább mind inkább szaporuló adminisztrációs munka is. Ez ellen nem kellene szólalnunk, mert hiszen ez folyománya a keresztyén hitéletnek, de a jelen helyzet és viszonyok között, kezd ez is elviselhetlenné válni, különösen espereseinkre nézve. Egy esperesnek el kell látnia évente ezer-ezerötszáz ügydarabot; meg kell látogatnia átlag 30—40 egyházat, e mellett, ő is ember, családfentartó levén, gondoskodnia kell még családjáról is. Nó hát, kérem, kívánhatunk-e még tőle ezen felül egyebet? Kívánhatjuk-e azt, hogy lelkének gazdag tárházát kiöntse a szellemi élet, szellemi munka terén? Sőt, várhatjuk-e jogosan még azt is, hogy egyházaik, mint hegyen épített város, úgy álljanak előttünk, követendő példányképül a lelki buzgóságban, vagyoni erőben, rendezettségben. A legjobb akarat mellett sincs erre fizikai idő. Az egyházkerület 1889-ben szervezte a káplánságot. Ez helyes is volt. De nem gondoskodott arról, hogy legalább a munka nagyobb terhét viselő esperesek mellett szolgáló káplánok részére némi segélyt nyújtson. É miatt bekövetkezik ma-holnap a helyzet tarthatatlansága, bekövetkezik az, hogy az egyházaknak újabb rovatalt kell magukra vállalniok. Nó, akkor aztán prédikálhatunk, ha lesz, kinek!

Nem folytatom tovább; úgy is jól látjuk mindnyájan a hiányokat; érezzük a sebet, mely szívünkön vérzik; tudjuk, hogy hol a baj, s még az orvosságot is eltalálnók, de a jelen körülmények között, nem gyógyíthatunk úgy, a mint akarunk. De nem a jelenről szólok, hanem a jövőről a jelennek.

És e pillanatban, lelkem elé egy elragadó kép tárul. Látom a jövőndő papságát, mint omlik ki a külmagyar-utcai fényes csarnokokból, megrakodva lelke a tudományok gazdagságával, telve szíve égő vágygyal, hittel, lelkesedéssel; látom, kezében az apostoli bottal, mint oszlik szét a szélrózsa minden irányában, mint hirdeti az ígét, mint prédikál kellemes és kellemetlen időben; látom, hogy ők a nép igazi Józsuéi, kik vezetik a lelkeknek nemes és szent csatáira; megvívják a hitetlenség, a tudatlanság várait; lerombolják a tévelygés, a vakhit, a babona oltárait, s templomot építenek az élő hitnek, a soha el nem fogyó szeretetnek; diadalról diadalra vezérlik az evang. protestántizmusnak, a felvilágosodásnak, a honszeretetnek lobogóit. Igen-igen, ők c s a k papok, c s a k igehirdetők lesznek, nem a nemzet napszamosai, nem hivatalukat lealázó munkások. Megszabadulnak az anyagi terhektől, lerázzák a test bilincseit élnek a léleknek, szolgálnak ama szent hivatásnak, melyre kiküldettek. Ők nem alamizsnán tengődnek, hanem szolgálatuknak méltán megérdemelt jutalmát élvezik. Nem a néptől élnek, hanem a néppel a népért. Nem kényszerűségből, hanem belső hivatásból, professzióból szólnak, tesznek. Övék a jövőndő!

De, ne feledjétek el, ifjú apostolok, jusson eszetökbe akkor, hogy ezt a jövőndőt mi teremjük meg a ti számotokra; mi szabaditunk fel az anyagi gondoktól, mi oldjuk fel a léleknek szárnyait, hogy repüljön magasra, s bejárja vele a legtávolabbi mezőket is. Mi vezetünk vissza az evangyéliumhoz, hivatásoktoknak igazi forrásához, a honnan miaként elvontak az anyagi gondok. Mi, akkor, a midőn közre munkálunk abban, hogy a lelkészi szolgálat felszabaduljon minden felesleges munkától, egy mező maradjon csupán a lelkész számára: az evangyélium mezeje. Mi rakjuk le a fundamentumot akkor, midőn sürgetjük, kérjük a lelkészi fizetések rendezését, a gyám- és nyugdíj-intézet megteremtését. Hogy ez miképpen, volna lehetséges, arról lássunk a jövő alkalommal.

Az egyetemes konvent gyűlése.

(1894. ápr. 24—28.)

Szokott módon kezdődött ez a gyűlés is, miután ugyanígy megalakult. A tagok jobbára a régiiek voltak. A kik máskor megjelentek, most is ott voltak, egy pár betegen fekvő, vagy elfoglaltsága miatt meg nem jelenhetett tag kivételével.

Fontos tárgy több volt. Ezeket mind letárgyalták. Elvetették Kenessey Béla közalapi előadó javasla-

tát a megyei közalapi bizottságok felelősségének szigorítására vonatkozólag. Ellenben, meghagyták a presbiteriumok eddig kivetési és behajtási jogát.

Az államtól adott százezer frtból hetvenöt ezeret szegény egyházak teljes felsegélésére fordítanak, a többi tőkésítve lesz. E pont körül nagy vita volt, melyben itt-ott még heves politikai nyilatkozatok is hallatszottak. Ennek szokatlansága nem a legkellemesebben érintette az egész konventet.

Kiosztották a közalapi segélyeket. A mi kerületünk kapott egyházak részére 2130 frtot, lelkészek részére 1350 frtot. Legtöbbet adtak a tiszántúli kerületnek, hol 114 egyház 3695 frt. és 101 lelkész 2730 frt. segélyben részesült.

Megvitatták az országos lelkészi özvegy-árvai gyámintézet alapszabály tervezetét. Változtatást nem sokat tettek benne. Megbolygatták ugyan több pontját, de utóvégre is elfogadták az egészet. Csak a kezelés módját állapították meg másképpen, mert nem adták át ezt az erdélyi kerületnek, mint a tervezetben volt, hanem megbízzák vele a földhitelintézetet. Az új intézet ügyeinek vezetésére különben egyelőre három tagu permanens bizottságot neveztek ki.

Elfogadták Fejes István előadónak a magyarországi összes református egyházak anyagi állásának kimutatása céljából készült leltár tervezetét.

A tiszántúli egyházkerület által a vadházasságok ügyében a kormányhoz intézett felterjesztését ad acta tették, mert a kormány most is megteszi e tárgyban azt, a mit tud.

Ez után, néhány fegyelmi ügyben zárt ülést tartottak.

Majd, az iskola-ügyet, különösen az államsegélyezés kérdését tárgyalták.

Segélyezésre a következő iskolákat ajánlották:

A mezőturi gimnáziumot három ezer frt segélyre, a székelyudvarhelyi gimnáziumot, kétezer kilencven frtra, a zilahi gimnáziumot, huszonöt ezer frt. egyszersmindenkori segélyre, a csurgói gimnáziumot hetvenötezer frtnyi segélyre, a pápai tizenhat ezer és a szatmárit tizenhét ezer frt., végül a budapestit, párhuzamos osztályok felállításának céljából, évi tizenkilencezer forint segélyre.

Fölterjesztették pártolólá a kormányhoz az erdélyi egyházkerület memorandumát, a melyben a nevezett egyházkerület kéri a kormányt, hogy a Kolozsvártt felállítandó fakultást a kolozsvári tudomány-egyetemmel kapcsolja össze minél előbb.

Azután, határoztak a missio segélyekre kiosztandó 22.080 frtról. Ebből az erdélyi kerületnek adtak hatezer négyszáz frtot.

És miután a konvénnt választott tagjainak mandátuma még az idén lejár, erre nézve is elrendelték az intézkedéseket, hogy az ujonnan választott konvent már a jövő tavaszi gyűlésen akadálytalanul működhessék.

Helybehagyták a fumei ref. és ágostai egyházak egyesítését.

Tudomásul vették, hogy ez idő szerint ujabban a nagykőrösi főgimnázium 1751 frt. és a miskolci 2000 frt. állandó segélyt nyertek. Csurgó pedig 3400 frt. Miskolc 3500 frt, S.-Szentgyörgy 10,000 frt, és Pápa 10.000 frtot

Azt is tudomásul vették, hogy a miniszter a fegyrintézeti lelkészek ügyében nem tehet semmit.

Ezzel az ügyeket mind befejezték. Több tárgy nem volt, szétszlottak. Esztendő mulva majd tovább tárgyalnak.

Az országos ev. ref. lelkészi özvegy- árvai gyámintézet alapszabály-tervezete.

(Folytatás.)

Indokoló jelentés.

Tisztelt bizottság!

Mult évi konventünk 51. és 60. b) alpont sz. alatt kelt végzései folytán, bizottságunk egy igen nemes, de nehéz feladat megoldására, illetőleg, erre vonatkozó javaslattételre lett fölhiva és utasítva. Egyetemes zsinatunk ugyanis, immár szentesített egyházi törvényeink 270-ik cikkelye szerint, a konventnek kötelességévé tette, hogy a 259-ik cikkely e) alpontjával összhangzólag, a hivatalviselésre képtelen lelkészek nyugdíj-intézetének kérdésével tovább is foglalkozzék, s arra vonatkozólag készítendő végleges tervezetét minden esetre terjessze a közelebbi rendes zsinat elé. Ezt megelőzőleg, azonban, az özvegy-árvai gyámintézet létesítéséről három év alatt gondoskodjék, s ha az másképpen nem lehetne, a zsinat által való törvény-alkotást is vegye igénybe.

A konvent által megválasztott bizottság, még a konventi ülések tartama alatt megalakulván, elnökévé alulirottat, s előadójjá nt. Széll Kálmán esperest választván meg első kötelességünknek tartottuk, egybegyűjteni a szükséges statisztikai adatokat, melyek e nagy fontosságú kérdés megvilágítására s a javaslat-készítésre tájékozással szükségesek. A beszerzett részletes adatokat a bizottság előadója lelkiismeretes gondnal és sok fáradsággal feldolgozta s azokat kinyomtatva, közre is bocsátotta. Az adatok 1883-tól, az 1892-ik év végéig s így 10 évre vonatkoznak. E szerint, elegendő alappal szolgálhatnak arra, hogy bepillantást engedjenek egyfelől a mostani helyzet milyen voltába, s másfelől megvilágítsák azon utat, melyen a kitűzött cél érdekében, bizton haladni lehet és kell.

A lelképászorok özvegyei s árvái ez idő szerint kizárólag az egyes egyházmegyékben létező özvegy-árvai gyámintézetek által való segélyezésre vannak utalva és szoritva. Az összes gyámintézeteknek alapvagyonosa volt 1892-ik év végén: kerekszámában 1.183,500 frt; tagdíjúl kirovatott abban az évben: 14,530; s 613 özvegy és 209 kiskoru árva részesült összesen 50,900 frt. segélyben és így átlag egyre jutott 61 frt. Meg kell azonban jegyezni, hogy egybehasonlítva az egyes egyházmegyeyei segélyezések mértékét, nagymérvű aránytalanság tűnik ki. Kiemelék e tekintetben egynehány jellemző adatot. Általában legkedvezőbb a helyzet a duna-melléki egyházkerületben s kiváltképpen az alsó-baranya-bácsi, a solti és a pesti egyházmegyékben. Az utóbb jelzetté az elsőség koszoruja, mert 1892-ben az özvegyeknek egyenkint 250, s az árváknak 62 frt. osztalékot adott, mert van közel 40,000 frt. alaptőkéje s ennek folytán tagdíjúl összesen csak 230 frtot rovott ki. Kedvező a helyzet, az alsó-baranyai és a solti egyházmegyékben is;

az előbbi egy-egy özvegyet 197, egy-egy árvát 24 frttal; az utóbbi az özvegyeket fejenkint 130—140 frttal segélyezte. A dunántúli kerületben sokkal gyarlóbb a helyzet. A barsi, belső-somogyi, tata-vidéki, veszprémi, mezőföldi, pápai és komáromi egyházmegyék gyámintézetei átlag 40—50 frt. segélyt adnak; de az őrségi csak 13 frtot. Szomorú a helyzet a tiszáninneri kerületben is. Az ottani 8 egyházmegye közül, az abauji, alsó-borsódi s az alsó-zemplényi egyházmegyékben, a gyámintézet csak a közelmúltban lett megalapítva, a segélyezés csak évek múltán kezdődik meg, addig tőkésítés történik. Azon egyházmegyékben is, melyekben a segélyezés folyamatban van, kivéve a gömörít és a tornait a segélyezés nagyon csekély mérvű, p. o. a felső-borsódi egyházmegye 8 özvegy közt osztott fel 22 frtot. A tiszántúli kerületben kiemelkednek az alsó-szabolcsi, a békés bánáti, a nagy-szalontai, a debreceni, a bihari, a felső-szabolcsi, a heves-nagykunsági, a nagy-bányai, és a nagy-károlyi egyházmegyék gyámintézetei. P. o. az alsó-szabolcsi, az ujonnan életbe léptetett szabályok szerint, egy-egy özvegynek 300, egy-egy kiskoru árvának 50 frt. segélyt fog adni. Békés-Bánátban, hol a segélyezés kulcsa a szolgálati idő tartama, van egy özvegy, a ki 321 frt. jutalékot kap s az említett többi egyházmegyékben is a segélyezés 100—200 frt. között váltakozó. Gyarló a helyzet a szathmári és máramaros-ugocsai egyházmegyékben; az utóbbiban az osztalék átlag 25 frt. Legsötétebb azonban az erdélyi kép. A nagy-szebeni és gyula-fehérvári egyházmegyék gyámintézeteit elsöpörte az idők vihara s az ottani egyházközségek nagy része az 1848—49-iki szörnyű romlás-okozta sebeiből maig sem tudott kigyógyulni. A nagy-sajói egyházmegyében gyámintézet csak 1892-ben lett szervezve s alig pár száz forint alaptőkével bír; a segélyezés csak később kezdődhetik. A rikánbelüli négy egyházmegye közösen tartja fenn gyámintézetét, s ezek közül p. o. az orbai hat özvegy és tizenegy árva közt osztott fel 27 forintot. Némileg kedvezőbb a helyzet a kolozs-kalotai, a marosi, a görgényi, a szilágy-szolnoki, és az udvarhelyi egyházmegyében, hol a segélyösszeg 20—30 forint közötti fokozatokat tüntet fel. Legelőnyösebb a helyzet a kolozsvári egyházmegyében, hol egy özvegy és két árva, összesen 300 forintot kapnak, de nem rendes járadékul, s ha több özvegy lesz, a segély alább száll.

A felsorolt adatokból nyilvánvaló, hogy az egyes fénylő sugarak bele vesznek a sötét éjbe, és egy országos gyámintézet megalapítása imminens szükség.

Beható tanulmányozás tárgyává tevén a kérdés lehető módosztatit, az előadóval egyetértve, indokoltnak tartottuk, első sorban kísérletet tenni abban az irányban: ha vajjon nem volna-e lehetséges, és előnyös, valamelyik életbiztosító társasággal szövetkezve, hozni létre egy országos gyámintézet állandó alapját, tőkegyűjtés útján? Felszólításokat intéztem az «Első magyar általános», a «Triesti», az «Adria», a «Foncière» és a «Mutual» életbiztosító társaságokhoz, azt a kérdést vetve fel: hogy nem volnának-e hajlandók, az intézet megalapíthatása érdekében, szerződésre lépni konventünkkel, és pedig a tömeges (kumulatív) életbiztosítás rendszerének elve alapján? Tiszta-ban voltam ugyan azzal, hogy ez az elv, a társulatok ha-

tályban levő szabályzataiba ez idő szerint még fölvéve, s ki-fejezésre juttatva nincs, de az e tárgyban folytatott beható tárgyalások rendén, hivatkozással az egybeállított, s velük közlött statisztikai adatokra, igyekeztem, azokat ez elv elfogadására rábírní. Jeleztem azon anyagi és erkölcsi előnyöket, melyeket a társulatra nézve maga után vonna az, ha egyetemes egyházunk összes lelkipásztorai belép-nének egyszerre a biztosítottak kötelékébe, s ez által létre jönne egy hosszas időre terjedő szövetkezés, mely, kétségtelenül, a társulat másnemű üzletágaira is kedvező befolyást gyakorolna. Ráműtattam arra is, hogy statisztikai adataink szerint, a lelkészi karban, összehasonlítva azt a társadalom más osztályaival, a halálozási arány nagyon kedvező, mert tíz évi átlagot véve a számítás alapjául, csak 24, per mille, s e szerint, a mi 1975 papunk közül évenként átlag csak 45 hal meg. Adataink szerint, azonban, ezeknek is, kerek számban, huszonöt százaléka, részint életkorának magassága, részint nőtlen volta miatt nem hagy maga után özvegyet, s kiskorú árvákat, úgy hogy, évenként, átlag véve, nem több, mint 34 család szorul segélyezésre.

A felszólított társulatok közül ez ideig csak kettő tett ajánlatot, névszerint: az «Első magyar általános» és a «Triesti». Kilátás van arra, hogy jelentkezni fog a «Mutual» is. Az ajánlatot tett két társulat díjtáblázatait % alatt melléklek. Ezek közül az elől jelzett több hónapig tartott tanulmányozást szentelt ez ügynek, s részletekbe menő számításokkal összesített táblázatokban fel-tűntette azt, hogy ha minden egyes lelkész, halál esetére, 1000 forintig biztosítatik oly képpén, hogy az esedé kessé válандó tőkeösszegek esetről-esetre a gyámintézet pénztárába fizettetnének be, minden egyes lelkipásztorért mennyi biztosítási díj volna évenként a társulat pénztárába beszoigáltatandó? Oly nagy összeg, mely erőnkét túlhaladja. Azon esetben ugyanis, ha a szerződés jövő évben már hatályba lépne, kerek számban évenként 109,000 forint; egy évvel később, a mikor a lelkészek életkora is nagyobb és magasabb lesz, 114,000 forint. Ez összegből hajlandó a társulat az első évben, szerzési díj címén, elengedni tizennyolc százalékot, s azután évenként javunkra írni, behajtási jutalék címén, három százalékot; de így is, az évi díjfizetések összege meghaladná a százezer forintot. Ettől csekély mérvben eltérő, s a magasabb életkornál egyes tételeiben kedvezőbb a «Triesti» díjtáblázata, de oly kikötéssel, hogy az összes biztosítandók, orvosi vizsgálat alá vetendők és ha azok közül egyesek vagy általán nem, vagy csak bizonyos nehezítő feltételek mellett fogadhatók el: a társulatnak jogában áll, a díjtételt belátása szerint felemelni. Különös kedvezményt ez a társulat is ajánl föl, biztosított tőkének az első évben egy és fél százalékat, vagyis: minden ezer forint után 15 frtot, s ezen kívül évenként ugyanannyi behajtási jutalékot, mint az «Általános». A biztosítási díjak végösszegének nagysága abban leli magyarázatát, s igazolását, hogy adataink szerint, jelenleg több, mint 850 oly lelkészünk van kinek életkora meghaladta az 50 évet. Ezek között 50—55-ig van 213; 55—60-ig 135; 60—65-ig 129; 65—70-ig 138; 70—75-ig 100; 75—80-ig 52; 80—85-ig 35; 85—90-ig 5, s 90-en felül egy, és pedig: az erdélyi egyházkerületben, a dézsi egyházmegeyében, tiszt. Nagy Dániel, kozár-

vári nyug. lelkész. A díjtételek az 50-ik évtől kezdve, a halandósági statisztika adatainak megfelelően rohamosan emelkednek. Lehetne a díjfizetések végösszegét jelen- tékenyen mérsékelni az által, ha ezek a biztosítottak kö- telékéből kihagyatnának, de teljességgel nem volna méltányos, nem részesíteni segélyezésben leendő özvegyeit és árváit éppen azon lelkészeknek, kik már régóta az Ur szolgálatában állanak s így első sorban méltók, hogy majdan családjuk felé nyujtsunk segítő jobbot. Különben is, ez esetben, az egész intézmény nélkülözné a teljes- ségnek, az összes lelkipásztorok hátramaradó családjait magába ölelő szeretetnek ismertető jegyzeit.

Arról kelle hát meggyőződünk, hogy a kérdés előnyös megoldása ez úton nem eszközölhető pénzügyi szempontból sem, mert adataink szerint évenként átlag a lelkészi karból csak 45 halván meg, a gyámintézet évi bevétele csak ugyanennyi 1000 frt. volna, s ezzel szemben, a biztosítási díjak összege meghaladná a száz- ezer frtot. Sőt, tekintettel arra, hogy évről-évre és vég nélkül az örökké élő anyaszentegyház szolgálatába új meg új lelkipásztorok lépnek be, a kik felveendők lenné- nek a biztosítandók sorába, egyik társulattal sem lehetne a szerződést meghatározott időre kötni.

Nincsen e szerint más mód, mint megalapítani a gyámintézetet önerőnkön, keblí uton. Összes protestáns intézményeink története is azt bizonyítja, hogy azoknak megalapításában és fentartásában ritkán kaptunk egy- házi életünkön kívül segedelmet, de valahányszor ön- erőnkbe vetett bizalommal és áldozatkész kitartással kezdettünk a munkához s folytattuk azt: igyekezetünket mindig siker koronázta, s az Isten megsegített s meg- áldott minket. A multakból okulást és bizalmat merítve, vessük kezeinket most is a nemes munkára.

Körvonalozom azon vezérelveket, melyek a gyám- intézet megalapítása és jövőjének biztosítása érdekében, igénytelen nézetem szerint, szem előtt tartandók, s kell, hogy az alkotásban minket irányítsanak, és ezek a kö- vetkezők.

1-ször: tekintettel a zsinatnak fennebb idézett vég- zésére, az intézmény oly célzattal alapítandó meg, hogy első sorban ugyan a leendő papi özvegyek és árvák szükségleteinek, a lehetőség korlátai közt, és pedig foly- ton fokozódó mérvben feleljen meg, de másfelől készítse elő állandó alap gyűjtése által egy papi nyugdíjintézet megalapíthatását is. Nemcsak azért, mert ez a zsinat ki- fejezett intencióinak megfelelő és konventünk erre uta- sítva is lett, de azért is, mert ez a két intézmény egy- mást szükségképpen kiegészítő, s egyetemes egyházunk jól felfogott érdekében egymással legalább is egyenrangú és fontosságu feladat. Ez előterjesztésem rendén alább fel fogom mutatni ezen kettős célu intézmény egész jövődjének képét pénzügyi szempontból, s megtecn- dem e tekintetben részletes javaslataimat.

2-ször: az intézmény megalapítása és fentartásá- nak állandó biztosítása végett, három faktor erejét kell egyesíteni. Ezeknek egyike és elseje: az első sorban ér- deklett rendes lelkipásztorok, körlelkészek, missionariusok, és még a helyettes-lelkészek is, kik közül nem egy, ily minőségben, évek hosszú során át szolgál. Ezek minde- nikére nézve a gyámintézet kötelékébe a belépés feltét-

lenül és kötelezőleg megállapítandó. Legigazságosabbnak tartom, hogy a tagsági díj kulcsául, eltekintve a mellékes járulékoktól, az egyházhatóságilag megállapított rendszeres javadalmazás szolgáljon, és pedig annak, mint alábbi állításaim igazolni fogják, évenként két és fél százaléka. Krisztus Urunk megmondta, hogy: »A kinek több adatik, attól többet kívánnak«, s az osztó igazság is azt követeli, hogy a ki az anyaszentegyháztól több javadalmat nyer, járuljon viszont annak felvirulásához nagyobb áldozattal, mint az, a kinek alig jut a mindennapi kenyérre. Ennek viszont természetes és igazságos folyománya az, hogy az intézmény jótéteményeiben a részesülés is, az alább jelzendő korlátok közt, a hozzájárulás mértékéhez legyen arányítva. Igazságos az is, hogy a részesülésre irányadónak kell lenni a szolgálati idő tartamának, s így megállapítandó a fokozatos emelkedés mértéke és kulcsa. Második faktor, melynek hozzájárulása föltétlenül igénybe veendő: az egyes egyházközségek, melyeknek javára szentelik fel Istentől nyert talentumaikat és egész életüket az Ur szolgálai. Illő, hogy segítsenek azok is, letörülni a hátramaradó özvegyek és gyámoltalan árvák szeméiről egy pár keserű könnyet, sőt eltekintve a hála és kegyelet e nemes kötelességétől, az egyházközségeknek áll első sorban kiváló érdekében, közreműködni egy egyetemes jellegű papi nyugdíjintézet megalapításán, mert számtalan esetben azok sanylik leginkább annak hiányát. Csak az Isten a megmondhatója, hogy feles számu egyházközségünkben mennyi baj, mennyi romlás következett be e miatt, nem egyszer, egy egész új nemzedék által alig helyrehozható. Az egyházközségek részéről is a hozzájárulás legigazságosabb kulcsa lehet a papi javadalom összege, s tekintettel egyházközségeink nagyobb részének szegénységére, ezt csak egy százalékban vélem megállapítandónak. (Ezen hozzájárulási arány alapján összeállítottam s *nb* alatt melléklem részletes és rovatos kimutatását annak, hogy összes lelkipásztoraink és egyházközségeink, külön-külön és egyenkint, évenként mekkora összegű járulékok fizetésére lesznek kötelezendők.) A harmadik faktor: az egyetemes egyház, illetőleg, annak közalapja, melynek egyháztörvényeink 209. cikkelyének e) alpontja értelmében, egyik főfeladata: egy országos gyámintézet megalkotásának állandó segély által való előmozdítása. Konventünk e célra eddig is a lehetőség korlátai között rendelt el tőkésítéseket, de az intézet létrejöttétől kezdve, a hozzájárulás határozott összegben lesz megállapítandó, s véleményem szerint, ennek kulcsául is a papi javadalmak szolgálhatnak, s meghatározandó, hogy a hozzájárulás összege az összes papi javadalmak egy és fél százaléka legyen.

Ha e három faktor ereje egyesítettik, mindaddig, a míg az állandó alapok létrejötté a további hozzájárulást részben, vagy egészben fölöslegessé teszi, a mint ez az alábbiakból ki fog tűnni, a gyámintézet már első évtől kezdve, tekintélyes erővel foglalja el helyét többi áldásos intézményeink sorában.

3-szor: a most létező egyházmegeyei gyámintézetek alapvagyónát, az országos gyámintézet megalapítása mellett, érintetlenü és számításán kívül hagyandónak tartom. Egyik indoka ennek az, hogy azok: az egyes

egyházmegeyekben szolgált és szolgáló lelkipásztorok özvegyeinek és árváinak segélyezésére lettek idők folytán egybegyűjtve, s így az egyes egyházmegeyek magánjogi jelleggel bíró tulajdonát képezik. Már csak azért sem vonhatók be a megalapítandó országos gyámintézet pénztárába, mert, a mint fönebb is jelzém, egymástól eltérő s a minimálistól jelentékeny összegig emelkedő értéket képviselnek, s azokból a részesedés arányának igazságos megállapítása a lehetlenségek sorába tartozik. Különben is, magánjogi szempontból képtelenség volna az, hogy p. o. a békés-bánati egyházmegeye gyámintézetének jövedelme, melynek célja azon egyházmegeyében tartozó papi családok segélyezése, a gyámintézettel nem is bíró nagyszabeni egyházmegeye papi családainak gyámoltására fordítottassék. Másik indoka e vezérelvnek az, hogy az egyházmegeyei gyámintézeti alapokkal szemben, a most élő özvegyeknek és kiskoru árváknak az elhalt férj, illetőleg, atya hozzájárulása címén már megszerzett jogaik vannak. Sőt, nemcsak az özvegyeknek és árváknak, hanem az egyes egyházmegeyek kötelékébe tartozó és még élő lelkipásztoroknak is, kik rövidebb, vagy hosszabb idők óta hozzájárultak az alapok gyarapításához. abban a bizonyos tudatban, hogy leendő özvegyeik, árváik azoknak gyümölcseiben részesülni fognak, s azokon kívül senki más. Nézetem szerint, azonban, az országos gyámintézet szabályzatának keretébe bele kell foglalni most már két dispoziációt ezen alapok jövedőjére nézve is. Egyike az, hogy a most szolgáló lelkipásztoroknak, kik az egyházmegeyei gyámintézetekkel szemben, eddigi befizetéseik címén szerzett jogokkal bírnak, szabad tetszésére bizatik, hogy az országos gyámintézet létrejöttétől kezdve, melynek kötelezett tagjai lesznek, tagjai akarnak-e továbbra is maradni az egyházmegeyei gyámintézetnek, vagy nem? Lehetnek ugyanis közöttük feles számmal olyanok, kikre nézve a kétféle tagsági díj fizetése igen terhelő. A másik dispozició volna az, hogy az országos gyámintézet létrejötté után szolgálatba lépendő fiatal lelkipásztorokra nézve kimondassék, hogy azok nem léphetnek be az egyházmegeyei gyámintézetek kötelékébe, s csupán az országosnak lesznek kötelezett tagjai. Ezen dispoziciónak kettős irányban lenne üdvös eredménye. Egyfelől, a most élő özvegyekre és árvákra nézve, kik az országos gyámintézet megalapítása után is csupán az egyházmegeyei gyámintézetek által való segélyezésre lesznek utalva, s ha azokkal szemben, a már szerzettekén kívül, új jogok nem lesznek szerzhetőek, a most élő özvegyek és árvák száma meg fog szaporodni, sőt évről-évre csökkenni, s az osztalékok folyton emelkedni fognak. A másik üdvös eredménye e dispoziciónak az lesz, hogy a most élő özvegyek és a kiskoru árvák nagykoruvá létele után, ezek az alapok terheiktől felszabadulnak s azután egészben, sőt a segélyezendő özvegyek és árvák számának bekövetkező nagyobb mérvű csökkenése folytán, részben még korábban is felhasználhatók lesznek arra, hogy az egyházmegeye kötelékébe tartozó lelkipásztorok központi járulékait részben, vagy egészben fedezzék.

(Vége következik)

TÁRCA.

Képek a parokhiáról.

V. A falusi pap.

Hogy átváltoznak, istenem, azok az enyedi Magyar-utcán sétálgató, s a régi városház nagy termében francia-négyest rendező, soupé-csárdást táncoló gigerli-theologusok, mihelyt falusi papok lesznek! Reájuk sem ismernének az enyedi szépségek, ha meglátnák Zilahon, Szentgyörgyön, Vásárhelytt, Deésen, Régenben, hetivásár alkalmával. Az egykori dalárda-vezető, önképzőköri elnök, disz-szavalló, primtenor és second-bassus, a mindig virágos kedvű szenior, és rózsás kabátu kontra, a fillérestélyek rendezésében fáradhatatlan tékárius, a rektor-professor fiának kosztos tanítója. Egytől-egyig úgy besavanyodnak rövid idő alatt, mintha soha sem lettek volna városiak. Be, bizony, felveszik azt a karakterisztikus falusi jelleget, mely, ha nem is járnak uniformisban, egészen megkülönbözteti őket más halandó embertől.

Avagy, ki nem ismeri fel a hetivásáron gabonát áruló publikum között a zsidó árendást, a vámszedőt, a kis- és nagykereskedőt, a gazdatisztet, birtokos urat és parasztot? Biztosra veheted, hogy az a kopott, fekete kabátos úr a zsákok tetején, öblös pipájával, a x. i. tiszteletes. Gazdatiszt uram éppen úgy guggol a zsák-torlaszon, s a hétszilvafás azon módon pipázik de egyik sem pap, első látásra eltalálod. Sőt, az árendásnak a kabátja is egyazon kopott, de, mégis zsidó ő. Esküszik, bizonykodik, s visszakiáltja messziről is a vevőt; aztán, keményen parulázik, míg hosszas szóbeszéd után, megcsinálja az üzletet. A tiszteletes nem «ü z l e t e t» csinál, ő csak «e l a d n i» jött; de meglehetősen nehezen boldogul azzal a szerény, komoly magatartással.

Miféle isten csodája is, hogy még az a különben tisztcsizmiáné is, kinél csizmáját szokta foldoztatni, ilyen röviden végez

Kepe?»

«Az.»

«Alá' szolgálja

Kálvinista ember, kálvinista paptól gabonát nem igen veszen. Tudja jól, miféle fán terem a kepe. (Szomoru egész históriája: borozdában termett, kerékagyhoz veretett, rostát, triört szenvedett). Nem csoda, ha utoljára is, úgy dél felé, a masinába adja be; 5—6 krajcár piaci áron alul (félvékánkint.)

Már ez így van. Azért áldom az olyan jó Benkő Jánosokat, kik nem ismerték cselédjeiket úgy, mint az egyházak kepeváltó alapjait. Vele történt, hogy Régenben a cselédje havi bérét kérte. Hát, ki vagy te, hogy pénzt kérsz tőlem? A cselédje, instálom. Tudta a menydörgős menykő!

De, a kepeváltó-alapokat kis-újjában hordozta. Póka-Keresztúron, pl. van (már volt akkor) betáblázott kötvényekben 3,116 forint. Magyarón kezeses kötvényekben 829 frt. Görgény-Szt.-Imrén takarékpénztárban 737 frt. 14 kr. Körtvefáján magtárforgalomban 52 hektó, 99 liter, Kőbölkúton ígervényekben 8 hektó, 10 liter, stb. Számított rendes, késedelmi, időközi kamatot, fizettetett öt százalékos apadást, hogy száz százalék hasznot szerezzen papnak, mesternek, ugyanannyit a hiveknek.

Hozzánk képest, nagy urak vagytok ti, városi kollégák. (Meghiszem azt! Egy kis próba nem ártana. Szerk.) Félív papirosra nyugtát irtok, a harangozótól elkülditek a pénz-

tárhoz, s az hozza nektek az összmarok-pénzt minden fertálykor; de bezzeg, ha heti vásárra kimentek, nincs eset rá, hogy kollégátoktól vegyetek gabonát. Éppen mint a csizmiáné:

«Kepe?»

«Szervusz!»

Hadd, lássam, éljetez meg a semmiből, arassatok a kánonika-porción, szegény ember zsákjából vegyetez ki a gabonát, kinlódjatok cseléddel, úszszatok sáros utcákon, legyen tiz bejártotuk, télben-fagyban járjatok heti vásárra, védekezetez százféle támadás ellen, hirdessetez isten igéjét alkalmas és alkalmatlan időben, ha kollégyom kell, úzzatez ot-hat postát, míg betegetekhez doktor jó, 3—4 órán keresztül vigasztaljátok betegetöket, s ne esetez kétségbe, míg ugyanannyi idő alatt a recept is visszakerül a patikából. (Mialatt, természetesen, a szegény beteg vagy meggyógyul, vagy meghal.)

Aztán, mennyi csinja-binja még a falusi papságnak, miről a praktika-theologia professorának nócója sincs; miből tehat sem leckét, sem diplomát nem adott. Adás-vevés, örökvasári, örökagyási, haszonélvezetjogi szerzödések, záll jogi ki- és bekebelezések, felebbezések, testamentumok, instanciák szerkesztése, tűz-, viz-, jégkár-becslés, mindenféle tarifáknak nyilvántartása, közgyámi teendőz; szobád mindig tele publikummal (csak éppen kepezésakor üres), azt sem tudod, melyiknek tanácsolj, felperesnek és alperesnek egyformán igazat kell hogy tégy; erdön, mezön, réten paposkodnod kell, püspököd még is azt hiszi, hogy csak vasárnapi pap vagy.

Aztán, még ha a pap poéta is véletlenül, akkor törtennek furcsa dissonanciák. Szabolcska beszéte el, a Prot. Közlönyben is megjelent «Karácsony» című versének születési históriáját. Ütött az ihlet órája s íróasztalához ült:

Szálljatok le, szálljatok.

Betlehemi angyalok

Kopogás. Szabad! Instálom, tiszteletes ur, egy kis kepeét hoztam, rég kellett volna de Menjünk töltsetek el.

Egy félórai kizökkenés után:

Szálljatok le, szálljatok,

Betlehemi angyalok

Kopogás. Szabad! Tiszteletes ur, kérem, a nagyapám mikor meghalt volt, egy darab földet testált olyan formán, hogy Jól van, bátyám uram, dr. Gidófalvi, közjegyző urnál (itt tartja t. i. Szabolcska jogi tudományát) még utánnézek s aztán majd meglátjuk a dolgot.

Ujabb félóráig lassu léptekkel méretez a szoba s mikor újjlag megjelennek az angyalok, betoppanunk Tavaszzi Józival. (Magában) Éppen jókor. (Fenn-hangon.) Isten hozott! Nó, csücsüljetez le.

Nó de, hát költök nem vagyunk mindnyájan. Hanem, mint papoknak is kijut bőven az effélékből, úgy hogy sovárogyva várnánk egy ilyenforma új Evangeliumot: «Jól vagyom, jó és hiv szolgám, hiv voltál a sokakban, kevesebbre bizlak ezután: menj be egy városi első osztályu papi állomás örömébe!» (Szivünkéből kívánjuk; de, aztán panasz ne legyen. Szerk.) Csekme Ferenc.

Különfélék.

= Zayzon János ifju lelkész aát. tiszt. Hegyi Sándor, bonyhai ev. fef. lelkész aa. folyó év ápril 29-én igtatta be erzsébetvárosi körlelkési hivatalába. Miután az ékesszólo beigtató általános, meleg érdeklődés mellett ismertette a pap és hivei

között levő szoros viszonyt, s e viszonyból mindkét félre háramló kötelességeket, az ifju lelkész mondott az áhítatos lelkek buzgóságának épülésére szolgáló szép beszédet I. Korinth. 3. 11. «Mert más fundamentumot senki sem vethet azon kívül, a mely vettetett, mely a Jézus Krisztus». Lelkünkben kívánjuk, hogy soha nem lankadó buzgalommal, isten áldása és hivei szeretetétől környezve, építse ezen a fundamentumon sokáig az urnak házáat.

== **Papválasztás.** A kolozs-kalotai egyházmegyében fekvő Nagy-Almásán, mely a szép népéről híres Kalotaszeg egyik legszebb és legrendezettebb egyháza, ápr. 30-án volt a papválasztás, holott nyertes lett Csűrös József, akadémia-papjelölt, ki az utóbbi időkben a kolozsvári kollegiumban volt hit-oktató. Szívünkben örvendünk. Csűrös József azokhoz a fiatal papjelöltekhez tartozott, kik felé teljes reménységgel néz az anyaszentegyház, és a kinek éreznie kell, hogy teljesítendő kötelességei vannak az anyaszentegyházzal szemben. A n.-almási egyház, ime, megadta neki a kedvező alkalmat, hogy nevét tiszteletessé tegye egyházában, egyházkerületében ama nagy felelőségek dicsőséggel való hordozása által, melyeket a gondviselés a jobbak és erősebbek vállaira szokott rakni. Óhajtjuk, és reméljük, hogy pap és egyház méltók legyenek egymáshoz, hogy emelkedésükön, virágzásukon méltó örömünk teljék. A mint biztos forrásból halljuk, Csűrös József aa. most már a deési egyházban még függőben levő papválasztásra egyáltalában nem reflektál és folyamodását visszaveszi. És azt igen helyesen cselekszi.

== **Tiszt. Zoványi Jenő, aa.** kolozsvári ev. ref. negyedik pap Tisza-Földvárra majdnem egyhangulag megválasztatván, eddigi állásáról lemondott, és Kolozsvárról el is költözött, holott már máj. 1-én új állását elfoglalandó volt. Az isten vezérelje az ő és a maga utain!

== **Megjelent és hozzánk is beküldetett** «A kassai reform. egyház által fennállása kétszázötvenedik évfordulóján, 1894. márc. 25-én tartott öröm-ünnepély Emlékkönyve.» Érdekessé teszi az oda való pap, Révész Kálmán, beszéde, ki megírta a kassai egyház történetét, s ki e beszédében is szűpen és alaposan emlékezik meg a mult időkről. Egyáltalában, e kis füzet szép emléke marad a kegyeletes ünnepélynek, és dicséretére válik az egyháztanácsnak, hogy nyomtatásban is megörökítette.

== **Pályázat tanári állásra.** A h.-nánási ev. reform. hat osztályu gimnáziumban üresedésbe jött: 1. természetrajz-földrajzi, 2. német-magyar, esetleg. német-latin és 3. történelem-latin nyelvi tanári székekre pályázat hirdettek. Fizetés minden egyes tanszéknél 1100 frt. lakbérrel együtt. az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. A kívánt oklevéllel bíró egyén egy évre, mint ideiglenes rendes tanár alkalmaztatik, s csak ezen idő alatt kifejtett sikeres működése után állandósíttatik, a mikor is a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja leend. Nem okleveles, de szaktárgyaiból vizsgázott egyén csak helyettes-tanári minőségben és csak egy évre választatik 900 frt. évi fizetéssel; de ha ez idő alatt a kívánt tárgyközből oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel, a következő évben, mint rendes tanár állandósíttathatik. Végre, ha okleveles, de nem a hirdett tanszakra képesített egyén választatnók, az szintén csak helyettes-tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1100 frt. lesz. A megválasztott egyén állomását f. év augusztus végén, legkésőbb szept. 1-én köteles elfoglalni, s ha családosa, 40 frt., ha pedig nőtlen, 15 frt. költözködési átalányt kap; ez összeget azonban, ha állomását 3 év letelte előtt elhagyja: vissza tartozik téríteni. A pályázati kérvények keresztlevéllel, esetleges katonai szolgálataikat igazoló irattal, továbbá végzett tanulmányaikat feltüntető hiteles okmányokkal, végre, orvosi bizonyítvánnyal felszerelve, f. évi május 31-éig az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez küldendők. Kelt, H.-Nánáson az ev. reform. egyháztanács 1894. ápril 14-én tartott üléséből. Kállay Imre, főgondnok. Benkő Lajos, ev. ref. lelkészelnök.

HIVATALOS RÉSZ.

1043—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi evang. református kollegium
mt. Elöljáróságának.

Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk kötelékében álló főgimnáziumoknál az érettségi vizsgálatok szóbeli része az alább írt időben és elnökök, meg kormány-képviselők mellett fog megtartatni.

1. Nagy-Enyeden folyó év június 29. és 30. napjain, Csató János, királyi tanácsos és kollegiumi gondnok elnöklése mellett, dr. König Gyula, műegyetemi tanár, mint kormány-képviselő jelenlétében.

2. Kolozsvárt folyó év június 28. 29. és 30. napjain, br. Bánffy Ernő, kollegiumi gondnok elnöklése mellett, Szócs Farkas, budapesti theologiai tanár, s kormány-képviselő jelenlétében.

3. Maros-Vásárhelyt folyó év június 25. és 26. napjain, br. Kemény Domokos elnöklése mellett, dr. Felméri Lajos, tud.-egyetemi tanár, s kormány-képviselő jelenlétében.

4. Székely-Udvarhelyt folyó év június 18. és 19. napjain, Sebesi Ákos, kollegiumi főgondnok, akadályoztatása esetében, dr. Mezei Ödön, főgondnok elnöklése mellett, Géresi Kálmán, debreceni főiskolai tanár, mint kormány-képviselő jelenlétében.

5. Zilahon folyó év június 25. és 26. napjain Lőrincy György, főgondnok, akadályoztatása esetében, Kiss Lajos, gondnok elnöklése mellett, Szócs Farkas, budapesti theologiai tanár, mint kormány-képviselő jelenlétében.

6. Szászvároson folyó év június 22. és 23-án gr. Kuún Géza főgondnok elnöklése mellett, dr. Hőgyes Endre, budapesti tudományegyetemi tanár, mint kormány-képviselő jelenlétében.

7. Sepi-Szent-Györgyön, folyó év június 25. és 26. napjain, dr. Bojor Tivadar, kollegiumi főgondnok elnöklése mellett, dr. Illosvay Lajos, műegyetemi tanár, mint kormány-képviselő jelenlétében.

A miről a m. tt. Elöljáróságok további szives intézkedés végett értesítettek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1894. ápril 22-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

506—1894

PÁLYÁZAT

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett sikódi egyházközség II-od osztályu papi állomása, nyugalmazás folytán, megürsedvén, köröztetik.

Javadalma: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakáson kívül, egyházhatósági becslés szerint, 748 frt. 17 kr. értékű kepe és kánonika-porcio haszonélvezete.

A megválasztandó lelkész atyafi köteles leend, a nyugalmazott lelkész haláláig félfizetésért szolgálni, az egyházmegyei gyámintézeti pénztárba és temetkezési egyletbe meghatározott évi járulékot fizetni.

Pályázati határnap: folyó évi május hó 21. Folyamodványok nt. Menyhárt András, esperes aához küldendők, Kecssetbe, u. Székely-Udvarhely.

Kolozsvárt, 1894. május 1.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök

512—1894.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe kebelezett óltzemi egyház kántor-tanítói állomására most másodsor nyittatik pályázat.

Javadalom gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 341 frt. 80 kr. értékű kepe, kánonika-porcio és tandij haszonélvezete.

Pályázati határidő: május 31. Folyamodványok nt. Zágoni Pál, esperes aához, Nagy-Borosnyóra küldendők.

Kolozsvárt, 1894. május 1.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Május 10.

19. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

P ü n k ö s t

«Hála legyen az istennek, a ki nekünk diadalmat adott az ur Jézus Krisztus által!»

Ünnepet ülünk: a keresztyénség megalapításának, és diadalra jutásának magasztos ünnepét.

A hit megvetette egyházunk alapját, s a szentlélek, annyi század viharai között, győzelmesen kiterjesztette uralmát a világ minden részébe.

Nem fegyverrel, hanem isten igéjével verte át a sziveket; nem sebet ütött, nem öldökölt, hanem gyógyított, s örökéletet adott a mulandó emberi lénynek.

Nem fűzte rabszolga-lánkra a legyőzöttet; nem tette földi urak görnyedt jobbágyává, hanem isten fiává avatta, s teljes szabadság örökségébe ültette be.

Nem félelmet, s ez által gyűlöletet, hanem szeretetet, s ennek folytán bizodalmat hintett szét; lerombolta az embert embertől elzáró korlátokat; egy család édes otthonában testvérekké változtatta át az eddig ellenséges népeket, s könyörülettel fordította a boldog és gazdag szivét a szerencsétlen és a nyomorult felé.

Nem rémes homályt terjesztett maga körül, hogy sötétségben vezesse, s vakságra kárhóztassa Ádám tévelygő árváit, hanem a lelki világosság, az igazság, s a műveltség fáklyáját lobogtatta fenn mindig, s annak fényénél mind magasabbra-magasabbra emelte a tökéletesedés mennybe vezető útjain.

Nem porba: az anyag, a testiség, s az önzés rút bűneihez kalauzolt, hanem a léleknek, a sziv tiszta érzelmeinek, az önfeláldozó munkáságnak erényeit plántálta a megtérő keblek szentelt talajába.

Bizony, dicső ünnep, öröm ünnep a pünköszt nekünk; bizony, méltán zendülnek ajkainkon magasztaló és hálátadó zsoltosmák istennek, ki oly diadalt adott szent fia lelkének, hogy a keresz-

tyén egyház parányi magvát terebélyes fává növelte, s árnyékában békén, és boldogan nyugasztalja meg nekünk elfáradt és megterhelt népeinek annyi millióját!

De, hogy istennek valóban kedves legyen a mi ünneplésünk: ne csak külső hatásaiban nézzük a keresztyén vallást, hanem vessen pillantást ki-kí önmagába is, és nézze meg, hogy ott a Krisztus vallásának diadala teljes-e?

Vizsgáljuk meg, ha vajjon szivünk minden rejteke, elménk minden gondolata, akaratunk minden mozzanata meg van-e tisztítva, világosítva, szentelve annyira, hogy az ünneplő sokaság között ne csak külső, cifra köntösben, hanem belső, feddhetetlen ragyogással vehessünk részt a keresztyén vallásnak szóló diadalmenetben; annyira, hogy míg álmélgodással csodáljuk a lángfényű és határu szentlélek világot átható győzedelmét, addig engedjük azt a saját kebelünkben is teljes diadalmat aratni.

Csak így lehet a mi pünkösztünk istennek kedves, szent és boldogító ünneplés.

Ily pünköshti ünnep létrehozására küldjük ki, atyánkfiai, hozzátok — — kedves tanítványunkat, s ajánljuk őt a ti keresztyéni meleg jóindulataitokba.

Nagy-Ényeden, 1894. május 1.

Dr. Kovács Ödön,
a dekan helyett.

Berde Sándor,
theol. tanár, a jegyző helyett.

A papság jövője.

(Két cikk.)

II.

Az élet szomorú tapasztalataiból érlelődött meg lelkünkben azon igazság, hogy a papság mindaddig nem munkálhat kellő eredménnyel magasztos hivatása körében, nem fejthet ki elég lelki buzgóságot, elég kitartást a hitélet és belmisszió terén, míg az anyagi gondoktól meg nem szabadul, s míg működése nem szorítkozik csupán, a szó igazi értel-

mében vett, lelkeszi teendőkre. Ugy látszik, hogy a magas kormány, előterjesztett javasolataival, a különválasztást megteszi, s a nélkül, hogy hitelveinket sértené, megcsonkítaná, alkalmat nyújt arra, hogy cs a k lelkipásztorok, az erkölcsi élet ápolói, a tiszta vallásos igazságok hirdetői lehessünk. Tagadhatatlan, hogy nagy előny lesz ez ránk nézve, de ezzel még korántsem lesz elérve a kívánt cél, mert nem vethetjük mind a két kezünket a munkára. Egyik még mindig a mindennapi kenyérért kell, hogy dolgozzék. De, másfelől, látszik az is, hogy az anyagi gondoktól való fölmentés eszméje is már komolyan foglalkoztatja a legfelsőbb köröket; benne van a levegőben, s terjed mind szélesebb körben az a gondolat, hogy a protestáns papságot tovább hitegetni, jogos kívánalmi elől kitérni, nem lehet.

Erre nézve, csak egy pár tekintélyes nyilatkozatot hozok fel. *Vekerle Sándor*, miniszterelnök, kijelentette, hogy: «már is lépések tettek az iránt, hogy a valódi szükséglet megállapításék, s mihelyt ennek tiszta képe fog a kormány előtt állani, nem fog elzárkozni az elől sem, hogy a szükséges segély nem évről-évre a budgetben, hanem, mint állandó segély, törvény útján biztosítottassék.» *Szilágyi Dezső*, igazságügyi miniszter, a képviselőházban monumentális beszédében e képpen szól «Én abban a meggyőződésben vagyok, t. ház, hogy az 1848. XX-ik törvény-cikk gondolata, ha igazságos akar lenni a törvényhozás, kell, hogy a törvényhozás eljárásának motívumát képezze. A gondolat, mely abban ki van fejezve, abban áll, hogy minden egyház méltányosan részesítettassék állami dotációban, az állami segélyezésben. Mert nagy az egyenlőtlenség. Vannak dúsan dotált egyházak; vannak olyanok is, melyek az évi segélynél más semmi dotációban nem részesülnek». «A mi az 1848. XX-ik törvény-cikknek alapját képező gondolatot illeti, azt viszonyainknak megfelelő módon, minden egyházra nézve valószínűnek tartom, és különösen a protestáns egyházra.» *Eötvös Károly* még ennél is tovább ment; határozati javaslatot adott be a polgári házasságról szóló törvényjavaslat kapcsán, melyben útasítani kéri a kormányt, hogy: «e törvényjavaslat törvényté váltá után, azonnal az 1848. évi XX-ik törvény-cikk rendelkezésének megvalósítása és életbe léptetése tárgyában, a megfelelő törvényjavaslatot terjessze elő.»

Látszik e nyilatkozatokból, hogy a kormány elérkezettnek tekinti az időt arra, hogy a pro-

testáns egyházak régóta húzódo segélyezési ügyét megoldásra juttassa, csupán azt várja, hogy a segélyösszegnek, a szükségletnek tiszta képe álljon előtte.

Kérdjük már most, meg vannak-e téve a szükséges lépések arra, hogy a kormány tisztán láthassa a mi szükségünket? Áll-e rendelkezése alatt egyházi főhatóságainknak, melyek a kormányval érintkeznek, egy oly konskripció, melyben minden szükségünk fel legyenek sorolva; melyben ki legyen mutatva, mire tehető az a jövedelem, melylyel minden egyes egyház dotálja az ő papját? Ugy tudjuk, hogy nem áll. Ez előtt pár évvel a konvent is foglalkozott e kérdéssel, illetve, a szükséglet kimutatásával, de a megoldással, a tervezet végleges kidolgozásával, még máig sem készült el egyik egyházkerület sem. Pedig, a cselekvés órája már érkezett. Most már nekünk kell megmozdulnunk, és feltárnunk szükségünket, mert, ha éppen elkészült volna is a konventi tervezet, azon, a megváltozott viszonyok miatt, most úgy is változtatást kellene tennünk. Így, hogy többet ne említsek, abban jövedelmi forrásul, bizonyára, a stóla is fel van véve, holott, az új törvények életbe léptével ettől végképpen elesünk. Egy szóval, a helyzet azóta lényegesen változott, és most a szerint kell a kimutatásokat készíteni, különben a valóságnak nem felelnek meg.

Ezeket tekintetbe véve, elmondom szerény nézetemet, hogy minő alapon és elvek szerint volna legcélszerűbb, a papi fizetéseket rendezni, az állami állandó segély igénybe vétele mellett.

1. A lelkeszi fizetések legkisebb összege 800 frtban állapítottassék meg. Ebből engednünk nem lehet, nem szabad, ha egész és jó munkát akarunk végezni. A konvent 600 frt. minimumot vesz fel, de ez nem elég, mert a papságnál nincs fizetési fokozat, oly alakban, mint az állami hivataloknál. Egy lelkesznek, ha jobb állomásban meg nem tudja magát választatni, nincs kilátása arra, hogy magasabb fizetési osztályba jusson, mint az állami hivatalnoknak, hanem meg kell elégednie egész életén át 600 forinttal. Ezért kell az alapösszeget magasabbra, mondjuk, 800 frtra emelni, mert ebből már valamivel tisztességesebben meg lehet élni.

Irassék össze újból minden egyes egyház papi állomásának jövedelme, mert a mostani összeírás, a meglevő díjlevelek, nem mindenütt és mindenekben felelnek meg a valóságnak. Az össze-

írásra nézve, főbb vonásokban, a következők volna szem előtt tartandók. Minden papi állomás jövedelmének megállapításánál, először, a kész pénz fizetéssel kell tisztába jöni. A mely egyháznak a pap számára jövedelmező, biztosan elhelyezett tőkái vannak, ott annak kamatja képezze az első jövedelmi forrást. E mellé járulnának a jogok jövedelmei, dézma-kárpótlás, állandó segélyezések, egy szóval, mindennemű bizonyos készpénz-bevételek. Derekát képezi a fizetésnek csaknem mindenütt a kepe. Ennél, úgy a szalmás, mint a szemes gabona, az utolsó öt évi átlagos ár szerint, pénzértékre számítandó át, és az irandó a többi pénzjövodelem mellé. Azonban, minthogy eddig is a kepevel volt legtöbb bajunk, akár pénzü, akár természetben szolgáltaták hűveink, jövőre nézve, én e bajt egészen megszüntetve szeretném látni. Ennek pedig egyetlen módja az volna, ha úgy a papbér, mint minden más egyházi rovatal, egyházi adó, az állami adóval szedetnék be, s nekünk az állam pénztárából szolgáltatnák ki. Ez, és csupán csak is ez mentené meg a papot a hűveivel való folytonos civakodástól, végrehajtatástól. Hosszasabb indoklás itt felesleges. A kánonika porciók, a kataszteri tiszta jövedelemmel, mindenütt felvehető a biztos jövedelmi források közé, a mostanitul annyi eltéréssel, hogy az adó, mint negatív jövedelem, nem számítandó oda. A kánonika közé a kertek jövedelme is beveendő, míg a lakás számításon kívül volna hagyandó. Az egyháztól járó fa, bor, stb. illetmény, ha ezek állandó jellegűek, szintén az utolsó öt évi átlagos ár szerint veendő fel. Ezt az összeírást, a helyi viszonyoknak megfelelően, elvégezhetné mindenütt a presbiterium, felülvizsgálná az egyházmegye, és úgy terjesztelnék fel, a maga rendes útján, a magas kormányhoz.

3. Az így nyert és hivatalosan megállapított összegnek 800 frtra való pótlása kéretnék az államtól, mint állandó segély, mindazon egyházakban, a hol az ekkint kimutatott jövedelem alól marad a 800 forint.

4. Minthogy pedig az új törvények életbe léptével, a papság rendes jövedelme mellett, igen jelentékeny stólaris jövedelemtől esik el: kéressek az államtól annak egyszer s mindenkorra való kárpótlása. S hogy itt is kész adatokkal álljunk elő, szükséges, egy kimutatást készíteni, a mi a díjlevelek és anyakönyvek nyomán, könnyen össze is állítható. A lelkész által bevallott adatokat itt is felül vizsgálná első

sorban az egyházmegye, mely a viszonyokkal jobban ismerős, és úgy menne tovább. A fizetések rendezésénél ez a számításból semmi esetre sem maradhat ki, s bizonyára az állam is tekintettel lesz e méltányos kérésre.

Ezen, főbb vonásokban jelzett elvek szerint, ohajtanók mi, rendezni a papi fizetéseket, mert meggyőződésünk az, hogy csak ezeknek keresztül vitelével végzünk alapos munkát, olyant, mely megveti a papság jövőjének alapját. Arra, hogy az 1848. XX-ik törvény-cikk intenciójának megfelelőleg, minden egyházi javak szekularizáltassanak, a mostani idő csakugyan nem alkalmas. Nagyobb megrázkodtatások kellene ahhoz, minőt a polgári házasság okoz. De, igen alkalmas ez a kis rázkodtatás is arra, hogy régen óhajtott vágyaink, szükségseink, legalább mérsékelten enyhítőleg, teljesüljenek. E végett, meg kell mozdulni az egész anyaszentegyháznak, sőt az egyetemes protestáns egyháznak. A konvent e tárgyban végleges megállapodásra nem is juthat, s kész javaslattal nem járulhat a kormány elé, míg az új összeírás keresztül nem vitetik. Erre nézve kell megtennie a konventnek a gyors intézkedéseket. Meg kell tennie annyival inkább, mert a gazdag katolikus egyház is rendezi a maga kongruáját, nekünk pedig a rendezésre sokkal égetőbb szükségünk van. A szabad vallás-gyakorlat, a felekezetenküliség, egy szóval, az új egyházpolitikai törvények, nem szabad, hogy készületlenül találjanak. Anyaszentegyházunkat, s abban hűveinket csupán az élő-hit tarthatja meg, de csak úgy, ha van anyagi gondoktól ment papsága, mely azt ápolja és erősítse, lankadást nem ismerőleg. Legyünk tehát azon, hogy a papságot szabadítsuk fel a terhes gondoktól, s akkor az a papság meg fogja mutatni, hogy képes és tud dolgozni a szellemi élet mezején, méltó letéteményese az evangyéliumi örök igazságoknak; akkor bátran elmondhatjuk miénk a jövendő!

Az országos ev. ref. lelkészi özvegy- árvai gyámintézet alapszabály-tervezete.

Indokoló jelentés.

(Folytatás.)

4-szer: megállapítandónak tartom, hogy ez intézmény keletkezésének első tíz évében a leendő özvegyek részére életfogytiglan tartó évjáradékok nem folyósíttatnak, hanem csupán elhalt férjeik szolgálati idejének megfelelő, s a papi javadalom arányához mért végkielégítési összegben és temetkezési segélyben részesülnek. Kimondandó továbbá az is, hogy a leendő árvák az anyjuk

részére jutandó végkielégítési összegén kívül, az intézet létrejöttének első évétől kezdve már, évről-évre megállapítandó növelési segélyt kapnak, de az állandó járadékok, fokozatosan emelkedő arányokban, részükre is csupán az intézet fennállásának tizenegyedik évétől kezdve folyosítatnak. E diszpozíciókat az intézet állandó fentartásának biztosítása érdekében mulhatatlanul szükségeseknek tartom, mert az intézet első éveit, midőn aránylag még kevesebb lesz a segélyre jogosult, föl kell használni nagyobb mérvű alaptőke gyűjtésére, tekintettel azon későbbi időkre, midőn a halandóság törvényének kérérelhetlen érvényesülése folytán, az özvegyek és árvák száma a gyámintézet tagjai létszámának arányához képest és annak határáig folyton növekedni fog. Egyfelől e tétel megvilágítása és igazolása végett, s másfelől, hogy a t. bizottság előtt feltüntetve legyen a gyámintézet jövődjének képe, pénzügyi szempontból, szükségesnek tartottam, részletekbe menő pontos kiszámításokat készíteni, melyek a gyámintézet bevételeinek és kiadásainak képét évről-évre, és pedig husz évre világítják meg. A kidolgozott táblázatokat $\cdot/$ és $\cdot//$ alatt melléklek, s azoknak tartalmát főbb tételeiben összefoglalva, a következőkben legyen szabad már most bemutatnom a megalkotandó gyámintézet pénzügyi képét, és pedig a csatolt két táblázatban kimutatott tíz-tíz évről külön-külön.

I.

A gyámintézet bevételeit, az alapszabály-tervezetben jelzett belépési járulékok, tagdíjak, fentartói illetékek, s a közalapról fedezendő hozzájárulási díjak képezik.

1. A belépési járulékok összege a költségvetés első három évében évi 50—50 ezer forinttal szerepel, mert a fennálló papi állomásokkal összekötött javadalmak főösszege, kikerekítve, 1.500.000 forintot tesz, s ennek tíz százaléka 150.000 forint volt, az alapszabályszerű három évi részletre, beosztva a költségvetésbe fölveendő. A negyedik éven kezdve, azonban, már csak az évenként átlag elhaló 45 lelkész helyett újonnan választandó, s az intézetbe felveendő 45 lelkész évi 750 forintban számított közép-fizetésének tíz százaléka, illetőleg, e tíz százaléknak első évi részlete (egyharmada) volt felvehető, az ötödik évben pedig már 90 új papnak a járuléka szerepel, s végre, a hatodik évtől kezdve, minden évben 3375 forint van a költségvetési rovat e címe alatt fölveve, mely összeg a szóban forgó évben belépett 45 tag belépési járulékanak első évi részletéből, s a megelőző két évben belépettek második, illetve, harmadik évi járulékáiból áll elő.

Például, a negyedik évben lép 45 lelkész; a papi fizetés átlaga évi 750 frt. ennek tíz százaléka 75 forint, tehát, 75 frt. negyvenötször: 3375 frt.; de, ezen összeg az alapszabály szerint három év alatt fizetendő, tehát erre az évre 1125 forint esik. Az ötödik évben pedig a negyedik évben belépettek fizetik a második 1125 frt. részletet, az ötödik évié pedig az elsőt, tehát 1125 frt. véve kétszer: 2250 forint. A hatodik évben aztán, s ettől kezdve állandóan három évi új tagok fizetik az évi 1125 frtokat, tehát összesen: 3375 forint foly be.

2. A költségvetés bevételi részének II. rovatát a 2 és fél százalékos tagdíjak 1 százalékos fentartói díjak és az 1 és fél százalékos közalapi járulékok képezik,

melyek az 1.500.000 frtra számított összes papi fizetésnek 5 százalékában, évi 75.000 frtban vannak fölveve. E díjak az alapszabályok rendelkezése szerint, félévénként levén befizetendők, az első félévben befolyandó összegek már az év végéig kamatoznak s ezért az évi jövedelem összege, a kimutatás 3. és 4. rovataiban látható »fél év végén« és »év végén« című rovatokban van kimutatva, melyek közül a 4. rovat a megelőző év pénztármaradékának s a pénztármaradék fél évi kamatajának (4 százalékkal), valamint a félévi bevételnek összegezéséből kerül ki, az 5. rovat összegét pedig az egész évi bevétel, félévi bevétel félévi kamata s a megelőző évi pénztármaradék s e maradvány egész évi kamata szolgáltatja.

Nincsenek fölveve a bevételek közé, mert még átlagos megközelítő módon sem számíthatók ki előre, az alapszabálytervezet 24. §-ának 5. 6. és 7. pontjai alatt foglalt remélhető jövedelmek, tehát az e címen bevárható összegek a számítások kedvező eredményének öregbítésére szolgálnak.

II.

1. A kiadási tételek között első helyen a temetési segélyek szerepelnek, évenkénti változásnak alá nem vett évi 3375 frt. összeggel. A rendelkezésre álló statisztikai adatok szerint ugyanis (tíz évi átlag szerint) 45-re tehető az évi elhalálozás száma, tehát, temetési segély évenként 45 pap özvegyének, árvájának, vagy hozzátartozójának lesz kifizetendő. Az alapszabály-tervezetben a papi fizetés 10 százalékában levén megállapítva a temetkezési segély: az átlagos papi fizetés (750 frt.) 10 százalékának, 75 frtnak 45-el való sokszorozása adja az átlag évenként kifizetendő temetési segélyek főösszegét $75 \times 45 = 3375$.)

2. A kiadási tételek II. rovata alatt az özvegyek részére nyújtandó végkielégítés összege van kiszámítva, mely az első tíz év alatt csak két változatban fordul elő a szerint t. i. a mint végkielégítésre igényt tartó özvegyek néhai férjei 1—5 évig, vagy 6—10 évig terjedőleg voltak tagjai a gyámintézetnek. A közelebbi számítás részletei im ezek.

Föltehető, s e föltevést a statisztika is igazolja, hogy az évenként elhalálozó 45 lelkész közül csak 40-nek marad özvegye és árvája, 5 lelkész után pedig sem özvegy, sem kiskoru árva nem marad. A 40 özvegyet már most az alapszabályok 16. §-ában meghatározott elv szerint két kategóriába sorozva, a szerint, a mint néhai férjeik 700 frton aluli, vagy 700 frton felüli fizetést élveztek: fele része az alapszabályok 20. §-ának rendelkezése értelmében 200 frt. fele része pedig 300 frt. végkielégítésben részesül, tehát, e címen az első 5 évben $200 \times 20 = 4000$ és $300 \times 20 = 6000$ frt. összesen évi 10.000 frt. fizettetik ki; a következő 5 évben pedig a végkielégítési összeg 300, illetve, 500 frtra emelkedik, tehát ezen 5 évben $300 \times 20 = 6000$ és $500 \times 20 = 10.000$ frt., összesen tehát évi 16.000 frt. végkielégítési összeg lesz kiszolgáltatandó.

3. A kiadási tételek III. rovata, az alapszabálytervezet 20. §-ának megfelelően, az állandó ellátásra igényt nem tartható özvegyek kiskoru gyermekei részére, az alap állásához képest, évről-évre megállapítandó nevelési

segélyek összegét tünteti föl, mely az első tiz évre a számításoknál évi 50 frtban van minden egyes árva részére megállapítva. Oly összeg ez, melyet a most fennálló egyházmegyei özvegy-árvai intézetek közül, a békésbányátit kivéve, egyik sem biztosít az árvák részére s mely ennél fogva az országos gyámintézet áldásos hatását a legkiválóbb mértékben fogja éreztetni már az első években is éppen azon elemekkel, t. i. az árvákkal szemben, kik a könyörületre és segélyre leginkább reá vannak szorulva. A begyűjtött statisztikai adatokból kitűnik, hogy minden papi családra átlag nem egészen két gyermek esik, tehát ez alapon e rovatban minden özvegy után két gyermeket vettem számításba s így az első évben nyolcvan árva, s minden következő évben ismét 80—80 árvával több jut a segélyezendő sorába. Mint-hogy azonban a természet rendje szerint, de a statisztika által is igazoltan, papjaink nagy része magas korban hal el, s így a hátra maradt gyermekek nagy részben már elérték, vagy rövid idő alatt elérik azon kort, melyen túl segélyezésre nem számíthatnak, s mely kor az alapszabályok 17. § ban leányokra nézve a 18 és fiukra nézve a 20. évben van megállapítva, föltehető, hogy a nevelési segélyre igényt tartható árvák közül legalább is minden harmadik évben 40 kiesik a segélyezett sorából, akár az elért teljes kor miatt, akár elhalálozás, vagy más okok miatt, s így az évenként 80-al számított szaporodás három évenként 40-el kevesbitendő volt. E szerint tehát, az első évben 80, a második évben 160, de a harmadik évben már nem 240, hanem csak 200 segélyzendő árva lesz, mert 40 kevesbedésre a fenti okok miatt bizton számíthatni.

Az első évben 30 árvának 50 frtjával: 4000 frt.; a 2. évben 160 árvának 50 frtjával: 8000 frt.; az 5. évben 360 árvának 50 frtjával: 18,000 frt.; a 10. évben 680 árvának 50 frtjával: 34,000 frt.

5. A IV tétel alatt a tőkésítések összege van számításba véve, az alapszabály-tervezet 28. §-ának megfelelően, mely szakasz akkint rendelkezik, hogy az évi bevételnek, a belépési járulékon kívüli része, tehát, a jelen számítások szerint, 75 ezer frtnak 25 százaléka tőkésítessék a létesítendő nyugdíjalap javára, az évi pénztármaradékoknak tiz százaléka pedig tőkésítessék gyámintézeti törzstőke szerzése céljából.

A kimutatásból láthatólag, az első év végén csak a 75 ezer frtnak 25 százaléka 18,750 frt. van felvéve, de már a második évtől kezdve, a megelőző évi pénztármaradék 10 százaléka is ide van számítva s így a tőkésített összegek az első hét év alatt folytonosan emelkednek, de a 8. 9. és 10. években, az ezen időre eső nagyobb kiadások miatt, kevesbedő összegeket tüntetnek fel.

(Vége következik)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár. 1894. május 3. és 5.

Elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök aa. illetve, dr. Kolozsvári Sándor, elnökhelyettes aa. Jelen voltak: dr. Vályi Gábor, Domokos Antal, Szász Gerő, Parádi Kálmán, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, Márkus János és Kádár János, s. titkár, mint jegyző.

A május 3-diki ülésben, az elnöki elintéztett ügydarabok bemutatása s az ismertetett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétele után, a kolozsvári theol. akadémia épületének felépítésére vonatkozó vállalkozói ajánlatok bontattak föl. Beérkezett összesen 18 ajánlat, de ezek közül csak kettő tett az összes építési munkák együttes elvállalására ajánlatot, a többiek csak az egyes mellékmunkálatokra vonatkoztak. Minthogy azonban az ülés előtt a különböző ajánlatok összehasonlítására vonatkozó hosszabb számítások foganatosíthatók nem voltak s mert az összes építési munkálatok elvállalására vonatkozó két ajánlat kedvezőtlennek találtott: Igazgató-Tanácsunk kiadta az ajánlatokat egy szakértő bizottságnak, hogy a szükséges számításokat megtéve, a következő ülésre részletes jelentést, illetve, javaslatot tegyen az építkezés mily módon leendő foganatosítására nézve.

A dr. Kolozsvári Sándor, elnökhelyettes aa. elnöklelete alatt működött s Herceg Lajos, főmérnök és Márkus János, titkár aa.-ból állott bizottság aztán a május 5-diki ülésen referált eljárása eredményéről, kimutatván, hogy a beérkezett ajánlatok elfogadhatók nem lévén, kénytelen volt a legelőnyösebb ajánlatot tett Endstrasser Benedek, helybeli építészszel külön alkudozásokra lépni és sikerült is, tőle az előbbinél még kedvezőbb ajánlatot nyerni, mely szerint az összes építési munkálatok, a tervbe vett központi fűtés berendezési költségeitől eltekintve, az előirányzott összegben lesznek elkészíthetők. Ezen újabb ajánlat aztán az Ig.-Tanács által el is fogadtatott s vállalkozó utasított az építkezés haladéktalan megkezdésére.

Széki esperes aa.-nak, a buzai munkaképtelenné vált pap aa. végleges nyugalomba helyezéséről szóló jelentése tudomásul vétetvén, a papi állomás betöltése engedélyeztetett.

Sepsiszentgyörgyi egyházközségünk tanácsának az iránti kérése, hogy a Kovács Gyula, ottani hitsorsos aa. kepekirovási ügyében hozott ig.-tanácsi határozat, az újabban fölhozott indokok alapján, megváltoztattassék, teljesíthető nem volt, mert a kepekirovás alapjául szolgált szabályzat főhatóságilag jóváhagyatva nem volt; sőt, az egyházközség ismételen utasított, hogy a vi-szonyoknak megfelelő s lehetőleg egyenlő mértékkel mérő új kepezési szabályzatot készítsen és terjesszen főhatósági megerősítés alá.

Szászvárosi egyházközségünk kebli tanácsának és tordosi pap, nt. Bartha Lajos, aa.-nak ama kérését, hogy az eredetileg dézma-kárpótlási és földtehermentesítési kötvény-kamatokból állott papi javadalmak után kiróvott IV o. kereseti adó az ezen kötvények konvertálása útján keletkezett s ez idők szerint a papi javadalmak tőkésítésére használt "jövedelmekből fedeztessék: Ig.-Tanácsunk teljesíthetőnek nem találta, mert a dézma-kárpótlási tőkéknek 100 frtról 105 frtra, sorsolás útján, leendő kiegészítése s e célból a teljes 5 százaléknyi kamat-összegeből, minden 100 frt. után, 11 és háromnegyed krnak visszatartása a főt. egyházkerületi közgyűlés határozatai alapján van toganatba véve, s ennek különben is sok nehézséggel járó megszüntetésére, vagy megváltoztatására Ig.-Tanácsunk magát illetékesnek nem tartja.

Beresztelki egyházközségünknek temploma kibóvítására és új torony építésre vonatkozó terve és költségvetése, a műszaki előadó aa. által javasolt módosításokkal, elfogadtatott s azok alapján a 2436 frtba kerülő építkezés keresztülvitele engedélyeztetett.

Az egyházkerületi közalap tulajdonát képező külföldi magyar-utcai 7. sz. telken végzett nagyszabású építkezések számbavételére kiküldött bizottság jelentéséből örömmel vette Ig.-Tanácsunk tudomásul, hogy az összes építmények teljesen kifogástalanul elkészültek s ennélfogva a vállalkozó részére a még benn levő vállalati részösszeget kiutalta s tőle az épületeket, a kikötött egy évi jótállási idő fentartásával, átvetteknek nyilvánította.

Csókai egyházközségünk indokolt kérésére, kivételesen, megengedtetett, hogy a fennálló szabályok értelmében csak 300 frt. 90 krra becsült, de a kanonikumok jó minősége s nagy területe miatt tényleg 400 frtnál is többet érő papi javadalmára, a törvényes formák megtartása mellett, papot választhasson.

Diósadi egyházközségünknek, az egyházmegyei tanács által is pártolt és jóváhagyott ama határozata, melylyel nyugalomba vonult kántortanítója állami nyugdíjának pótlására, a 800 frtot tevő kántor-tanítói fizetésből fedezendőleg, évi 100 frtot folyósított, jóváhagyó tudomásul vétetett.

Hétfalusi körlelkészségünk, többszöri sürgetésre, beterjesztette a még 1887-ben fölvetett 1600 frt. építkezési törlesztő költsönéről szóló kötelezvényét, de abban egy és fél százalékos törlesztő-részletek fizetésére nem vállalt kötelezettséget, azt állítván, hogy az egyházközség vagyoni ereje e kiadást meg nem bírja. Ig.-Tanácsunk azonban e kijelentést tudomásul nem vehette s mint az építkezési alap restitálására felelősség terhe alatt kötelezett hatóság, az egyházat ismételten utasította a törlesztési hányadok pontos befizetésére.

Sepsiszentgyörgyi egyházközségünk diszes új orgonaépítési terve és költségvetése elfogadtatott s az építkezés foganatosítása engedélyeztetett.

A balászfalvi körlelkészség szervezése elvileg még korábban el lévén határozva, a most bemutatott díjlevelek alapján, a körlelkészi állomás betöltése is elhatározott. E körlelkészség kötelékébe a balászfalvi, hosszúszászói és túri egyházközségek osztattak be, melyek önállóan, ez idők szerint, papi állomást fönn nem tarthatnak, minthogy a papi fizetések fele részei a nyugelkészek javadalmaira vannak lekötve. A túri egyházközség ama föbbevezése, melylyel a körlelkészséggé szervezést kimondó határozatunkat megváltoztatni kéri, csak birtokon kívül lesz a főt. egyházkerületi közgyűlés elé terjeszthető, mert az ezen egyházaknál felforgó legimminensebb felekezeti és nemzetiségi veszély miatt e körlelkészi állomás betöltése tovább el nem odázható.

Végül, az új zsinati törvényeknek egyházkerületünk szervezetével leendő összhangba hozására, illetve, a szükséges életbeléptetési utasítások elkészítésére dr. Kolosvári Sándor, dr. Vályi Gábor és Márkus János aai személyében bizottság küldetett ki s e bizottság jegyzői tisztének viselésével dr. Deák Albert, ügyvéd aa. bízott meg.

Ezek után, még néhány kisebb fontosságú ügy nyert elintézést, mire az ülés a tárgysorozat teljes ki-merítése után, bezárattott.

R. S.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

A magyar-péterlaci református templom és iskola szép, magasztos és valóban lélekemelő ünnepélynek volt színhelye folyó évi ápril. 11-én. A görgényi ev. ref. egyházmegye Papi Értekezletének alsó fiókköre és a marostordamegyei általános tanító-testület görgényi köre, előzetes megállapodás szerint, e napon együttesen tartotta meg tavaszi rendes gyűlését, és pedig határozott jellegével annak, hogy ez alkalommal a magyar nemzet és magyar haza ezred-éves fennállásának emlékeztető kifejezést nyerjen, mintegy előjátékaul a két év múlva megtartandó nagy és általános millenniumi ünnepélynek. A mily magasztos volt a cél, nagyszerű a feladat, mely ünneppé szentelte e napot, éppen oly megfelelő volt a nagy számban megjelent résztvevők részéről ez ünnepi gyűlés iránt nyilvánuló érdeklődés. Nem csak a két testület hivatalos és kötelezett tagjai jelentek meg teljes számban már a kora reggeli órákban, de mint vendégek eljöttek, s az ünnepély egész lefolyása alatt részt véve, annak sikerét előmozdították, maradandó emléket teljessé tették Lénárt József, görgényi reform. egyházmegyei esperes, Deák Lajos, maros-tordamegyei királyi tanfelügyelő, Vass Tamás, maros-vásárhelyi ev. ref. pap, Pallós Albert, maros-vásárhelyi ref. leányiskolai igazgató-tanár, dr. Gidófalvi István, szász régeni királyi közjegyző. A mi pedig a legnagyobb örömeinkre, a lelki gondozás terén nagy meglepedésre szolgált: nem maradt távol maga a nép; nem hiányoztak a kegyes lelkű Márhák és Máriák sem. Egy valóban intelligens és diszes hallgatóság tett bizonyosságot arról, hogy ezt a napot «az úr rendelte örvendezésünkre», hogy azon bizonyosság tétessék arról, hogy a hit jó cselekedetek nélkül meghalt állat.

Az ünnepi gyűlést megelőzőleg, Felméri Sándor, m.-péterlaci tanító tartott gyakorlati tanítást az ottani református felekezeti iskola III-ik és IV-ik osztályának növendékeivel a mű-énekből. Ennek eredményéről, a tudósítás rendjén, később lesz szó.

A tanítás végeztével, megszólaltak a m.-péterlaci ref. toronyban a harangok, melyeknek buzgóságra hívó hangjaira teljesen benépesedett az úrnak háza, hogy sokaknak juthasson rész e nap lelki táplálékaiból.

Az alkalmi isteni tiszteletet a gyülekezet éneke nyitotta meg. Ez után, a tanítói karból ez alkalomra alakult négy szólamu férfi kar énekelte, Benedek Árpád, vajda-szentiváni ref. pap vezetése mellett, a himnusz első versét.

A hallgatóság lelkületét mintegy előkészítő ének után, Dénes József, m.-bölkényi pap imádkozott hittel, bizodalommal, élő reménységgel. A költői hasonlatokban gazdag, és szép alkalmi imádság végeztével rázendült a dalárda éneke: «Sánd meg isten a magyart», melynek elhangzása után, Csekme Ferenc, geryeszegi pap aa. olvasta fel alkalmi beszédének alapigéjét I. Mózes XII. rész 1—2. versét: «Ezt mondotta vala az úr Ábrahámnak: Eredj ki a te földedből, a te rokonságid közül, a te atyádnak házából, a földre, a melyet mutatándok neked. És nagy nemzetiségnek

atyjává teszlek tégedet, és megáldalak tégedet; és felmagasztalom a te nevedet.» Ez igék alapján milleniumi beszédet tartott, melyben papokat és tanítókat a milleniumi előkészületekre hív fel. Mint az úgy nevezett sátoros ünnepek előtt az egyházak nagy hetet tartanak, hogy előkészítsék a hivatást: úgy a magyar nemzetet is elő kell készíteni ama nagy nemzeti ünnepélyre, az 1896-ban megtartandó milleniumra. Egy ilyen nagyheti napnak óhajtja és nevezi ez ünnepélyünk napját is. «A házak tetejéről prédikáljátok, ugymond, magas hegyre menjetek fel, s onnan kiáltátok szét az igét: ezer éves ünnepre készülünk, ezer esztendő s a magyar hazá!» Mint Izrael népének az ígért földre való bevándorlása, éppen oly csodás és fenséges a magyar honfoglalás. Előbb a húnok kelnek útra a Bende-guz fiak vezérlete alatt, s Áttila megtalálva az egykor elvesztett isten kardját, az úr segítségével győzelemről győzelemre száll. Majd, fiai visszaköltözvén az őshazába, az itt maradott székely népnek az egek tejútján jönnek segítségül, valahányszor veszélyben valának. Négyszáz év után Álmos kerekedik fel, s jelenik meg a Kárpátoknál, hol mintegy második Mózes eltűnének fia, Árpád veszi kezébe a tábori botot, s mint a Mózes halála után Józsué, vezeti népét a Duna-Tisza sikra, hol arany fékért, aranyos nyeregért, szép fehér loért Szvatopluk földet, tüvet, vizet adva: elfoglaltak nyilváníják e hont. Hosszas küzdelem után, övék lesz e föld, mely már ezer éve a miénk, s hogy még újabb ezer éven át is a miénk lehessen, ahhoz kell imádkoznunk, ki őseinket felhozá Kárpát szent bérceire. Oda fenn, az ország szívében miniszterek, képviselők, lelkes hazafiak, tudósok, írók, művészek készítik elő az ezred éves nagy ünnepélyt, mi itt alant ha nem tehetünk egyebet ismertessük meg népünkkel a honfoglalás nagyszerű történetét minél részletesebben, hogy legyen az egész esemény mintegy magasztos emlék, mintegy óriási festmény megelevenülve, megörökülve fiaink, honfitársaink szívében, lelkében.

Ezekben a főbb vonásokban álljon itt rövid tartalma annak a valóban remekül sikerült beszédnek, melyet Csekme barátunk, mint szerző, nagy gondnal, ügyes invencióval, költői szép nyelvezettel megírt s mint szónok hévvel, lelkesedéssel, teljes melegséggel, a közfigyelmet és érdeklődést mind végig teljesen megnyerően adott elő. Nem volt a nagy számú hallgatóság körében egy lélek is, ki a legnagyobb örömmel ne sietett volna kifejezni köszönetét, elismerését az ünnepély fénypontját alkotó szónoklat szerzőjének és előadójának.

Ezzel az ünnepi isteni tisztelet befejezést nyervén, Tavasz József, m.-péterlaki pap, értekezleti elnök, röviden vázolván e nap tárgyának, különösen ránk, magyar protestánsokra nézve, magasztos, fenséges és meszsze jövőre kiható voltát, üdvözli a szép számban megjelent díszes gyülekezetet s örömet fejezvé ki a nyilvánuló közérdeklődés és lelkesedés felett, az együttes gyűlést megnyitja.

Következőleg Tályai György, m.-vécsi állami tanító, mint a tantestület fiókkörének elnöke, olvasta fel megnyitó beszédét, melyben a hazafias nevelésről és a hazafiui kegyelet ápolásáról értekezett, azon kérdést fejtegetve: hogy vajjon a hazafiság, hazaszeretet, eme magasztos erények keresendők és találhatók-e a gyermekben; mert hiszen, e tulajdonok csak felnőtt emberek ékességei lehetnek? Bizonyára nem, vagy nagyon is kis mértékben

észlelhető a gyermekben még a hazafiság erénye, mint értekező nagyon ügyesen fejtegette. Ki keres az oltoványon azonnal nemes gyümölcsöket; s vajjon, mégis ki kételkednék abban, hogy a jól nevelt és ápolat oltovány a jövőben meghozza nemes gyümölcseit? Épp így a gyermekben is megvan a hazafiság nemes tulajdonságának alvó csirája, mely gondos ápolás mellett majd erős fává növekedhetik. Ha a magyar néptanító az általános ismeret szerzésen kívül, a jövő nemzedék testi épségére, mely fajunk szaporodásának és tartós fejlődésének egyetlen feltétele, s a honszeretet oltatlan lángjának élesztésére kiváló gondot fordít: bizonyára, olyan talajt mivel, a melyet termékenynyé tenni, aztán nem leend nehéz.

(Vége követk.)

Benedek Árpád,
vajda-szentiváni ev. ref. pap.

Nyiltlevél a Szerkesztőhöz.

Kedves lapunkban, kérem, az ide mellékelt adakozásról szóló kimutatásnak egy kis helyet szorítani.

Kevés összeg az, mit anyaszentegyházunk ezen most már önálló tagjai arra a nemes, arra a szent célra, a Kolo-zsvártt felállítandó papi árva fiuk menházára maguk között összegyűjtöttek. De, kedves az, mert az ifjui lélek megnyilatkozása, a szeretet és hála, a ragaszkodás nyilvánulása azon iránt, kik szellemi és testi erejüket, minden tehetségeiket anyaszentegyházunk felvirágoztatására, hivaik boldogítására aldozzák fel.

De, követendő példa is egyszersmind, mely ha egyházkerületünk minden egyházközségében gyakorlatba vétetik, habár cseppenként is, habár több évek alatt is, de nagyban hozzá fogunk járulni mi magunk lelkésznek, hogy hivaik, az újabb nemzedék azzal megismerkedve, szent kötelességének fogja tartani, azt minél előbb megalkotni, létre hozni.

Én a magam részéről kérem Nagytiszteletűségedet, az ez irányban való működésre felhívni lelkész-társainkat; hiszem, hogy annak lesz sikere, s mi magunk megkönnyítjük azoknak fáradozásait, kikre oly sok gond, oly sok fontos alkotás, s azokkal járó aggodalmak nehezülnek.

És én magam (Lár isten gyermekekkel nem áldott meg) igérem, hogy míg isten éltet, s míg e nagy foytosság, és előttem kedves kötelességet, a konfirmálást végezni, eröm és tehetségem leend, mindannyiszor felhívom arra növendékeim figyelmét, s az ártatlan szívek szeretetéből összehozott fillérek áldást fognak hozni azon nemes alapra, mely árvák könnyeit letörölni, lesz hivatva.

A Kolo-zsvártt felállítandó «Papi árva fiuk menházára» a fogarasi ev. ref. egyházközség templomában 1894 év május 3-án konfirmált növendékek adományai:

Kovács Ilona 50 kr. Dáné Zsigmond 10 kr. Tamursa Péter 10 kr. Várad István 20 kr. Tóth Kálmán 10 kr. Bara András 10 kr. Fogarassy Aladár 20 kr. Bence Géza 20 kr. Tiboldi József 10 kr. Molnár Károly 20 kr. Nagy László 10 kr. Márkovics Ferenc 10 kr. Kovács János 10 kr. Szabó József 10 kr. Szilágyi András 10 kr. Nagy Mózes 20 kr. Zándér Mihály 20 kr. Hódi Mari 20 kr. Barcsik Róza 20 kr. Gergely Mari 20 kr. Bartalis Teréz 10 kr. Hunyi József 10 kr. Török Julis 10 kr. Bakó Julis 10 kr. Bara Julis 10 kr. Cirmai Elek 10 kr. Kovács László 10 kr. Kész Pál 20 kr. Szörcei Anna 20 kr. Sala Mózes 10 kr. Sánta Károly 10

kr. Antal Anna 10 kr. Magyar József 10 kr. Magyar Róza 10 kr.
Pál Antal 10 kr. Máté Róza 10 kr. Szabó Róza 10 kr.
Zöldi Róza 20 kr. Nagy Mari 10 kr. Bara Róza 10 kr. Huszár

Mari 10 kr. Brán József 10 kr. Kőkös Róza 10 kr. Gazner
Géza 10 kr. Összesen: 6 o. é. forint. Balla Károly,
ev. ref. lelkész.

TÁRCA.

Egy érdekes irat

(a nagy-enyedi ev. ref. egyházmegye levéltárában.)

A kercesdi reformata ns. és szent Ekklezsia önnön maga tagjai által készítettett Konstituciója.

Az Isteni Tiszteletéről.

1. Hogy egy ekklezsia és annak tagjai mind külsőképpen, mind belsőképpen boldogok lehessenek, erre nézve megkivántatik, hogy az isteni tisztelet teljes buzgósággal gyakoroltassék mindenektől. Mert az isteni tiszteletnek igéreti és jutalma nagyon mind ezen a világon, mind a másikon. Melyhez képest

Megkivántatik, hogy a t. (pap) (A zárjelbe tett szavakat az összefüggésből magam pótoltam oda. A mint ugyanis a kemény kérges papir összehajtatott, kitörött; a törést egér, szű nagyobbitotta, úgy, hogy sok helyen több szó a megöröltött papírral elveszett N I.) mindenrészéthivatalos szent kötele(ségének) pontosan teljesítse és tanításai(nak fedd)hetetlen jó életével erőt és fontosság(ot adjon), melyet ha nem tselekedne, jussa, (sőt köte)lessége lészen a Ns. Consistórium(nak öt fel)adni a visitátió(n). A visitátió munk(ája lesz) a hibázót a jó útra téríteni, s ha szükség, meg is büntetni.

3. Szükség, hogy az Oskola-Mester is mind Templombéli kötele(ségét) szorgalmasan megtegyje, mind pedig a gyermekeket a rendelt időben előmenetelesen tanítsa, azokat az Istennek esméretire vezesse, tanulási esztendő végén Exament(—?) mind magát, mind Háza népét a tiszta erköltsben megtartsa. Ha ez is kötele(ségében) el nem járna, vagy nem akarna, a D. Curátor tartozik vagy maga személyesen meginteni, a mi ha sikertelen lenne, a visitátió(n) fel kell adni, az igazításba vészi.

4. Az Ekklának minden (tag)jai kötelesek, ha csak egészegek engedi, a (köz)önséges isteni tiszteleten, kivált vasárna(po)n és Innepeken megjelenni. Ha valaki (ta)pasztaltatnék két, vagy három hónap alatt egyszer sem menni a templomba, a D. Curátor az egyházi által hívassa Cons(isto)rium eleibe, ott a t. pap és mások is (int)sék meg, hogy lelkéről jobb gondot viseljen, atyafiképpen fedjék meg. Ha meg nem jobbitja magát, a következő visitátió(n) fel kell adni, az tudja, mit kellessék az ilyennel cselekedni.

5. Ha valaki a közönséges isteni tiszteletet részegen lármája, vagy egyéb illetlen és botránkozató cselekedete által megbántaná, az ilyen elsőbben a D. Consistórium eleibe citáltatván, az egyházi által keményen, de atyafiképpen megdorgáltatik, a szent gyülekezetet kövesse meg. Másodszor is ilyet cselekedvén, a visitátió(n)nak adassék fel.

*

A Constitutio fogalmazványának kezeim közt levő példányán harminc paragrafus van, de hiszem, hogy ez nem teljes. A leiró valami ok miatt félben hagyta munkáját, s aztán be sem fejezhette. Ez pedig szándékában lehetett, a mennyiben sem nevét nem írja alá, sem semmi nemű megjegyzést, melylyel jelezné a «véget», nem tesz utána. E közlött rész különben a légerdekesebb, a többi az egyházi

élet külső oldalát az anyagiak gondozását és gondozóit, kurátort, egyházfit, stb. illeti.

Az irat különben nem régiségénél fogva, hanem mivelődés-történeti szempontból érdekes.

Keletkezési ideje mindössze e század elején, annak első tizedében, vagy a második közepéig lehetett. Ezt következtetem onnan, hogy a kézírás Szemerjai Demeter József, akkor harasztosi ev. ref. lelkészé. Ha ez irást hasonlítom Demeternek 1815 után található kézírásaihoz, a mikor is márc. 31-én Harasztos templomával, paplakkal és azon levő minden iratokkal, anyakönyvekkel, stb. elégett: úgy találom, hogy azon időtől fogva az ő írása, illetőleg, kezevonásai határozatlanabbak, mint ezen iraté, a mit ő ennél fogva a nagy tűzvész előtt, tehát erősebb kezekkel irhatott. Leirta pedig ő ezt valószínűleg az egyházmegyei levéltár számára, mint egyházmegyei jegyző. Megjegyzem még, hogy az első lap alján vannak más irással, hihetőleg Budai, tordai pap és esperes kezéből bizonyos jelek, már nagyon elhalványulva; az öreg esperesnek mindenütt nagyon rossz tintája van, melyekből azt is lehet következtetni, hogy 1822 lehet az az év, a melyben az esperes kezébe jutott.

Ugy hallom, hogy a kercesdi nép ma is igen értelmes és mivelődésre hajlandó, p. o. többen vannak a földmivelő osztályban, kik újságot olvasnak. Ama jel után az volna a nem természetes, ha nem akarna mivelődni, haladni. Mert hogy a század elején egy földmivelő nép, mely úgy el van zárva a világtól, mint Kercesd, arra a gondolatra jusson, hogy ő önmaga készítsen magának Constituciót, az tiszteletre méltó mivelődésre való hajlandóságot mutat.

Hogy aztán az a mivelődésre való hajlandóság tisztán vallásos, egyházi irányban jelentkezik, egészen természetes, és kielégítő egy földmivelő népnél. Ha ő ezt a konstituciót megtartotta volna és megtartaná, az egyházilag ekképpen önfegyelmzett népet ma nem volna nehéz a mivelődés egyéb irányában is vezetni.

Protestáns egyházalkotmány-történeti szempontból nem érdektelen az a tény sem, a mit ez irat elibünk tár, hogy t. i. abban az időben helyi autonomia is volt és éppen Erdélyben. Ha nem lett volna, ez az irat nem lehetne az egyházmegye levéltárában, legalább így, minden megjegyzés nélkül, nem. Hát, egy kis helyi autonomia, főleg ha eljön a megpróbáltatás ideje a protestáns egyházra a megváltozott egyházpolitikai viszonyokkal, bizony, ma is ránk férne a jó rend és erkölcsök tisztaságának fentartása, jobban mondva, emelése érdekében. Mert, a «törvényeket» minden részökben, nincs a ki megtartsa. Milyen munkásságot fejthetne ki egy buzgó lelkipásztor, ha pl. olyan presbiteriumot választatni, volna ereje, a melyet az egyházi törvények 21. §. harmadik bekezdése kíván.

Még egy gondolat. Mikor a külső-, és belsőképpen való boldogság, illetőleg, annak alapja, feltétele, a keresztyéni kegyes életre célzó ezen konstituciót Kercesden megalkották: abban az időben a belmisszió(ról), annak hazájában, Németországban is csak álmodoztak, benne tapogatóztak;

Folytatás az 1/4-ik mellékleten.

nálunk pedig még nem is álmodtak; így nem arról sem, hogy a keresztyéni kegyes élet ápolására a lelkipásztornak, a templomi ige-hirdetésen kívül, egyéb eszköze is lehetne.

A belmisszió lelke ma már nálunk is erős hullámokat ver. Lelkes apostolai mindeneket, a miket ők nagy városokon meg tudnak tenni és életrevalóknak látnak, minden kivétel nélkül mindenütt szükségeseeknek és kivihetőknak hirdetnek. Hát, én a magam egyházában már sokat megpróbáltam, de lehetők nagyon keveset találtam, szükségesnek sem minden bizonyosodott meg előttem. Nagy egyházakban, a hol a lakosság nagyon túlnyomó része egész életében nem jut el a templomba dolgai, vagy élv-hajhászat miatt, igazán mindent el kell követni, hogy a pásztorok felkeressék és egybegyűjtsék a nyáját. Hanem, kis falukon sok ideig elég lesz még a nép tanítására a templom; csak, és ezt erősen hangsúlyozom, az legyen meg, hogy «a T. Pap mindenütt minden részét hivatalos szent kötelességének pontosan teljesítse és tanításainak fedhetetlen jó életével erőt és fontosságot adjon!»

Nagy István,
evang. református lelkész.

Különfélék.

== **Lapunk a pünkösti szent innepekkel** majdnem egyidejűleg kopogtat be olvasóink küszöbén, és kér beocsáttatást a szivekbe, az elmékbe. Nem jövünk, mint a sebesen zúgó szél, nem szólunk kettős tüzes nyelveken, mint a szentlélek tette egykor, akkor. De jövünk szívünkben a hála érzelmével, ajkunkon imával, hogy a szentlélek munkálkodása felépítette anyaszentegyházunkat azon a kösziklán, melynek neve: szabadság, felvilágosodás, buzgóság, lelkesedés, békességre való törekvés, a szent, a nagy, az örökkévaló dolgok iránti lobogó szeretet. Hisszük és reméljük, hogy ezek ma is ott vannak; kérjük az istent, hogy ezután is, mindig ott legyenek a kunyhókban és palotákban; és legyen ott a szegényes és fényesebb parokhiákban, erősítve az akaratot, biztatva a reménységet, táplálva a bizodalmat, hogy ha jól, hiven munkálkodók leszünk, istennek országa folyton épülni, és megvalósulni fog bennünk, és általunk. **B o l d o g i n n e p l é s t !**

== **Halálozás. Fábrián Dániel**, papi karunknak ez egyik Nesztora, sz.-csehi lelkipásztor, életének 84-ik, papságának 59-ik esztendejében, folyó hó 7-én meghalt. Egy eredményekben szép, érdemekben tiszteletre méltó, szenvedésekben megható életnek fátyla aludt ki örökre. Több, mint egy félszázaddal ez előtt már hittanárként választatott volt a sz.-udvarhelyi kollegiumhoz, honnan Kézdi-Vásárhelyre ment papnak. Mint ilyen választatott meg 1848-ban országos képviselőül, mely kötelesség-teljesítésben rendületlenül állott a világsi gyásznapig. Az üldözések idejében, két évi internáltatás után, kötél által való halálra ítéltetett, s kegyelem útján, hat évi várfogságra, melyből négyet letöltött, míg 1856-ban megszabadult. Megszabadulása után, k.-vásárhelyi hivei körében huzódott meg, míg 1857-ben Sz.-Csehre megválasztatván, ott élt hiveinek szeretete, mindenkinek nagyrabecsülése és mindnyájunk őszinte tisztelete által környezve. A régi világnak egyik megtestesült emléke volt. Azt akarjuk ezzel mondani, hogy Fábrián Dániel, egyenes utóda volt a nápolyi gályákon szenvedő kálvinista pa-

poknak: hú istenéhez, vallásához, a mozdíthatatlan egyházhoz. Jelleme, gondolkozása, erkölcsi érzülete egyszerű, tiszta, fedhetetlen. Karakter, a szó teljes értelmében. És nem csak mint ember és hazafi szolgálhat példányul az idők végéig az ötöt követőknek, hanem mint egy tanult, világos fő is. »Egyházi beszédek«, »Népszerű halotti beszédek«, »Népszerű egyházi beszédek«, »Ünnepi, közönséges, vasárnapi és alkalmi imák« című kötetei, melyek sok száz példányban forognak közkézben, élő bizonyítványai termékeny szellemének, és maradandó emlékei annak a belső, lelki tartalomnak, mely valódi ékessége volt. Megáldotta az isten hosszú élettel; volt benne sok öröm is, több volt a fájdalom, a megpróbáltatás. Elhordozta, mint keresztyén, mint kálvinista lelkipásztor zugolódás nélkül, a gondviselés akaratán való megnyugvással. Hosszu szenvedés után, most elpihent. Legyen nyugalma csendes. Emléke áldott! Életének példája legyen termékenyítő az idők végéig.

== **Statisztika.** A kolozsvári ev. ref. egyházban a minden esztendőben megtartani szokott konfirmációi ünnepély rendszeren pünköst előtti vasárnapon megy végbe mindkét templomunkban. A folyó évben a belfarkas-utcai templomban Herepei Gergely, a külmagyar-utcaiban Szász Gerő végezte a meghatóan szép szertartást. Amott 133, itt 151, együtt 284 növendék lett önálló tagja anyaszentegyházunknak. Hogy mindkét templomunk zsufova volt áhítatoskodó hivekkel, nem is kell mondanunk.

== **«Kalászkok az élet kenyéréhez.»** Különféle alkalmi beszédek gyűjteménye. Szerkesztik K. Tóth Kálmán, és Pap Károly. Megjelent a második évfolyam második füzeté. Tudvalevő dolog, hogy e vállalat évenként négy 16—18 ives füzetet ad, egy füzet ára 1 frt. egész évre 4 forint. Tartalmát legjobb nevű egyházi íróink szolgáltatják, és olyanok, kik azzá vágnak lenni, s valószínűleg lesznek is. Minden szép és jó dolgot pártolnunk kell. E «**K a l á s z k o k**» megérdemlik a learatást. Atyámfiai, álljatok oda az aratók közé.

== **Sok panasz hangzott el hosszú idők** keresztül, hogy nincsenek népies kiadványaink; hogy a protestáns egyház egyáltalában számításon kívül hagyja e hatalmas szöveget a felvilágosodás terjesztésének. A panasznak volt is alapja eddig. Teljességgel nem panaszolhatunk ma és csupán tőlünk függ, hogy e tekintetben szép eredményeket érthessünk el. Itt vannak mindjárt a »Prot. Irodalmi Társaság« népies kiadványai, melyből legközelebb három füzetet küldtek szét, mindeniknek ára csak 4 kr. Tartalmukat teszik »A vizözön.« »Légy hív mind halálig.« Irta Bitói Béla. (Nem Bitai Béla? S z e r k.) »Bethlen Gábor, fejedelem.« Irta Vajda Ferenc. »A talált gyermek.« Elbeszélés. Irta J.-né, Székely Lilla. Látszik e tartalomról, hogy a szerkesztők, Kenessey Béla és dr. Kecskeméthy István, a belső értéket változatosság által teszik még ajánlatosabbá, s a költői, erkölcsi és történeti olvasmányok által a népkedély világára és értelmére egyiránt hatni óhajtanak. Nem ajánlhatjuk eléggé paptársaink, tanítóink, egyházaink presbiteriumainak figyelmébe, hogy minél hathatósabban támogassák e jóra való vállalatot, mert ez által jót tesznek népünkkel, s használnak a felvilágosodásnak. Az ár oly csekély, hogy számításba sem jöhet.

== **Ferenci Bernát**, miskolci könyvkiadó, előfizetést hirdet S. Sz a b ó J ó z s e f, kis-új-szállási pap, és gimn. tanár »Egyházi dolgozatók« című kötetére, 1 frtjával, mely hozzá küldendő. Szabó József valóban igen jó névvel bír az egyházi irodalom terén és méltóvá tette magát, hogy a pártolást kérhesse. Melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe

HIVATALOS RÉSZ.

1091—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erd. ev. ref. kollegium mt. Előljáróságának.

Tudomás és nyilvántartás végett tudatjuk, hogy a köz-
okt. m. kir. miniszterium 46,909—1893. sz. a. kelt rende-

lettel a Druga citanka ra obcenite pucke ucionice. Piredili J. Percic V. Danilo, J. Devic, A Kriletic i. M. Zglav. U. Becn. Troskom c. k. naklade skolskih knjiga 1891 és a

Druga citanka ra obee pucke ucione (Sa slikom Njeg. Velikaustva cesera) U. Becu. Uces kralj. naklari skolskih

knjigah. 1887» című tankönyvek hazánkról oly sok ferde ítéletet, közjogi és alkotmányi szempontból téves nézeteket tartalmaznak, hogy ezeknek iskolai könyvvül való használatát az egész ország területén betiltotta.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. ápril. 30.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1171—1894.

KÖRLEVÉL,

*valamennyi erd. ev. ref. iskolaszék nagytiszt. Lelkés-
Elnökének.*

Megismerés s további szives eljárás végett köztudomásra hozzuk a közokt. m. kir. miniszternek f. é. 15,370. sz. a. alatt kelt intézvényét, a mint következi: «A felvidéki magyar közművelődési egyesület chvojnicai gyermekjáték készítő tanműhelyében készült kisedovódai foglalkoztató eszközök, a m. kir. orsz. közoktatási tanács bírálata szerint, a követelményeknek megfelelően, ezen alkalmas és célszerű eszközöket beszerzés végett az összes kisedovódák és menedékházak fentartóinak és felügyelő bizottságainak figyelmébe ajánlom, oly megjegyzéssel, hogy megrendeléseiknél közvetlenül a tanműhely igazgatójához forduljanak. (Chvojnicza, u. p. Német-Próna. Nyitravármegye.)

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. évi május hó 2-án

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1093—1894.

KÖRLEVÉL

*valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium mt. Elöljáróságának és valamennyi erd. ev. ref. iskolaszék nt. Lelkés-
Elnökének.*

Tudomásunkra jutván, hogy különösen a népiskolákban használatban levő író-füzetek nagy részben sem az egészségügyi, sem a paedagogiai követelményeknek meg nem felelnek, s hogy ezen füzetek sokfélesége a szülőket is, meg a tanulókat is gyakran megtéveszti, az iskolai azgatókat és tanítókat pedig arra indítja, hogy az iskolájukban használandó író-füzetek elárúsítására egyes kereskedőknek meg nem engedhető monopoliumot adjanak, a mely bajok orvoslására és elhárítására a közoktatási m. kir. miniszterium mult évi 33,868. sz. a. egy szabályzatot adott ki, elhatároztuk, hogy ezt a szabályzatot, melynek teljes címe: Szabályzat az elemi népiskolákban és a felső népiskolákban használandó író-füzetek szerkezete, minősége, kiállítása és használata tárgyában, a m. t. előljáróságok és t. iskolaszéki lelkész-elnökök figyelmükre méltassák és a tanítókkal megismertessék. Kapható 5 kr. a m. kir. államnyomdában, Budapesten, vagy bármely vidéki könyvkereskedésben.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. május 2-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

526—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szil.-szolnoki egyházmegebe kebelezett k i s d o b a i egyházközség kántortanítói állomása, nyugalomba lépés folytán, megüresedvén, arra ezennel másodizben pályázat hirdettetik.

Javadalma: 1. Két szobából, konyhából álló tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, 515 négyszögöl területű jó veteményes kerttel, azon kikötéssel, hogy a kisebb szoba és egy kisebb veteményes kert élethossziglan a nyugalmazott 82 éves tanítót illeti. 2. 66 régi véka buza és 58 véka szemes málé. 3. 50 frt. borváltság. 4. 10 szekér fa. 5. 40 frt. tandij, a tized-kárpótlási kamatból, évi két részletben. 6. Egy hold 1065 négyszögöl területű első osztályu rét, mely sarjuval együtt öt boglyát megterem. Ennek lekasalása, feltakarítása és haza szállítása a tanító költségén történik. 7. Országos törvény intézkedése folytán, 1895-ik éven kezdve, 69 frt. 39 krajcár évi segély, az állami pénztárból.

Kötelességei: a gyermekek tanítása; a kántori teendők végzése, azon megjegyzéssel, hogy a templomban orgona levén, az orgona-kiséretben történik. Ezeket kívül, minden vasárnap- és ünnepnapokon hol délelőtt, hol délután, s hetenkint három köznapon, midőn a t. lelkész a nagydobai egyházban szolgál, az isteni tisztelet rendes végzése.

Pályázati határidő: május 31. Folyamodványok nt. Viski Pál, esperes aához, Zoványra küldendők.

Kolozsvártt, 1894. május 2.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1173—1894.

KÖRLEVÉL,

*valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának és valamennyi erd. ev. ref. iskolaszék nt. Lelkés-
Elnökének.*

A közoktatási m. kir. miniszterium f. é. 1,594. számú ajánlata alapján felkérjük Cimeket, hogy a magyar paedagogiai társaság következő című szak folyóiratát: «Magyar Paedagogia»; felelős szerkesztő: Csengeri János, Budapest, Franklin társulat könyvnyomdája», mint a magyar közoktatás és nevelésügyet előmozdító szaklapot a kollegiumoknak, népoktatási intézeteknek könyvtáraik részére ajánlani méltóztatssék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. május 2-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1146—1894.

PÁLYÁZATI HIRDETME NY.

A nagy-szebeni egyházmegebe kebelezett balázsfalvi körlelkészi állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

A körlelkészséghez tartozik a balázsfalvi anya-, hoszszu-aszói társ-egyház s ideiglenesen még a túri anya-egyházközség, melyekben a kinevezendő körlelkésznek a megállapítandó részletes utasítás értelmében kell funkciókat végeznie.

A körlelkészi javadalom összege, tisztességes lakáson kívül, egyházhatósági beclés szerint, 800 frt. melyből 553 frt. 70 kr. készpénz, a többi a kanonika-porciók jövedelme és kepe.

A pályázati kérések, kellőleg felszerelve, f. évi május 31-ig, főt. Szász Domokos, püspök aához nyujandók be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvártt, 1894. május 5 én tartott üléséből.

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

547—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilagy-szolnoki egyházmegebe kebelezett b ő s h a z a i III-ad osztályu lelkészi állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalma: meglehetősen szálláson, és mellék-épületeken kívül, terményekben, a legközelebbi egyházmegei beclés szerint, 445 frt. 23 kr. Ehhez járul esetleg azon 100 frt. melyet a «Wesselényi Egylet» adott eddig a lelkésznek, mint tanítónak.

Pályázati határnap: junius 5. A pályázati kérvények nt. Viski Pál, esperes aához küldendők, Zoványra.

Kolozsvárt, 1894. május 5.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

552—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületben, a marosi egyházmegebe kebelezett v a j a i egyházközség énekvezértanítói állomása, állami nyugalmazás folytán megüresedvén, köröztetik.

Javadalma, egyházhatósági beclés szerint, 3 szobából álló tisztességes lakás, gazdasági s mellék-épületekkel és kerttel, továbbá 271 frt. 60 kr. értékű kepe, tűzifa és kanonika-porció haszonélvezete.

Pályázati határnap: május hó 30. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó, küldendők.

Kolozsvártt, 1894. május 6.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz egy negyed iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában. Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Május 17.

20. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bármintve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Br. VAY MIKLÓS.

(1802. ápr. 29. 1894. május 14.)

Az evangélium szerint reformált egyetemes anyaszentegyháznak nagy halottja van. Nagy halottja egész Magyarországnak. A ki valaha meghatva állott a nemesebb emberi természetek szemléleténél; a kinek szemében valaha fellobogott a lelkesedésnek szent tüze azok nevének említésénél, kik az előhaladásnak, az igazságnak, a jognak, az emberi méltóságnak zászlóvivői voltak: azok hálás tisztelettel hajoltak meg az élő br. Vay Miklós előtt; és most, hogy szeméit örök álmra hunyta, a vesztés mély érzetével teszik le a kegyeletnek koszoruját ravatalára.

Magyarország történetének nincs ragyogóbb százada, mint az, mely végéhez közeledik. És e századot azok a szellemek tették nagygyá, melyek üstököskint indultak meg a századnak elején, és pazar bőségben ontott fényükkel bevilágították a közéletnek minden viszonyát. Költészetünk, tudományunk, iparunk, társadalmi fejlődésünk, nemzetközi fontos állásunk, egész nemzeti létünk, mind-mind ama férfiaknak nagy nevét, halhatatlanságát vésik a történet könyvének márvány lapjaira, kik, mint egész emberek, a magasztos eszmék iránti lobogó szenvedélyvel, a hazaszeretet által követelt önzetlenséggel, sőt önfeláldozással léptek a köznek szolgálatába, és mint új Mózesek, vezették át e népet «ama köd alatt, át a Veres-tengeren», míg ellenségei «elnyelettetének».

E vezérférfiak közé tartozott br. Vay Miklós. Huszonegy éves korában már Zemplénmegyének aljegyzője és az alsó-zempléni ev. ref. egyházmegyének tanácsbírája. Tehát, h e t v e n e g y esztendővel ez előtt dobta belé lelkét abba a forgatagba, melynek neve k ö z é l e t, mely annyi nemes vágyat, forró reményt hiusít meg; annyi mélyebb szívet, magasabb elmét tör össze. Br. Vay Miklós is nemzedékeket látott kihullani maga mellől. Azok közül, kikkel megindult, majdnem egyedül maradt. De fennállott, mint a százados tölgy koronáját soha meg nem hajtotta.

A közélet óriási feladatokat rakott vállaira. E vulkánikus század veszélyes helyzetbe sodorta. Volt a szabadságharc kir. biztos Erdélyben; majd, 1850-ben megkinálták Magyarország kormányzóságával és mert nem fogadta el, mert szívének jobban fájt hazájának veszte, mint kellett a hivalkodás dicsősége, boszúból elíteltetett és csak kegyelem útján szabadult meg, hogy nem kellett járnia «a halál árnyékának völgyében.» A patens idejében ismét csak az ő bátorsága törte meg az abszolutizmus féktelenkedését, és megalázódásra kényszerítette. A hatvanas években, midőn a kibékülés kényszere kezdett nyilatkozni, csak ismét br. Vay Miklós találtatott legalkalmasabbnak, hogy megteremtse az új idők rendjét. De alig egy évi kancellársága után lemondott és hagyta Schmerlinget, az abszolút Ausztriával együtt rohanni kimaradhatatlan vesztébe.

Ám, könyvet fognak arról írni, minő vészes szirtek között vezette br. Vay Miklós anyaszentegyházunkat és hazánkat biztos kikötőbe. Hányszor kellett összeütközésbe jőni

magas értelmének mélyen érző szívével. Minő nehéz harcokat kellett vivni hazaszeretetének dinasztikus hűségével. De, a »nemes harcot megharcolta.« Soha meg nem ingott egyetlen egy pillanatig. Soha el nem feledte, hogy a más égaly alá ültetett fának sorsa elpusztulás, halál. Hosszu, nemes, áldozatra kész életének gyökereit soha ki nem tépte a hazának megszentelt földjéből. Hosszas, sokszor keserü tapasztalásokon megérett bölcsessége alkudozásokra kényszerítette; sokszor oda vetette magát a sokak által már jósolt halál elé, de törhetetlen jelleme, megingathatatlan vallásos meggyőződése, kálvinista protestáns hite, és rendületlen hazaszeretete magát megalázni soha nem engedte. «Si fractus illabatur orbis, inpavidum terient ruinae!» Ilyen volt, mint államférfiu.

És mint ilyen részesült a legmagasabb kitüntetésekben. Már ez előtt egy félszázaddal lett valóságos belső titkos tanácsos; 1844-ben az ország rendei kiváló hazafiui érdemeinek törvénykönyvbe iktatása mellett, osztatlan lelkesedéssel korona-örre választották; gr. Cziráky halála után a főrendiház alelnökévé, majd 1888-ban br. Szennyey halála után elnökévé neveztetett ki.

Hogy mi je volt a magyarországi egyetemes reformált egyháznak: arról hetven esztendőnek története beszél. Az önzetlen áldozatoknak és felszámíthatatlan nemes tetteknek hosszú láncolata, melyeknek egyedüli jutalma csak a kötelesség teljesítésének öntudata volt; a hálás tisztelet hitfelei, és az önkint megnyilatkozó hódolat minden élő magyar ember részéről.

Nem fogjuk látni többé azokat a jóságos szemeket, melyekből az engesztelődésnek, a békességnek, és a jóakaratnak lelke sugárzott; nem fogjuk hallani a bölcsességnek igézetes szavait, melyek lecsillapították a háborgó tengereket; nem fogjuk látni többé azt a méltóságos alakot, mely humánus leereszkedésével fölemelt és éreztette ember-voltunkat és mégis az ilyen halál nem gyászos; az ilyen halál megdicsőülés.

Az ő élete istennek áldása volt. Halála az örökéletnek kezdete. Ránk nézve az ő élete biztosíték, hogy isten nem hagyja el, építi az ő szent országát és küld patriárkhákat, kik vezetői legyenek. Halála fogadás legyen, hogy az ő tanácsa szerint élünk, hogy mint szemünk fényét, megőrizzük az ő szent örökségét: mindenestől fogva szolgálunk anyaszentegyházunknak, hazánknek.

Kolozsvár, máj. 15. 1894.

Szász Gerő.

Csak éppen egy kicsi dolog.

Csak éppen egy kicsi dolog, mit e pár sorban röviden érinteni akarok, az egyházak tökélelhelyezéseiről. Pár év előtt a görgényi egyházmegyében egy közgyűlésen azon indítvány emeltetett határozattá, hogy bármely egyházközségben, helybeli alapból helybeli hívünknek kölcsönpénz ne adassék, hanem az elhelyezendő pénzek első sorban idegen vallásuaknak, másod sorban más községbeli hitsorsosainknak adassanak ki.

Számtalan indítványt szavaztam meg hét évi papságom alatt (hiszen, mi könnyebb?), sőt legalább annyi indítványnak magam is voltam már vagy édes, vagy keresztapja, hogy indítvány-jubileumot ülhetnék «fényes segédlettel», de mondhatom, egy se vált be úgy, mint ez.

Helybeli hitsorsos nem fizet pontosan. Indokolja is: «A mienk a pénz, nem a papé, sem az esperesé.» Megvár előbb egy gondnoki, aztán egy papi, egy presbiteriumi, egy esperesi vizitációs felszólítást; aztán, haladékat kér a legközelebbi vásárig, s a harmadik, negyedik vásár után megadja. «Hiszen, az övék a pénz, csak hasz-

nálhat ennyit az ekklezsiáéból.» Ugy hogy, ha egy kepe-megváltási mivelet úgy vitetik keresztül, hogy a kepe-váltási alap a helybeli hiveknél van elhelyezve, csak éppen a jogalap változott a fizetésre (tartozás, és nem kepe), de a felszedésnek, felhajtásnak éppen akkora nehézségei maradtak fenn, mint előbb.

Azon megoldás, hogy az alap takarékpénztárban, vagy a központban helyeztessék el, annyiban hátrányos, hogy jelentékeny kamat-vesztesség áll elő, mit nem tehetnek csak nagy tőkepénzesek, mint nagybirtokosok ispánokra, gazdatisztekre, prefektusokra bizzák jószáguk kezelését, nem törődve azzal a különben jelentékeny összeggel, melyet, ha maguk gazdálkodnak, maguknak takarítanak meg. Hiszen, voltaképpen könnyebb dolog nincs, mint a kepe-alapokat takaréktárba, vagy az Igazgató-Tanács kasszájába tenni le, s onnan csak mint kész, tele éléskamrából kapogatni a kamatokat; de nem felejtendő, hogy e kényelem három-négy százalékot kostál, a mit megnyer a takarékpénztár, s elveszit egy üdvös alap.

Határozattá emelt indítványunk pedig egészen kedvező csapásra vitte a dolgot. Az idege-

nek a legnagyobb pontossággal fizetnek, nem fenyegetnek vallás-változtatással, nem hánytorgatják téves igazukat, s míg az egyháztagek csak nagy nehezen, sok, barátságos és hivatalos felszólítás után fizetik meg a kamatot, s akkor is rendesen megzúgják magukat, az idegeneknél (leginkább oláhoknál) elhelyezett tőkék után, számadási naplóimmal tudom igazolni, minden január első tiz napjában, az egész évi kamat pontosan befizettetik, s akárhány «isten megáldját» is kapunk, ha egy-két napi késésért nem akasztjuk fel rögtön.

A fődolog az első helyen leendő bekebelezés. Ezzel egy kis revanche-t is adunk az «Albina»-féle pénzügyintézeteknek, melyek a magyar birtokokat mesés drága pénzzel behálózták, megkaparították, lekötötték, sok helyen már el is árverezték. Teték ezt ők természetesen oláh birtokokkal is, úgy hogy ma már szivesebben jönnek hozzánk, egyes egyházakhoz, egyházmegyékhez, gyámintézeti és más közalapokhoz, mert tudják, hogy ha a törvényes kamatot megfizették, egy fillér többletkiadásuk nincsen.

Mert azon túl kell hogy tegyük magunkat, hogy egyházaink, egyházmegyéink, gyámintézeteink alapjait, megszorult hiveinkre való tekintettel, mint egy segély-alapnak is tekintsük. Nem légből kapott állítás, hogy hiveink otthon nem igen fizetnek; az sem, hogy idegenek több függést éreznek és pontosabban fizetnek; pénzalapoknál pedig első szükség a biztosság nem csak a tőke-elhelyezésben, hanem a kamat-beszedésben is.

Ily eljárással arra sincs szükség, hogy pl kepe-megváltás esetén a kepe-megváltási alap az egyeseknél felmondassék és akár központban, akár takarékpénztárban helyeztessék el, mert a pénz-elhelyezés ezen módja a legelőnyösebb, s a kamatbeszedés a legbiztosabb. De meg nagy baj is az, hogy 50—60 esztendeig gyűjtsük a pénzt, helyezzük el egyeseknél, bizony, drága betáblázás mellett, s akkor hipp-hopp, egy-két év alatt mondjuk fel és szedjük be a tőkét. Nagyobb rázkodás nélkül ez nem is lehetséges.

Nincs miért tovább füzni a dolgot. A görgényi indítványt életrevalónak tartom, mit leginkább az bizonyít, hogy most már az előbb a miatt zugolódoó hivek, hogy többet nem nyulhatnak saját tarisznyájukba, maguk mondják, hogy jól van ez így, nagyon jól van.

Pedig csak éppen egy kicsi dolog.

Az országos ev. ref. lelkészi özvegy- árvai gyámintézet alapszabály-tervezete.

Indokoló jelentés.

(Vége.)

Hogy mennyire emelkednek külön-külön a nyugdíjalapra tőkésített 25 százalékok és a gyámintézeti törzstőke címen tőkésített 10 százalékok az időközi kamatos kamatokkal együtt, azt az A) jegy alatt csatolt kimutatás tünteti fel, melyből láthatólag a nyugdíjintézeti alaptőke a 10 év végén 225,114 frt. 44 krt. s a gyámintézeti alaptőke 283,263 frt. 4 krt. tesz.

6. Az V. rovatban foglalt számsorok az I. II. III. és IV. rovatok összegét tüntetik fel, összesítve mutatva ki az évenkénti összes kiadásokat s végül, a VI-ik rovat számsorait az évi összes bevételek és összes kiadások közötti különbözeti összegek szolgáltatják, örvedetesen tanuskodva az évi pénztármaradékok nagy összegéről, melyek évről-évre való folytonos tőkésítés által, az évi bevételnél már az ötödik évben is magasabbra emelkedett évi kiadásoknak oly biztos fedezetét nyújtják, hogy a mint alább látni fogjuk, még a 20. év végén sem kell a tőkésítés által megtakarított alapok kamataihoz nyulnunk, a folyton fokozódó állandó ellátási igények kielégítése céljából.

Sokkal bonyolultabb, de nem kevésbé reális, nézetem szerint, a következő 10 évről, tehát a megalkotandó gyámintézet 10—20 évének megközelítő költségvetése. Főjellege e decenniumnak, hogy az állandó gyám-pénzek s az állandó nevelési járulékok folyósítása itt veszi kezdetét, de e mellett, természetesen, az egyszerű smindenkori végkielégítések is számításba veendőek azon özvegyek részére, kiknek férjeik a megelőző 10 év folyamata alatt, de nem mindjárt az intézet életbeléptetésekor léptek be a gyámintézetbe, kik tehát 10 évi szolgálattal, helyesebben, 10 évi tagsággal nem bírtak, s így csak végkielégítésre tarthatnak igényt.

A bevételi tételekben módosulás ez idő alatt sincsen. Évenként 3375 frt. várható be az új tagok belépési járulékból s évi 75,000 frt. a tagdíjakból, fenn tartói illetékekből s a közalapi járulékból.

Ugyancsak változatlan marad a kiadási tételek első rovata, mert a halálozási arány kedvezőtlenebb kulcsának kutatására nincs okunk. E címen tehát a szóban forgó 10 év alatt is a közép papi fizetés 750 frt. 10 százalékanak 45-szöröse = évi 3375 frt. van felvéve.

Lényeges és számottevő változás áll azonban elő a végkielégítésekénél, melyeknek összege a szóban forgó második tiz év alatt fokozatosan a szerint száll alá, a mint az elhalálozott papok közül mind többen többen voltak már a gyámintézetnek 10 éven át tagjai. Ámbár az itt következő évek alatt a végkielégítésre állandó ellátásra igényt tartók száma előreláthatólag évenkénti fluktuációnak lesz alávetve: az 5 évi változásnál gy... koribb ingadozásoktól ezen átlagos számításnál, nézetem szerint, annyival is inkább el lehet tekinteni, mert a lehető kedvezőtlen esetek alapul vétele, melyet e kiszá-

mitások egész fonalán át követtem, a gyakorlat tényleges eredményeinek csakis javára szolgálhat.

Azt vettem tehát számításaim alapjául, hogy a 11. 12. 13. 14. és 15. évben történendő 45—45 haláleset közül kétharmad rész oly papra esik, ki a gyámintézet megalapítása évében lépett annak tagjai sorába, kinek özvegye tehát a férje által betöltött tiz szolgálati év alapján már állandó évjáraadéokra tarthat igényt, egyharmad rész pedig oly papra esik, ki a gyámintézet első tiz évének folyama alatt, de nem mindjárt az első években lépett a tagok sorába s kinek özvegye ennél fogva csak végkielégítésben részesíttetik. Ezt az arányt tartottam aztán meg a 10—15-ig terjedő 5 év alatt, de a 15. évtől a 20-ik évig terjedő időben, a gyámintézet megalapításától folyó idő növekedése okán, ezen arányt jóval alább szállítottam, s a halálesetekből csak egyötödöt számítottam oly papra, kinek özvegye még mindig csak végkielégítésre bir igénynyel, négyötöd résznek özvegyét pedig állandó évjáraadékkal vettem számításba. Nem kerülhetne ki továbbá figyelmemet azon körülmény sem, hogy az alapszabály-tervezet rendelkezése szerint, a végkielégítéses özvegyek járandósága is két fokozatu, egyfelől a papi fizetés arányában s másfelől az 5 évig, vagy öt éven túl terjedő szolgálat arányában, s e különbségeket érvényesítendő, akkint kombináltam, hogy a második 10 évi cyklus első 5 évében elszámoltam a fizetés aránya szerinti különbségeket s a szolgálati idő folytán előálló különbözeteket is, de a következő 5 év folyamán (15—20) a fiatal papok igen kedvező halálozási arányára tekintettel, csak az 5 éves szolgálatot vettem föl, de annak azután a magasabbik 300 frtos tételét alkalmaztam.

Az előrebocsátottak értelmében tehát a kiadási tételek II-ik rovatának számításai következőleg vannak végrehajtva: 45 halálesetből a 10—15 évig terjedő idő alatt (egyharmad) 15 esik oly papra, kinek özvegye csak végkielégítésre számíthat. E 15 özvegy közül 8 kap 200 frt. és 7 kap 300 frt. végkielégítést, azaz, $200 \times 8 = 1600$; $300 \times 7 = 2100$, tehát, összesen évi 3700 frt. megy végkielégítésre. A 15 és 20 év között pedig (egyötöd) 9-re száll alá a végkielégítéses özvegyek száma, kik a fentebbiek értelmében évi 300—300 frttal fognak végkielégítettetni s így az ezen években kifizetendő összegek évi 2700 frtot tüntetnek fel.

A szóban forgó második tized alatt is fennáll, természetesen, az állandó ellátásra igényt nem tartható özvegyek gyermekei részére nyújtandó s a szabályzat 20. §-ában körvonalozott rendkívüli segélyezésnek szüksége, de tekintettel arra, hogy ebben a tizedben már csak az özvegyek egyharmad, illetve, egyötöd része nyer végkielégítést, a rendkívüli segélyezendő árvák száma csak évi 30-al (15 özvegy után), illetve, a 15—20 évek között csak évi 18-al szaporodik, mely összegekből 6-ot, illetve, 4-et bizton leszámlíthatunk azon az alapon, hogy 15 özvegy közül 3 s 9 özvegy közül legalább kettő a legnagyobb valószínűség szerint olyan, kinek vagy egyáltalában nincs gyermeke, de legalább is kiskoru gyermeke nincsen.

Leszámlítandó továbbá a múlt decennium végéről átjött 680 rendkívüli segélyezendő árvából legalább

is évenként 40, s az újabbik közül évenként 4, azon okból, mert ezek a teljes koruságot ezen idő alatt elérik, vagy elhalnak és pedig az előbbieket még abban az esetben is elérik a teljes kort, ha atyjuktól a megelőző 10 év alatt 8, vagy 10 éves korukban is maradtak el, sőt e címen a legnagyobb valószínűséggel még 80, tehát a megelőző 10 év alatti évi szaporulat egészen is leüthető volna s hogy ezt a jelen számításoknál nem tettem, csak a kombinációk nagyobb valószínűségeért történt.

Ezek szerint tehát, a 11. évben $680 \times 24 - 40 = 644$ árva; a 12. évben $664 \times 34 - 40 = 940$ s így tovább a 20. évben 470 árva lesz rendkívüli segélyben részesítendő az alap állásához képest évről-évre megállapítandó arányban, mely arány-szám, e számítások rendjén, minden egyes árvára a megelőző 10 év 50 frtjánál 10 frttal kevesebben, azaz, évi 40 frtban van számítva, arra tekintettel, hogy az állandó évjáraadékok kiszolgáltatásának kötelezettségével megszorodott kiadások mellett, az évi 50 frtos járulék már valószínűleg igen nagy teher leend a gyámalapon.

A kiadási tételek IV rovatára az állandó évjáraadékok összegét mutatja, mely az özvegyek számának folytonos emelkedésével s a szolgálati évek számával rohamosan nő. Már korábban említettem volt, hogy a gyámintézet életének 11—16. évében az évenként elhalálozó 45 pap özvegyeinek kétharmad része, a 16—20 években pedig egyötöd része nyer állandó évjáraadékokat, ennél fogva a táblázatban foglalt adatok magyarázatául még csak annyit kell megjegyezni, hogy a 45 pap közül ötöt nőtlen, illetve, családtalan, vagy özvegynek számítottam s így a 11. évben ellátandó özvegyek száma 25-ben, a 16. évben ellátás alá újabban kerülők száma pedig 31-ben van fölvéve s a 15. évtől kezdve évi négy halálozás is le van számítva, mert az akkor állandó ellátásban részesülő 125 özvegy közül a legnagyobb valószínűség szerint nem csak 4, hanem 14 is el fog évenként halni, vagy férjhezmenetel által fog ellátási igényétől elesni.

Az V. rovat összegei az alapszabályok 17. §-ának rendelkezése értelmében vannak számítva. E szakasz ugyanis a gyermekek nevelési segélyét egyenkint az özvegy által élvezett állandó évjáraadék egynegyed részében állapítják meg, a statisztikai adatokból kivehetőleg pedig minden családra 2 gyermek (sőt még ennyi sem) esik, s így az özvegy anyákat illető évjáraadékok kétharmad részei mutatják az árvák részére nyújtandó állandó segélyek összegeit. Nincs ugyan számítás téve a szülőtlen árvák valamivel magasabb nevelési segélyéről, de mert ezeknek segélyezése esetén mindannyiszor az özvegy anya részére számításba vett évjáraadék szabadul föl, mely a teljes árvák nevelési segélyének legmagasabb összegét is felülhaladja: igen természetes, hogy ezen számítás mellőzése a költségvetés végösszegére csak kedvező befolyással lehet.

A VI. VII. és VIII. rovat alatt foglalt tételek további megvilágításra nem szorulnak.

Ezekben volt szerencsém, mélyen tisztelt Bizottság, a megalkotandó gyámintézeti alap megközelítőleg kiszámított 20 évi költségvetését ismertetni, s ha ezeken felül még reámutatok a tőkésítések eredményét kinu-

tató és A. jegy alatt csatolt táblázatra, melyből láthatólag már a 20-ik év végén a gyámintézet törzstőkéje 738,251 frtot és a nyugdíj-intézet alapja pedig 537,922 frtot tesz: azt hiszem, hogy a további számítások szükségse fenn sem forog, mert a gyámintézeti törzstőke örvendetes emelkedése s ezen időig a nyugdíjintézetre tőkésített összegeknek is felszabadulása, a változatlan összegű évi bevétellel együtt, oly összeget fognak az intézet rendelkezésére bocsátni, melyek bizonyára az előfordulható legmagasabb kiadásokat is fedezni fogják.

Fölöslegesnek tartom még a további számításokat már azért is, mert az alapszabály-tervezet végszakasza a gyámintézet 10 éves revízióját kimondja, s e revíziók alkalmával mindannyiszor intézkedni lehet a jövő teendői iránt, mit 20 évnél hosszabb időre most azért sem tehetnénk, mivel ily hosszú idő lejártá alatt tudvalevőleg papi fizetéseink összegeiben is rendkívül nagy változások szoktak előfordulni.

Ezek után, tisztelt Bizottság, nincs egyéb hátra, mint hogy feleljek még egy kérdésre, és pedig a gyámintézet belső szervezetének, kormányzatának és ügyintézésének kérdésére. Igen nagy fontosságú, az intézmény életképességére döntő befolyást gyakorló, s így annak egész jövődjére kiható életkérdés ez. Mert nem nehéz dolog, körvonalozni egy intézmény tervezetét, de a legnehezebb feladatok egyike: nyitját találni annak, hogy miként plántálható az be az élő és fejlődő intézmények termékeny talajába. Már fönnebb jeleztem és megokoltam, hogy gyámintézetünk kebli úton alapítandó meg és saját közegeink által kezelendő s tartandó fönn. Szervezni e végett egy egészen új apparatust, nem tartanám célszerűnek, már csak azért sem, mert a vagyonkezelés, elhelyezés és ügyintézés sokoldalúságával arányban álló állomások kreálása és javadalmasítása, a szükséghez mérten csekély bevételt jelentékenyen terhelné. Véleményem ennél fogva az, hogy a gyámintézeti alapszabályokban megállapítandó föltételek mellett és korlátok között, az intézet összes ügyeinek elsőfoku intézését az öt egyházkerület közül egyiknek, mint az egyetemes egyház mandatariusának magára kell vállalnia, s az ügy érdekében e nehéz, de nemes kötelességet teljesítenie. Másodfokon, kezelné az ügyeket az egyes egyházkerületek választottaiból alakult s az országos közalap ügyeit intéző végrehajtó-bizottság. Harmadfokon, mint egyetemes egyházunk legfőbb hatósága: a konvent.

Melyik legyen ez az egyházkerület, azt az egyetemes konvent bölcsesége s az erre vállalkozni kész egyházkerület ajánlkozása fogja elhatározni. Részemről eleve kijelenthetni vélem, hogy a mennyiben a többi testvérkerületek, erre alkalmas szervek, intézmények és személyzet hiányában, erre vállalkozni nem kívánnának, az erdélyi, melynek központi szervezete bir azon szervekkel, melyek az intézet ügyeinek kezelésére felhasználhatók, s így a regie költségei aránylag nagyon csekély összeggel lennének fedezhetők: ha ily megbízatást nyerne az egyetemes konventtől, kész volna, szolgálatát felajánlani oly ügynek, mely mindnyájunk szívéhez van forrva, és melynek diadala közös érdekünk.

Ezekben véltem, t. Bizottság, egybefoglalni és körvonalozni azon vezérelveket, melyek a tervbe vett új

alkotás megalapítása és jövődjé érdekében, igénytelen nézetem szerint, szem előtt tartandók és melyek az általam elkészített és előrebocsátott alapszabályokban kifejezésre vannak juttatva, s melyre a t. Bizottság jóakaratu figyelmét ezennel felhívom. Hadd győzzön a jobb, s én jutalmamat csupán azon tudatban keresem, hogy az emberszeretet és könyörület nemes ügyének parányi szolgálatot tenni, buzgón igyekeztem.

Kelt Kolozsvárt, 1894. február 20-án.

Szász Domokos, s. k.
erdélyi evang. reform. püspök,
mint a konventi bizottság elnöke.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

(Folytatás.)

Hogy pedig a magyar néptanító e nemes feladatának megfelelőhessen, arra a következő eszközök állhatnak rendelkezés alatt: első helyen, a történelem tanítása. Ez redéves dicső multunk úgy dicsőségeiben, mint rendkívüli szenvedéseinkben a legbővebb anyagot szolgáltatja. A történelem azonban a lehetőségig biográfiai alapon tárgyalandó, mivel így lehet kiemelni hazánk nagyjait. Hazánk gazdag levén történelmi események színhelyében is, helyes, ha a tanító azon helyeket megismerteti növendékeivel s az ott lefolyt eseményeket ismételt elbeszéli a helyszínén. Nemzeti emlékeink, ereklyéink kegyeletes tiszteletben tartására, az önfeláldozó, dicső, nagy lelkek emlékének meg-megújítására, hazafias ünnepélyek megtartására, valamint történelmi tárgyú, honszeretetet, hazafiasságot dicsőítő versek és énekek betanítására, mint hatalmas segédesszközökre, nagy gond fordítandó. Nem lehet, figyelmen kívül hagyni az alkotmánytant, melyből a gyermek megtanulhatja, polgár-jogainak gyakorlása mellett, hazája iránti többnemű nemes kötelességeit. Mindenek között és mindig azonban pontosan szem előtt tartandó a történelmi hűség. Ha minden tanító kellően fogja fel magasztos hivatását s nem csak gyermeket tanít, hanem igyekszik a hont forrón szerető, nemzeteért lelkesedni tudó ifju nemzedéket átadni az életnek: úgy szép hazánk, dicső nemzetünk újabb ezer évig is élni, fejlődni, virulni fog. Hogy ez így legyen, így lehessen, ne feledjük egy pillanatig is nagyszerű jelentőségét eme pár szóból álló jelmondatnak «a haza mindenek előtt!»

Ezzel a gyűlés a tanítótestület nevében is megnyitvatván, a mult gyűlések jegyzőkönyveinek felolvasása és hitelesítése után, Csekme Ferenc, papi értekezleti jegyző, sok nemű elfoglaltatásai miatt, e hivataláról lemondván, tekintettel arra, hogy új jegyző választása e gyűlés tárgysorozatába fölveve nem volt, míg ez megtörténhetik, az értekezlet Benedek Árpádot kéri fel a jegyzőkönyv vezetésére.

Tárgysorozat rendén, Gámpe Ferenc, görgény-üvegcsúri állami tanító olvasta: «I r t s u k a b a b o n á t» című értekezését. Értekező fejtegetvén a babonák eredetét, jellemző vonásokban mutatja fel, hogy azoknak legkedvezőbb melegágya a nép tudatlansága mellett, az élénk képzelődés, és a titokszerűség iránt való hajlam, s tán alig van valami, a mi annyi szerencsétlenségnek, borzalmasságnak volna szülőanyja, mint a babona. Ezt irtani, a társadalom minden felvilágosult elemeinek, de különösen a népnevelőknek elengedhetetlen feladata. Az ez ellen folytatandó küzdelmet, harcot meg kell

kezdeni már a népiskolában. Értekező talpra esett, s a valóságban is megfelelő példákban tüntetvén fel a különböző nemű és természetű babonák hatásának sokféle következményeit, felmutatja azokat az eszközöket is, melyek a babona irtására, csirájában való eloltására a népnevelők rendelkezésére állhatnak.

A népiskolákban különösen a természetani órák azok, melyek a legkedvezőbb alkalmat nyújtják a babona irtására. Ott lehet pl. a bolygóútz tárgyalásánál a lidércekről, a földbe rejtett kincseket őrző szellemekről; a jégeső keletkezésének magyarázatánál, az ártalmas gőzök, légnemek eredetének kimutatásánál a járványos betegségekről táplált babonás nézeteket lerontani; úgy szintén ott kell és ott lehet a dörgéshez, villámláshoz, szivárványhoz, forgószelehez, stb.-hez fűződő téves fogalmakat eloszlatni.

E tekintetben a természetrajz is éppen oly alkalmas tárgy. Hiszen, a legtöbb babona tán éppen a növényekkel, pl. bolondító csalmatokkal, maszlagos nadragulyával, vasfüvel, foghagymával; az állatok közül: a békával, kőrishagymával, tehénnel üzetik. Ugy szintén az ásványok tanításánál: a só, mágnes, higany tárgyalásakor szép tér nyílik a babonás fogalmak elűzésére. Hát a földrajz, különösen annak csillagászattani része, nem nyújt-e kedvező alkalmat a feladat valószínűsítésére? Hiszen, éppen itt lehet a holdat, csillagokat, az üstökösöket megmenteni a hozzájuk fűződő bádarságtól.

Ezeket kivül is, az iskolai olvasókönyvek, sőt még a beszéd- és értelem-gyakorlatok sincsenek ennek hijjával. De, mind ezek felett, különösen a hit- és erkölctan helyes tanítása, az igaz vallásosság népszerűsítése, a tiszta hit-ismeretek terjesztése az, melylyel úgy az iskolában, mint az életben legtöbbet lehet elérni, ha úgy a gyermekeket, mint a felnőtteket arra oktatjuk, hogy az isten mindenhatóságán kívül, más természetfeletti erőben; az isten mindentudóságán kívül, a titkok és rejtélyek más ismerőiben ne higgyen: akkor a boszorkányoktól, kísértetektől, jósoktól, megrontóktól, elátko-

zottaktól, s a nép képzeletének sok más idétlen szüleményeitől, melyekkel hite ma telve van, meg fogjuk szabadítani a lenyűgözött lelkeket.

E nemes feladat valószínűsítése érdekében, nagyon is ajánlatos «Erkölc-s-nemesítő, önművelődési egyesületek» alakítása, hol aztán igen alkalomszerűen használhatók az egyes, idevágó olvasmányok, mint pl. Mikszáth Kálmán «Ördög orsója», Mayer Miksa «Lutri koldusa», Vargha János «Babonák könyve», az 1889 évi «Egészség» című folyóirat V. és VI. füzetei, melyeknek jótékony hatása, ha a legközelebbi jövőben nem is, de lassankint, idővel megtermi nemes gyümölcsseit.

A felsoroltak minden a maga hivatásának teljes tudatával bíró népnevelőre nézve a leghathatósabb eszközök a babona kiirtására irányuló feladat megvalósításában.

E mindvégig nagy érdeklődéssel hallgatott, szellemes és tanulságos értekezés után, Szabolcska Mihály: felfalusi költő-pap olvasott fel költeményeiből, és pedig: «Isten» című hosszabb költői beszélyéből egy részt; zsoldár-fordításából a XXIII-ik zsoldárt: «Az úr énnékem őriző pásztorom», a LXVII-ik zsoldárt: «Öröködbe, uram, pogányok jöttek», a XC-ik zsoldárt: «Te benned biztunk», végezetül: «Ne még, ne szállj le sötét alkonyat» kezdetű esti dalát. Hogy Szabolcska Mihály mindnyájunkat a magasba emelt, magával ragadott, föllekesített, s hogy költeményeinek hatása alatt még a gyűlés folyamát is néhány percre félbeszakítottuk, ezeket nem is kellene említenem; nem szorul az ő munkássága, termékeinek becse és értéke a mi dicséretünkre. Ismeri már őt bizonyára mindenki, a ki csak egyszer is lapozgatott költemény-füzetében. A helyett, mi azt kívánjuk, hogy, ha az isten nekünk adta őt, legyen és maradjon a miénk, s költői lelkének gazdag termékeivel esztendőnk hosszú során át gyönyörködtesen még sokszor mindnyájunkat.

(Vége követk.)

Benedek Árpád,

vajda-szentiváni cv. ref. pap.

TARCA.

Egyháztörténeti adalékok.

I

Kovácsnai Péter püspök levele Teleki Mihályhoz az oláh iskolákról és nyomdáról.

Ezen levélnek könnyebb megértése végett, szükségesnek tartom, rövid visszpillantást tenni az előzményekre.

Rákóci Zsigmond, erdélyi fejedelem 1608. január 15-én Belényesen kelt egyezmény-levelet (Litterae assentionales) adott az oláhoknak a vallás gyakorlását, püspök és esperesek választását, s azok szabadalmait illetőleg.

I. Rákóci György 1643. október 10-én Gyulafehérvárrt kiadott okmány-leveleiben ezen egyezményt, illetőleg, az oláhok egyesülését (unio) a reformátusokkal 15 pontban még tisztábban, világosabban és szorosabban megintározta, és körül írta.

I. Apafi Mihály, Kovácsnai Péter püspök kérésére, az előbbi egyezményeket 1667 február 20-án Gyulafehérvárrt újból megerősítette, s négy ponttal még megtoldotta. Ezek:

1. Hogy az oláhok között, a hol csak lehetséges, állitassanak iskolák, különösen Gyulafehérvárrt a monasterium-

ban, Hunyadmegyében, Máramarosban, Kővárvidéken, s tanitsanak azokban olvasást, írást, oláh nyelven.

2. Ezen cél elérése végett, a gyulafehérvári oláh nyomda állitassék vissza és helyre régi fényében, azon nyomassanak, s adassanak ki főkint szent könyvek kellő mennyiségben, oláh nyelven.

NB. Ujtestamentumot és Kátékizmust a Rákóciak már nyomattak volt. Az ótestamentum oláh nyelvre fordítását kézdivásárhelyi Matkó István, ref. pap kezdte meg, s ezen munkálkodásáért Apafi 40 frtot, 40 veder bort, 12 köből búzát rendelt számára 1681-ben, febr. 23-án, egy évre; ha egy évnél tovább tart, minden évre ugyan annyit. (Tört. Tár. 1878. évf. 205. l. és 706—707. lapjain.)

3-ik pont arról szól: papoknak csak olyanok al kalmaztassanak, kik az oláh nyelvben jártasok s a keresztény vallás legszükségesebb alapelveit kellőleg értik, ismerik és tudják.

NB. Ez által a rascianok, rácok értelmetlen mormolásátul szándékozott elszoktatni a papokat, az ó-szláv liturgiát kiszorítani, mely eddig a keleti szertartásu egyházakban uralkodott s ez által a reformációnak megnyerni.

4. pont. Az oláh püspökök kormányzását tárgyalja. Hogy az oláh püspök az általa tartott generalis synodus tárgyairól, és lefolyásáról a gyűlés vége után tegyen jelentést a ref. püspöknek; a ref. egyház közgyűlésén jelenjék meg személyesen maga mellé vett bizonyos személyekkel a végett. hogy a gyűlésükön tárgyalt ügyeket itt még szorosabban megvizsgálják újból; és továbbá, hogy az itt hallottakon és látottakon okulva, tanulva, annál tisztább és szabatosabb ismeretet és tapasztalatot szerezzenek maguknak egyházi ügyeik intézése és célszerű vezetése tekintetében.

Ezen egyesülés, unio a XVII. század végeig tartott. Ekkor «a róm. katolikusok kezdték az erdélyi oláhokat a reformátusokkal való uniótól elvonni és a magukkal való unióra édesgetni s hajtani.» (Bod P. Polikárp. 142. l.) Ezen céljuk valósult is és befejezést nyert Leopoldnak 1701. március hó 19 én, Bécsben kelt diplomájával.

II.

Alázatos szolgálatom ajánlása után, Istentől minden jót kívánok kgldeknek.

Valóban nagy sovárgással kívántam vala komám uram kglddel való szemben lételemet; azért is röviditettem visitatiomat s még sem tehetém szerét.

Vásárhelyre ugyan lesiettem kgldeért, ugy vagyon; kglde levelet küldött volt hozzám, de én oda járván, későre jutottam ahoz. Tudván kglmed Máramarosban való útját, az oláh Schola felől akartam volna kglddel beszélni és a Kővári felől; a szigeti praedicátortól levelet is vettem már. Ha uram az oláh püspök csak magának nem kaparitotta volna az oláh papoktól a proventust, nagy summa pénz télt volna ki tőlök, melyből a typographiajok és Scholajok promoteáltathatott volna s mostan is azt kellene azokra fordítani, melyről coram szeretnék kegyelmeddel bővebben beszélni. Ennél többek s nagyobbak is vannak, de kételen uram, haladni kell. A Rhedai Ferenc uram kglde által Scholánknak ígért patrocíniumját mostan, ha uram kglde ott hon érhetém vala, készülék alázatos supplicatiommal requirálni. A buza mellé még a pecsenye is jó volna nyavalyásoknak (érti a kolozsvári alumnus deákokat). Ezek után condonálván kglde uram hosszas írásombeli busításomat, ajánlom az ur kglmének kglde.

Kolosváron, 1668. die 13. febr. Kgldeknek, mint jóakaró urának szolgája: *Kovácsnai Péter*, mpr.

P. S. A lovat talám interestel akarja kglde megadni!

Kül cim: Tek. nemzetes Teleki Mihály uramnak st. Eredetije a Teleki-levéltárban 741. sz.

Közi: Konc József.

Különfélék.

— **Ápril havi pályacikkeinkre szavaztak:**

1. «Protestáns egyetemek» feliratu cikke: Kerekes Endre. Szerzője Rákosi György.

2. «Epigon imádság-írás». Rá szavaztak: Nagy Domokos, Bartók Béla. Irta: dr. Bartók Jenő.

3. «Ultramontán hazafiság» című cikkekre szavaztak: Csizsér Gábor, Kiss Károly, Lénárt József, Bóka György, Kiss Lajos, Nemes Ferenc, Kiss Ferenc, Kiss Pál. Szerzője: Zayzon János, erzsébetvárosi körlelkész.

Részünkről őszintén gratulálva a sűrű találkozásnak,

mely biztosíték és elkötelezettség a jövőre nézve is, hogy e fiatal most már lelkésztársuaktól még sok jót várhatunk és fogunk is kapni: a méltán kiérdemelt pályadíjat Zayzon János barátunknak el fogjuk küldeni.

— **Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa.** a báró Vay Miklós temetésére Budapestre utazott, holott egy őt tagu bizottság élén, az egyházkerület nevében, koszorut fog tenni a ravatalra.

— **Csekme Ferenc, geryeszegi pap,** néh gróf Teleki Domokosnének folyó évi apr. 21-én töréent eltemetésére Imát, Emlék- és Bucsubeszédet írt és azokat el is mondotta. A család kinyomatta a rokonok és barátok számára. Egy néhány példány azonban a szerző rendelkezésére bocsátott. Csekme barátunk felajánlotta azokat a Kolozsvártt felállítandó «árva papfiuk otthona» számára. A ki hozzá egy koronát küld, bérmentve megkapja a díszesen kiállított, értékes füzetet és a mellett egy mindnyájunk által hasznosnak ítélt nemes cselekedetet végez. A szerzőt megnyugtattuk, hogy magunk is «kipengetjük» az egy koronát.

— **Lelkész-beiktatás.** Zayzon Lajos, karatavolál-feltorjai ujonnan választott derék ifju lelkészt, folyó hó 6 án iktatták be új állásába, a hívők általános lelkesedése között. Megelőző nap nagy küldöttség fogadta a kézdivásárhelyi vasúti állomásnál, a hol Kőnczi Albert, földbirtokos üdvözölte rövid, de meleg szavakban az új lelkészt. Vasárnap délelőtt tartotta az új pap beköszöntő beszédét, a melylyel egészen megnyerte hivei meglegedését. Isteni tisztelet után vidám lakomát rendeztek tiszteletére. Kísérje működését siker, és isten áldása! (Sz. H.)

— **A székely Mikó-kollegiumban** május 6 án lefolyt előjárósági gyűlésén ejtetett meg a tanári tisztviselők választása. Igazgató maradt még további három évre: dr. Székely Bendeguz; gazdasági felügyelő: Domján István; előjárósági jegyző: Benke István. A volt gazdasági felügyelő, Bodor Domokos pedig a benlakás felügyelő elnöke lett. Az érdeklődő szülők kedvéért pedig megemlítjük azt is, hogy a tápintézet elnöke még további két évig: Végh Endre. Ennyi kipróbált erő és ennyi szakértelem, lelkes összhangzásban egyesülve, bizonyára nagyban elő fogja mozdítani collegiumunk fölvirágzását. Adja az ég! (Sz. N.)

— **A hétfaluvidéki ev. ref. körlelkészi egyház-község** a múlt évben igen szép kis templomot emelt a gyülekezet központjában, Hosszfuluban. Ebben folyt le áldozócsütörtökön a négy községben elszórtan élő református gyermekek vallásbeli vizsgálata, kiket Zsigmond Károly körlelkész tanított, az állami és községi iskolákba feljárva a négy faluban. A mindkét nemen levő gyermekek száma, kik jelen voltak, mintegy harmincra tehető. A hallgató közönség nem volt nagy, pedig a kik jelen voltak, örömmel győződhetek meg arról, hogy gyermekeik értelmesen s oly irányzattal voltak tanítva, hogy a mit tanultak, az ne maradjon a vizsga után a könyvben, vagy az iskola falai között; hanem inkább a szívökben vigyék azt ki az életbe. Erre valott a gyermekek értelmes felelete. (Sz. N.)

— **Magyar történelem a ponyván.** A Rózsa Kálmán és neje cég kiadásában és Böngérfi János szerkesztésében megindult népies vállalatból immár 14 füzet hagyta el a sajtót. A legújabbban megjelent füzetek a Hunyadyak fényes korát, a tehetetlen Jagellók siralmas dolgait, s a mohácsi vész utáni szomorú állapotokat tárgyalják világos, népies nyelven úgy, hogy a föld jámbor népe is megértheti a történeti mozzanásokat. A félrevezetett nép részére a legjobb orvosság a felvilágosítás. Hadd lássou a saját szemével. Módot és alkalmat kell nyujtanunk, hogy a történet iskolájából élettapasztalatokat merithessen. Ezért nem tudjuk eléggé ajánlani, hogy a hatóságok, testületek, egyesületek, jegyzők, lelkészek, tanítók, s általában a nép vezérei és barátai terjeszték a nép között e hazafias vállalatot. A most megjelent füzetek címe: 11. sz. A törökverő, világhírű hős Hunyadi János, magyar hadvezér csodálatos élettörténete 12. sz. A legnagyobb magyar király, Mátyás az igazságos, dicső históriája. 13. sz. Derűre boru. vagy a magyar nemzet siralmas napjai a tehetetlen Jagellók idejében. 14. sz. Szapolyai, az utolsó nemzeti király és az első Habsburgok. A füzetek ára 2, és 4 kr.

HIVATALOS RÉSZ.

1241—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. nt. esperesnek, valamennyi püspöki vizsgálót alatt álló egyház tt. Tanácsának.

Az 1893. évi XXVI. t. c. végrehajtása tárgyában, a közoktatási m. kir. miniszter ur f. é. 10,000. szám a. utasítást adott közre, a melynek egy példányát (minden iskolával bíró egyház részére egy-egy példányt) ide mellékelten, Cimednek azzal a felhívással küldjük, hogy annak felekezetünket illető, s kötelező pontjai szerint járjon el az alább körvonalozott sommas felterjesztések megkészítésénél:

1. Kimutatás, s felterjesztés kívánatik mindazokról az ev. ref. tanítói állomásokról, melyeknél az 1893. évi XXVI. t. c. által követelt 300 frt. minimalis fizetés rendszeresítve és biztosítva nincsen, megjegyeztetvén, hogy e törvény 8. §-a szerint a tanítói és kántori fizetés (ha egy személy teljesíti a kétféle teendőket) együtt tanítói fizetésnek számítandó. De nemcsak egyszerű kimutatása kívánatik a 300 frtnál kisebb fizetésű tanítói állomásoknak, hanem s főleg az illető egyházközségek határozatai és intézkedései a fizetések kiegészítése iránt is.

Mihez képest felhívjuk Cimedet, hogy minden iskola fentartó egyházközségre nézve a törvényszerű minimalis fizetés és 50 frtban megszabott ötödéves korpótlékok, valamint lak és kert-illetmény biztosítása iránt a szükséges intézkedéseket megtenni, illetve, megfelelő egyházközségi tárgyalásokat elrendelni sziveskedjék, s a kiegészítést igazoló egyházközségi határozatot, s az ennek alapján kiállított tanítói díjlevelet, felszerelve, netalán a fizetés kiegészítésére szolgáló terménybeli járandóság árára, vagy földbirtok jövedelmére vonatkozó, a miniszteri utasítás 3. §-ában meghatározott hatósági bizonylattal, ide f. é. június hó 5-ig együttesen mutassa be, további intézkedésre.

2. Ha pedig a törvényszerű minimalis tanítói javadalmak biztosítására, az 1893. évi XXVI. t. c. 9. §-a alapján, az államsegély igénylevétele határozatnak el, az erre vonatkozó, a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter urhoz cizendő egyházközségi kérvénnyel pontosan felszerelve, az utasítás 17. §-ában meghatározott okmányokkal (az iskola költségvetése, a tanító díjlevele, tanítói oklevele, a községi előjárásnak a főszolgabíró által láttamozott nyilatkozata az egyházközség szegénységéről, valamint az iskolába járó gyermekek számának a közs. előlj. által igazolt kimutatása) f. é. augusztus 2-ig szintén ide felterjesztendő, további eljárásra.

Megjegyeztetik, hogy a f. é. június hó 5-ig kimaradhatatlanul megteendő felterjesztésbe azok az iskolák is belefoglalandók, melyek államsegélyre szorulnak, jelzésével annak, hogy az illető egyházközség a törvény követelményének megfelelőleg nem bírja rendezni, s biztosítani a tanító fizetését. Nem különben, a tárgyalások gyors és akadálytalan lejárata szükségessé teszi, hogy minden okmány a miniszteri utasításnak megfelelő szabatossággal és hiánytalanul állíttassék, a kitűzött határidők pedig az utasításokban mondott következmények terhe alatt, Cimed felelősségére, a legszigorubbant megtartassanak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. május 8-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

1090—1894.

FELHÍVÁS,

összes kollegiumaink mtt. Előjáróságaihoz, nt. Esperes ad.-hoz és valamennyi egyházközségünkhöz.

Hazánk megalapításának ezredéves megünneplése alkalmából, 1896-ban Budapesten országos kiállítást rendez a nemzet, melynek egyik főcélja lesz, az ezredéves múlt kimagasló eseményeit és alkotásait emlékezetünkbe hozni és vénsni azon műemlékek bemutatása által, melyek történetünk fényes és gyászos napjaiból fenmaradtak s a késő unokák által is kegyelettel megőriztetek.

A történelmi kiállítás első kiállítójakint ő csász. és apost. kir. Felsege, legkegyelmesebb urunk és királyunk, kinek védnöksége alatt a kiállítás rendeztetik, a legkészségesebben adott engedélyt az udvari és felséges család tulajdonát képező gyűjteményekből azon kincseknek és műtárgyaknak bemutatására, melyek hazánk történetével kapcsolatban vannak.

A történelmi kiállítás kedves alkalmul fog az ev. ref. egyháznak szolgálni arra, hogy hazafias és kulturális működését egyházunk fenmaradt emlékeivel dokumentálhassuk.

Meg vagyunk róla győződve, hogy felséges királyunk legmagasabb példáját minden jó hazafi készséggel fogja követni, s így kollegiumaink és egyházaink is az első sorában fognak jelentkezni a kiállításon leendő részvételre.

Ezek előre bocsátása után, a kiállítás elnökétől, nagymélt. br. Vay Miklós, konventi elnök aa. útján, vett föl hívásra, bizalommal kérjük föl a mtt. Előjáróságokat, Espereket és Pap aa.-it, hogy a kormányzatuk alatt álló kollegium, egyházmegye, iskola és egyházközség kiállításra alkalmas emlékeit a helyszínén megjelenendő szakértőknek megtekintésre készséggel rendelkezésre bocsátani s annak idején a kiállításra is átengedni, sziveskedjenek.

Eelőleges tájékozásul megjegyezzük, hogy a történelmi kiállításban leendő részvétel semmiféle költséggel sem fog járni, a mennyiben a tárgyak oda és visszazállítása, azok tűzbiztosítása a kiállítási alap terhére hivatalból fog eszközöltetni s az ott egybegyűjtött műkincsek értékük és műbecsük által követelt legnagyobb mérvű óvó és biztosító intézkedések foganatosítása mellett fognak őriztetni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvártt, 1894. május 5 én tartott üléséből.

Márkus Fános,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

435—1894.

MEGHÍVÓ.

A n.-enyedi ev. ref. egyházmegye mélt. és tek. gondnokait, képviselőit, tiszt. lelkészeit, valamint az ide bekebelezett nagytiszt. lelkészjellegű tanárokat van szerencsém tisztelettel meghívi a N.-Enyeden, az új városház dísztermében 1894. június 12-én d. e. 9 órán kezdve tartandó egyházmegyei rendes közgyűlésre, melynek főbb tárgyai lesznek: esperesi jelentés, egyházmegyei jegyző-, és számvévo-választás; jelentés az egyházmegyei tanács működéséről, felsőbb leiratok, segélykérvények, indítványok, stb.

A közgyűlés végeztével, az egyházm. házassági törvény-szék fog ülést tartani.

Lelkész a fiait kérem: sziveskedjenek, egyházközségeik képviselőit és a körükben levő tanítóképviseleket az egyházmegyei közgyűlés tartásának idejéről és helyéről előre értesíteni.

A közgyűlést megelőző napon, június 11-én d. u. 3 óraker szintén N.-Enyeden az egyházmegyei gyámintézeti részvénytársaság fogja megtartani évi rendes gyűlést, melyre a részvényes tagokat s a gyámintézet kegyes pártfogóit van szerencsém tisztelettel meghívi.

Miriszlón, 1894. május 9-én.

Sándor Fános,
n.-enyedi egyhm. esperes.

434—1894.

MEGHÍVÓ.

A nagy-enyedi egyházmegye kötelekékbe tartozó lelkésztársaimat tisztelettel meghívom, É r t e k e z l e t r e, N.-Enyedre f. május hó 25-én d. e. 9 órára, az új városház nagy termébe.

Tárgyak lesznek: az egyházmegyei Lelkészi É r t e k e z l e t szervezése, a kerületi értekezleti alapszabályok megvitatása, esetleg. (olvasás és a gyakorlati lelképásztorkodás körébe tartozó kérdések fölötti eszmecsere.

Számítok tisztelt lelkésztársaim meleg érdeklődésére és tömeges részvételre

Miriszlón, 1894. május 9-én.

Sándor Fános,
n.-enyedi egyhm. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Május 24.

21. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Előterjesztés a theol. fakultás ügyében.

Főtiszteletű és méltóságos
Egyházkerületi Közgyűlés!

A Ferenc-József Tudomány-Egyetemmel lehetőleg kapcsolatba hozva, felállítandó kolozsvári evang. református theologiai fakultás ügyében főtiszt. Püspök atyánkfiának folyó évi január hó 27-ről 95—1894. szám alatt kelt, s hatóságunkhoz intézett előterjesztését van szerencsénk mellékleteivel felszerelve, egész terjedelmében ide iktatva, a mint következik, bemutatni.

Méltóságos Igazgató-Tanács!

Elérkezettnek tartom az időt arra, hogy a főtiszt. kerületi közgyűlés a Ferenc József Tudomány-Egyetemmel lehetőleg kapcsolatba hozható kolozsvári evang. református theologiai fakultás megnyitásának határidejét megállapítsa, s általában megtegye mindazon intézkedéseket, illetőleg, a mélt. Igazgató-Tanács útján megtétesse, melyek e tekintetben szükségesek. Meggyőződésem az, hogy minden olyan eszmére nézve, mely magában igazságot rejtő, s a fejlődés rendjén magasabb rendű közszükséget kifejező, előbb-utóbb mindig eljön az időnek ama teljessége, midőn az külsőleg is alakot ölt, formát nyer; az ige megtestesül, s a benne levő igazság és közszükség szolgálatára pályafutását megkezdi. Ez öröklő törvénynek a kolozsvári theol. fakultás intézményének létesülésében is ellenállhatatlanul diadalra kell jutnia. Itt az ideje annak, hogy egyházkerületünk ez intézmény tényleges megvalósítása által manifesztálja alkotó erejét, s a közelgő ezredév innepén, egy felsőbb rendű, új intézet megalapítása által, bizonyítékát szolgáltatassa annak, hogy joga van a jövődőhöz, fenn állva, virulva, a második év-ezredben is. Az idők jelei óva intenek, talán inkább, mint valaha, arra, hogy ne késlekedjünk. Azon mélyre ható belső átalakulás, melynek proceszsusza állam-életünkben

folyamatba indult, a hazai összes egyházakat, s azok során a miénket is a legközelebbbrül érintő, s készen kell lennünk arra, hogy a protestáns hit és élet lelki fegyverzetének egész teljességével, az eddiginél sokkal fokozottabb mérvben, jelenhesünk meg a verseny sorompói között, s a diadal biztos reménységében nem csak fenmaradásunknak, de a kor intő szavát figyelve, a végnélküli fejlődésnek és előrehaladásnak vívhassuk nemes harcát. Egyházkerületünk átértette ennek szükségét és igazságát, s mintegy elősejtelmével birt a bekövetkező nagy és válságos időknek, midőn 1889-ben tartott közgyűlésünk, Igazgató-Tanácsunk előterjesztése alapján, 62. szám alatt gr. Bethlen Géza, főgondnok aa. határozati javaslatának elfogadásával kimondotta, hogy a kolozsvári theol. fakultást, lehető rövid idő alatt, felállítja, és utasította Igazgató-Tanácsunkat, hogy az összes fedezeti forrásokra nézve terjessen elő javaslatot, hogy az életbeléptetés ideje megállapítható legyen. Közgyűlésünknek ezen végzését egyetemes zsinatunk, nem csak helyeslésével kísérte, sőt ennél tovább menve, 1892 április 2-án tartott történeti nevezetességű ülésében, a debreceni bölcsészeti karnak, s tanárképző intézetnek felállítása mellett, és azzal egy sorban, a kolozsvári theol. fakultás felállítását egyetemes egyházunk elsőrendű szükségei közé sorozta, s ugyanazon év december 1. és 2-án tartott ülésében, mind a két tanintézet megalapítását oly nagy és kiválóan protestáns érdekeknek jelezte: «melyeknek megvalósítására az áldozatoktól visszariadnunk, nem szabad». Egyidejűleg egyetemes egyházunk összes tagjaihoz felhívást intézett az adakozásra, mely folyamatba is indult.

Igazgató-Tanácsunk addig is, de azóta még fokozottabb mértékben folytatta az anyagi erőgyűjtés nehéz munkáját, s azon szerencsés helyzetben érzem magamat, hogy a fakultás tényleges felállításának lehetősége, s módzatai felől, tényleges előterjeszt tehetek. Nem hallgathatom el

tényleges hangsúlyozását annak sem, hogy egy igen fontos körülmény merült fel a közelmúltban, mely a tényleges életbeléptetés sürgős szükségét indokolja, s ez: a nagy-enyedi theol. akadémia válságossá vált helyzete. Közgyűlésünk ugyanis 1889 ben föntebb idézett határozatában azt is kimondta, hogy Igazgató-Tanácsunk, addig is, míg a kolozsvári fakultás felállítható lesz, a kollegiumi előjárósággal egyetértve, a tanerőkre nézve időközben felmerült hiányokat ideiglenes tanerőkkel pótolhassa. E végzés végrehajtásának következése az, hogy a nagy-enyedi theol. akadémiának jelenleg csak három rendes tanára van, kik tényleg szolgálatra képesek, s ezek közül is egyik, ki több, mint 45 évre terjedt hosszas és hű szolgálata után nyugalomba bocsátásra méltán igényt tarthat. A negyedik rendes tanár gyógyíthatatlan betegsége miatt, immár teljesen szolgálat-képtelenné lett. A tanerőkben felmerült hiánynak ideiglenes erővel pótlása ismételen felmerült, de nyilvánvaló, hogy a helyzet a szó teljes értelmében tarthatatlanná lett, s ha tovább halogatjuk a kolozsvári theol. fakultás felállítását: egyházkerületünkben a lglkész-képzés ügyére végzetessé válhatnak. Fennforgó tehát a végleges döntő és gyors akció imminens szüksége.

Kétséget nem szenved, azonban, hogy a felállítás sürgősségének nyomós indokai dacára, első sorban az az eldöntendő kérdés: vajjon, van-e az egyházkerület abban a helyzetben, hogy a fakultás tényleges felállítását, és megnyitását engedélyezhesse?

Hogy e kérdést a főtiszt. kerületi közgyűlés a mélt. Igazgató-Tanács előterjesztése alapján beható elbírálás alá vehesse, van szerencsém /. alatt az egyházkerületi pénztári és számvevői hivatalok részletes adatainak felhasználásával készült költség-előirányzatot tisztelettel mellékelni. Előlegesen megjegyzek kettőt. Egyik az, hogy úgy a szükségleti, mint a fedezeti tételek tulnyomó többsége azon keretre szorítkozik, melyet a főtiszt. kerületi közgyűlés 1892 évi 44. szám alatt kelt végzésével immár szánkcionált, s a melyet zsinatunk is helybenhagyó tudomásul vett. Azokon felül, a költség-előirányzatba felvett új tételek külön indokolást igényelnek, melyeket az alábbiakban fogok előterjeszteni. Másik az, hogy a költség-előirányzatnak szükségleti és fedezeti tételei a fakultás alapjának az 1895 év szeptember 1-én bekövetkezendő helyzetét mutatják ki. A jelzett időpontot tekintve, a fakultás tényleges megnyitásának idejéül, a szükségleti rovat, személyi járandóságok és dologi ki-

adások címén összesen 32,012 frt. 20 krt. az alap-tőke értéke 367,295 frt. 21 krt. és 32,393 forint 25 kr. fedezetet, és e szerint, 381 frt. 5 kr. felesleget tüntet fel. A költség-előirányzat egyes tételeit a következő felvilágosító észrevételekkel kísérem. És pedig:

I. Szükségleti rovat.

1. Személyi járandóságok.

Ad. 1. Öt rendes tanár fizetésére 9,000 frt. van előirányozva, 1,000 frttal kevesebb, mint a mennyit a főtiszt. kerületü közgyűlés föntebb idézett végzésével megállapított vala.

E redukció indokolásául szolgáljon az, hogy a fedezeti összeg egyelőre nem engedi a továbbterjeszkedést, s különben is az adott viszonyok között elég magas dotáció, ha az öt rendes tanár közül, egyelőre, a szálláson kívül 2,000 frt. javadalmat élvez a szolgálatára nézve három legidősebb tanár, s a két fiatalabb, ugyancsak szálláson kívül, 1,500 frt. fizetést, s biztosittatik részükre az előlépés magasabb javadalomra. Indokolja e redukciót az is, hogy multhatatlanul szükségesnek tartom, az intézet jövődjé érdekében, már kezdettől fogva két docens alkalmazását és így azoknak javadalmazásáról is, melyre a zsinathoz intézett felterjesztésünk alkalmával a fedezet nem volt kimutatható, gondoskodás történjék.

Ad. 2. Személyi pótléokra elő van irányozva 600 forint. E tételt azzal indokolom, hogy egyik, vagy másik alkalmazandó rendes tanár méltán tarthat igényt, tekintettel eddigi szolgálataira, személyéhez kötött járandóságra. Ez a tétel, azonban, csak ideiglenes jellegű, és annak idején fordítható lesz ötöd-éves pótlékok fedezésére.

Ad. 3. Az alkalmazandó két docensnek, szálláson kívül, elő van irányozva egyenkint 1,000 frt. Összehasonlítva e javadalmat a rendes tanári dotációkkal, ez összeg kielégítő, mert hiszen a docensi állás szolgál első sorban biztos lépcsőül a rendes tanári állomásra. E mellett, kívánatos az hogy a docensek egyike a szervezendő konviktusban felügyelői tisztet gyakorolván, az ifjakkal együtt étkezék, a mi részére jelentékeny javadalmi többletet biztosít.

Ad. 4. A főtiszt. közgyűlésnek ismételt ízben idézett végzése, az internátussal kapcsolatban, a konviktus intézményének berendezését is megállapította. Az erre szükséges személyzet javadalmazására, lakáson és ellátáson kívül, 500 frt. van előirányozva, a mi a szükségletnek kellőképpen megfelelő.

Ad. 5—6. A fakultás épületében föltétlenül szükséges lesz egy házmesteri és egy szolgálai állás szervezése. Lakáson és élelmezésen kívül, az előbbi javadalmazására 250, az utóbbinak 150 frt. van előirányozva. Tekintve a helyi viszonyokat, kétségtelen, hogy ily javadalom mellett, lesz feleszámú alkalmas ajánlkozó.

2. D o o g i k i a d á s o k.

Ad. 1. A theol fakultás épülete a fakultás által a kolozsvári ev. ref. egyháztól immár megvásárolt u. n. «Három Liliom» nagy telken, a Trencsintéren lesz felemelendő, de ez csupán törlesztési kölcsön útján lesz eszközölhető. A nagy-szabású építkezés ügyében lesz szerencsém az ez után következők folyamán, előterjesztést tethetni, s így most csupán annak konstatálására szoritkozom, hogy az ezen pont alatt előirányzott 8,000 frt. ötven évi időre a felveendő törlesztési kölcsön kamatját, s a törlesztési hányadát mutatja.

Ad. 2. Egyelőre ötven tanuló élelmezésére évenként tíz óra ebéd és vacsorára fejenként 80 forintjával elő van irányozva 4.000 frt. Számítás kulcsául az itt helytt létező hason természetű két konviktus költség-előirányzatai szolgálnak, mint a helyi viszonyoknak megfelelők. Első években kétségtelen, hogy a felvett létszám nem lesz túlhaladva, sőt részesülhetnek a konviktus jótéteményében oly evang. ref. vallású ifjak is, kik a helybeli állami tanárképző intézetben tanári pályára készülnek, s mint ilyenek, részesülnek a fakultás épületében az internátus kedvezményében. Előre látható az is, hogy a fakultás növendékei közül nem egy egyes családoknál magántanítói alkalmazást nyer, és élelmezést kap.

Ad. 3. Könyvtár gyarapítására és szaklapokra 500 frt. van előirányozva. Első tekintetre csekélynek látszó összeg, de ha meggondoljuk azt, hogy a fakultás növendékei, a közoktatási kormányval megállapítandó föltételek alatt egyszersmind a helybeli Tudomány-Egyetemnek is polgáiraivá lesznek, s mint ilyenek előtt az egyetem gazdag, s az évi jelentékeny dotáció folytán mindig gyarapodó könyvtára nyitva lesz, mely a legszorosabb értelemben vett theol. munkákon és lapokon kívül, a tanulmányokra szükséges minden segédeszközt magában foglaló: bizonyos, hogy az e pontban jelzett szükségletre előirányzott dotáció legalább is elegendő.

Ad. 4. Ösztöndijakra is 500 frt. van szükségletül felvéve. Tekintetbe veendő itt is, hogy

az intézet növendékeinek, mint egyszersmind az egyetem polgárainak, kilátásuk lehet állami ösztöndijakra, s pályázati jutalmakra.

Ad. 5. A fűtés és világítás szükségletére 1,000 frtot irányozok elő. Valószínű, hogy a fakultás megnyitásaig városunkban a villanyvilágítás, legalább részben, alkalmazást nyer, s annak díjtételei aránylag elég jutányosak. Tudomásom van arról, hogy egyik kollégiumunknál jelentkezett vállalkozó, a ki az összes helyiségeknek villanyval való világítására évi 400 frtért ajánlkozott.

Ad. 6. Adók, egyenérték-illeték, tüzbiztosítás s más épület-fentartási szükségre való költségekre, az évi szükséglet 1600 frt. Ez összeget a pénztári részletes adatok összeállítása igazolja. Azok alapján van ide igtatva.

Ad. 7. T. Barabás Ferenc és neje életjáradéka címén, 450 frt. az időszerinti szükséglet. Nevezett buzgó hitsorsosaink ugyanis 5000 frt. alapítványt tettek a fakultás javára s azt be is fizették oly feltétellel azonban, hogy míg mindkettőjük életét isten megtartja, ők élvezik az alapítványnak 9%-os kamatját; ha egyikük özvegygyé lesz, 8%-ot. E szükséglet tehát ideiglenes jellegű s miután az alapítvány 6%-os kölcsönbe van fektetve s ennyi a fedezeti rovatba is fel van véve, a fakultás alapját tényleg, csak a kamattöbblet terheli.

Ad. 8. A Plihál-ház és Liliom vételárából a közalappal szemben fenforgó tartozás kamatja is átmeneti jellegű szükséglet, mert mint a fedezeti rovat 12—14 sorszámai tanusítják, a fakultás alapjának nagyobb a követelése.

Ad. 9. A vegyes szükségletekre előirányzott 500 frt. önmagát indokolja.

(Folytatása következik.)

A tanügyi előadó évi Jelentése.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Az a mindig nagy szerencse, hogy az Igazgató-Tanács nevében, egyházkerületünk legkiválóbb férfui előtt szólhatok, valóban, kellemesnek tűnik fel reám nézve, mert nemcsak nagy és szép koncepciókról, de eredményekről is szólhatok.

Tényeket méltathatok, melyek világosan bizonyítják, hogy a békés átalakulás ideje is megbir nagy koncepciókat, s hogy minden előhaladásunk s minden reményünk szint és életet ölthet, ha él az elhivatottakban az eszmék iránt való hit és meggyőződés.

Soha nem látott még magyar közélet annyi érdeklődést, annyi buzgalmat, mennyi ez utóbbi időben az iskolák ügye iránt kifejtett.

A népoktatási törvény revíziója, a kisdedová, az

állami felügyelet és a leány-növelés kérdése, az egységes középiskola és a torna-ügy, a nem állami tanárok nyugdíjügye, az országos közoktatási tanács szervezete, a tankönyvek bírálata s engedélyezése csaknem egyszerre kerültek napirendre a közvélemény előtt s ezekben az ügyekben a sajtó és társadalom nyilatkozatai adtak szint és irányt a jelen idő tanügyi politikájának. S a jól indult mozgalom hangulata annyira belemerítette a tudományos és hivatalos szaktestületeket is a közmívelődés szükségleteinek fejtegetésébe, hogy azt kell hinnünk, hogy az iskola a közélet egyik irányozó tényezőjévé vált.

Ennek a hangulatnak, ennek a nivelláló tanügyi politikának hullámozó és ébresztő hatását érzi s részben asszimilálja a mi felekezetünk is, intézményeinek fejlesztése érdekében. Nincs miért csodálkoznunk, ha ez az országos mozgalom rányomja bélyegét egyetemes egyházunk iskolaügyi alkotásaira is, hisz, kevesen vagyunk s az iskolai reformok nem mint eddigé, egyházi testületekből, hanem a társadalomból indulnak ki, ez pedig nem hátráltatható lépésekkel tereli a közoktatásügyet az államosítás felé.

Egyetemes egyházunk körében a kivívott újabb eredmények közül történeti jelentőségűnek mondhatom az egyetemes zsinat alkotását, iskoláinkra nézve a tanügyi törvénycikkelyt, melyet kegyelmes királyunk ő Felsege immár szentesített, s a mely, meggyőződésem szerint, tanítézetünket nemcsak létükben, hanem egyetemes egyházunk erősödése folytán, fejlődésükben is biztosítani fogja. E törvény megalkotásáról kívánok legelsőbben s röviden megemlékezni.

Midőn a zsinat az egyházalkotmány 89. §-a tárgyalásakor, annak i) pontjában a saját hatáskörét megállapította, kötelezettséget vállalt arra nézve, hogy az iskolaügyet egyházi törvénnyel rendezi. Azonban, második ülészakában (1892. március 9. április 4.) mikor a konvent iskolaügyi törvényjavaslatának tárgyalásába bocsátkoznék, felmerült az a kérdés: hogy vajjon úgy kívánja-e érteni ezt a kifejezést, hogy iskolaügyét »egyházi törvénnyel rendezi«, hogy szövege szentesítés alá terjesztessék s éppen olyan jellegű és erejű legyen, mint a milyenek azok a törvényeink, melyek a szorosán vett egyházi ügyekre vonatkoznak, vagy pedig legyen az reánk nézve kötelező, törvényerejű olyan határozat, mint a milyen hozatott 12 esztendővel ezelőtt, midőn 1882-ben a zsinat a köznevelési és közoktatási szervezetről szóló statutumait kiadta a konventnek azzal az utasítással, hogy azokat végrehajtsa, s illetőleg azoknak alapján intézkedjék a tanterv, iskolai rendtartás és fegyelmi szabályzatok életbe léptetéséről?

A zsinat a felmerült kérdésben a szentesítés alá bocsátandó törvény alkotása mellett foglalt állást, s ennélfogva a előterjesztett konventi javaslatot a maga teljes szövegében el nem fogadhatta tárgyalási alapul. Mert, ezen javaslat szövegének tetemes része, jóformán több, mint egyharmad része, nem volt egyéb, mint azoknak a törvényes határozományoknak ismétlése és bekebelezése, melyek részint az 1868. XXXVIII. t.-c.-ben, mely a népiskolák ügyét rendezi, részint az 1883. XXX. t.-c.-ben vannak, mely a középiskolákról szól.

Kihagyatván tehát a konventi törvényjavaslatból mindazok a határozományok, melyek az állami törvényhozás körébe tartoznak, az így szerkesztett új javaslat csak azon kétségbe nem vonható autonóm jogok formulálására, érvényesítésére és részletes alkalmazására szorítkozék, a melyek az 1790—91. XXVI. t.-c.-ben a protestáns egyházak részére általánosságban fentartva vannak, jelesen: a) az iskolafentartási és állítási jog, azzal a kötelezettséggel, hogy az újonnan alapítandó közép- és felső-iskolák szervezete a kormánynak bejelentendő; b) az alsó- és felső-iskolai tanítóknak és tanároknak szabadon való alkalmazása, természetesen, ezzel kapcsolatban mindazoknak az intézkedéseknek szabadon és autonóm jogkörben való megtétele, melyek a tanítók és tanárok alkalmazásával együtt járnak, illetőleg, abból folynak, u. m. fizetésük és köteleiségeik, főleg a fegyelmi hatósági eljárás megállapítása; c) autonóm jognak van fentartva a tanítás rendjének és menetének, iskolai rendszabályoknak és a tanulókra vonatkozó fegyelmi szabályoknak minden iskolában részletes megállapítása is. Ezen utóbbiakra, valamint a tanárok és tanítók alkalmazására nézve szintén ki van kötve ő Felsege és kormánya részére az, hogy a Coordinatio litterariae institutionis-hoz a mi egyházunk is köteles alkalmazkodni.

Ennyiben állt jogi alapja az új javaslatnak, melyet a zsinat harmadik ülészakában (1892. november 24. és következő napjain) tárgyalt és törvénynyé minősített.

Tárgyalása menetére két körülmény volt befolyással. Az egyik az 1882. évi szervezet végrehajtásánál tapasztalt nehézség, illetőleg, a tulságos centralizáció áldatlan volta, mely a zsinat tagjait erősen visszatartotta az oly részletes megkötésektől, melyek esetleg korlátozhatnák az egyházkerületeket iskolaügyeik önálló intézésében. A másik körülményt a közoktatás mai liberalizmusa, mely szüntelenül az állam mindenhatóságára hivatkozik, képviselte. Ennek tudatában mérsékelte és korlátozta a zsinat jelentékeny többsége a kebelében nyilatkozott ellenzéki hangulatot, a miért hiányzanak is talán a megalkotott törvényéből azok az erős vonások, melyek azt a nagy közönség előtt kedvelté s kidomborodóvá tehetnék. Megelégszik az általánosság határozott kereteivel, azzal a hazafias megadással, hogy az állami törvényhozás előtt meg kell hajolni. S éppen ebben rejlik, nézetem szerint, az új alkotás ethikai értéke, az igazán hazafias törekvés archimedesi támasza, az alkotmányos törekvések egyensulya, melynél fogva az egyház belátja, hogy neki az állammal versengeni, nem áll érdekében, s viszont a magyar állam elismeri, hogy midőn az egyház jogokat formál, ugyanekkor kötelességeket is teljesít, s midőn nagy áldozattal iskolákat tart fenn, nem csak egyháztagokat, de polgárokat is nevel. Már maga az a nemes cél, mely az 1883. évi XXX. t.-c. 47. §-ában tüzetik ki, hogy t. i. az állam felekezeti iskolákat anyagilag is segélyez, a mint hogy tényleg számos középiskolánkat előkelően segélyezi is, a törvényhozás humán és fenkölt törekvéséről tesz tanubizonyágot. Ezt a humanitást a zsinat figyelmén kívül nem hagyhatván, viszonzta és úgy alkotta meg törvényét, hogy legyen loyálisban «fac simile»-je az államinak.

Felekezeti tanügyünknek fejlesztése s önállóságá-

nak biztosítása érdekében, indítványba hozott a zsinaton egy, Debrecenben felállítandó protestáns egyetem és egy, a kolozsvári tudomány-egyetemmel kapcsolatba hozandó ref. theologiai és tanárképző intézet eszméje, a mire az egyetemes zsinat (1892. december 5.) határozatilag kimondotta, hogy: »egy, a debreceni főiskolával kapcsolatban álló teljes bölcsészeti kar, mint középiskolai tanárképző-intézet és egy, esetleg a kolozsvári tudomány-egyetemmel is kapcsolatba hozható ref. theologiai kar felállítását egyetemes egyházunk elsőrendű szükségei közé sorozza s ezek együttes létesítésére az előkészítő lépéseket megtenni s azok alapját lerakni, már most kívánja. A még hiányzó felállítási és fentartási költségek új forrásául az önkéntes adakozást jelölven ki, a zsinati elnökség meleg hangu felhívást intézett a magyar ev. reform. egyház összes tagjaihoz. Megokolásából álljanak itt a következő sorok: az egyetemes zsinatot e határozatában »az az erős meggyőződés vezette, hogy egyfelől középiskoláink leendő tanárainak protestáns szellemenben való képzése, s a felekezet nélküli állami tanárképző intézetben is megnyerhető tudományos szakképzettség mellett és fölött, az azokban meg nem nyerhető erős protestáns szellemenben való neveltetés és képzés, másfelől, leendő lelkészeinknek, a most is minden egyházkerületünkben fennálló theologiai intézetekben nyerhető képzés mellett és fölött, a most csak külföldi egyetemeken nyerhető magasabb tudományos képzés és szélesebb látkör elsajátításának egy hazai magyar tudomány-egyetemen lehetővé tétele oly nagy és kiválóan protestáns érdekek, melyeknek megvalósítására áldozatoktól sem szabad visszariadnunk.«

A mi e kulturális érdekek megvalósítását célzó zsinati határozatnak gyors keletét illeti, arra, nézetem szerint, nem csak az imént jelzett elméleti okok, nem csak az a prófétai előrelátás, hogy protestáns tanügyünk önállósága csak ezen az úton biztosítható, hanem reális számbavételek kedvező eredményei is döntőleg hatottak. Ugyanis, Debrecenben úgy, mint Kolozsvárrt éppen a kitűzött célokra már jelentékeny pénzalapok állottak rendelkezés alatt, úgy, hogy a zsinati elhatározás órájában bemutatott költségvetések szerint, a kétségtelenül új időszakot inauguráló intézetek felállításához, a már meglevő erőforrásokon kívül, önkéntes adakozásokból és alapítványokból beszerzendőnek mutatkoztak, a debreceni egyetem állandó fentartására csak évi 8000 frt. a kolozsvári theologiai fakultására 6000 frt. összesen 14.000 frt. szükséglet, melyet körülbelül 280.000 frt. tőke évi kamatjövédalma fedezhetne. Azóta a még hiányzó fedezet biztosítékául, ama köztetszés mellett, melylyel az eszmét a hazai protestáns körök fogadták, legkiválóan Debrecen városának lelkesedéséből fakadó újabb áldozatokat, a kolozsvári ref. theologiai fakultásra nézve pedig a szerencsés oekonomiával gyarapított tőketöbbleteket tekinthetjük. Utóbbiak az itthelyi fakultás kérdését a megvalósulás stádiumáig fejlesztették, a miről egyébiránt lesz alkalmunk a főtiszt. közgyűlésnek, még ennek az ülésnek a folyamában, kimerítő javaslatokat hallani, tárgyalni s bennök érdemlegesen dönteni; annál fogva, felmentve érzem magamat e tárgynak ezuttal való bővebb fejtegetése alól.

Az egyetemes zsinat közvetítő eljárása eredményének kívánom tekinteni a nem állami tanárok nyugdíjazásáról szóló törvényjavaslatot, melyet a közoktatásügyi miniszter folyó év január 17-én nyújtott be az országgyűléshez.

A mennyiben ez az ügy az 1891. évi zsinati törvények szerint a konvent hatáskörébe tartozott, most pedig református felekezeti tanárainkra nézve is állami gondoskodás, illetőleg, intézkedés formájában lesz valóssággá, szükségesnek látom, hogy rövid emlékeztetéssel rámutassak az átmenet körülményeire.

Az egyetemes konvent az 1881. évi zsinattól kapott megbízáshoz képest készített nagy körültekintéssel s minden erőforrás számbavétele mellett egy tervezetet, az összes ev. ref. lelkészek és tanárok közös nyugdíjazására, özvegyeik és árváik közös ellátására nézve; ezt közölte is az illetékes hatóságokkal s az érdeklettekkel megismerés és véleményezés végett; azonban, ennél többre nem mehetett vele, részint azért, mivel a lelkész s a tanár nyugdíjazását követelő momentumok közös szempont alá nem voltak hozhatók, részint azért, mivel ugy a lelkészeknek, mint a tanároknak aránylag nagy járulékaik befizetése mellett is, a megélhetést biztosító nyugdíjuk eshetőleg özvegyeik és árváik ellátása, csak késő jövőben, circa ötven év múlva vált volna valóssággá. Az egész tervezet tehát, mint realizálhatlan elmélet, ad acta tetetett. Azonban, a befolyt véleményekből a konvent azt a tanulságot merítette, hogy a nagy többség külön óhajtaná rendezni a lelkészek, és külön a tanárok nyugdíj- s gyámintézeti ügyét, amazokét az egyházi célokra kapni szokott államsegély, emezekét pedig új iskolai államsegély igénybe vételével.

A felekezeti tanárok nyugdíj-ügyének állami segélylyel szükséges rendezését, ha jól emlékszem, Kovács Albert, budapesti theologiai tanár, országgyűlési képviselő hozta fel legelőször az országgyűlésen. Azóta vagy tiz kerek esztendő telt el; számosan hulltak el a protestáns tanárok sorai közül, kifáradva, kimerülve a növelés-tanítás munkájában, családjaik szomorúságára, vigasztalhatatlanságára, tisztességes nyugalom nélkül. S hányan vannak, csak az erdélyi ev. ref. tanárkarokban is, kik a jótékony intézményt várják, mint mentőt, hanyatló, alászálló életük alkonyán, hogy becsülettel végzett munkájuk után úgy maguk, mint családjaik, némí méltányos elismerésben, jutalomban részesüljenek. Ezek vigasztalására most már mondhatjuk, hogy az országházban történt felszólalás, nem volt pusztában elhangzó szó. Közvetlenül maga a közoktatási miniszter karolta fel az ügyet. Az országos középiskolai tanáregyesület egyik közgyűléséből (1891.) tisztán a méltányosság által vezéreltetve, feliratot intézett a vallás- és közoktatási miniszterhez, melyben a felekezeti és községi tanárok javadalmainak az államiakéval való egyenlősítése mellett, különösen azok nyugdíj-ügyének sürgős rendezését kérte. S minthogy régi igazság az, hogy nagy dolgokat csak egyesült erővel lehet célhoz juttatni, a budapesti ev. ref. főgimnázium tanári kara felhívást intézett a hazai összes protestáns intézetek tanári karaihoz, a nem állami tanárok részére az állam által felállítatni szándékolt nyug-

dij- s gyámintézet ügyében. E felhívásában felszólította a tanárokat arra, hogy a zsinati képviselők útján hasanak oda, hogy a Budapesten tartandó zsinat kérje fel egyetemlegesen az ág. hitvall. testvérekkel egyetértve a közoktatási m. kir. miniszteriumot, a felekezeti tanárookra nézve rég óhajtott országos nyugdíjintézet minél előbbi létesítésére. Nemsokára elkészült a kívánt intézet tervezete s a miniszterium felküldte, az egyházkerületi főhatóságok útján, valamennyi felekezeti középiskolánknak véleményezés s a belépés iránt való nyilatkozásért. A zsinati tanári képviselők, a zsinat első folyama alatt e tervezetet tüzetesen megvitatták, érdemleges észrevételeik felfejtése mellett megszerkesztették s beadták feliratukat a zsinathoz, mely azt az ág. testvérekkel együtt tanácskozó közös bizottság véleménye folytán pártoló ajánlattal terjesztette az államkormány elé. Addig is, egyébiránt, megbizta a zsinat a konventet, hogy az ügyet figyelemmel kísérje s a körülményekhez képest, tegyen meg minden jónak látszó intézkedést.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár. 1894. május 20.

Elnökölt: dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, aa.

Jelen voltak: dr. Vályi Gábor, ig.-tanácsos, Parádi Kálmán, tan. előadó, dr. Sárkány Lajos, számvevő, dr. Deák Albert, ügyvéd, Márkus János, titkár, Bodor Antal, közalap előadó és Kádár János, s.-titkár.

Az ülés megnyitása után, felolvastattak a megelőző ülés óta elnöki úton elintézett ügydarabok jegyzékei s az ismertetett intézkedések megtétele jóváhagyó tudomásul vétetett.

Következett a tárgysorozat, melynek rendjén első helyen a vallás és közoktatási miniszter urnak a székuudvarhelyi kollegiumra vonatkozó leirata tárgyalattott. E leiratban ugyanis a nevezett miniszter ur, a sz.-udvarhelyi kollegiumnál járt miniszteri megbizott jelentésére, illetve e jelentésre adott ig.-tanácsi fölterjesztésre hivatkozva, a felvételi vizsgálatok tartását ismételtlen eltiltja, a szolgál-tanulói-rendszer megszüntetését sürgeti és figyelmezteti a kollegium fentartó testületét, hogy az 1894—1895-ik tanév elejére a tanári testületet a törvényes létszámra multhatatlanul egészítse ki. Egyuttal kifogásolja az egyházkerületünk kollegiumainál tartani szokott szünidők, s különösen a szüreti szünet hosszúságát s ezért fölkeri hatóságunkat, hogy egy jövő egyházkerületi közgyűlésen tegyük megfontolás tárgyává, hogy a szünidők korlátozását s esetleg célszerűbb beosztását miképpen lehetne eszközölni? Ig.-Tanácsunk e leiratot tudomásul vette s oly felhívással küldte meg az érdekelt kollegium Előljáráóságához, hogy a szolgál-tanulói intézmény mielőbbi megszüntetését előkészíteni sziveskedjék. A felvételi vizsgálatok ügye az egyetemes konvent előtt állván s a tanárok törvényes létszáma is újabban el lévén érve: e tekintetben intézkedés szüksége fenn nem forog.

Székuudvarhelyi kollegiumunk Előljáráóságának jelentése, mely szerint az üresen álló magyar-német tan-székre Fejes Áron, ref. pap és tanárjelölt aa.-t, évi 1000

frt. fizetés és 200 frt. lakbér mellett, helyettes tanárnak, meghivta, jóváhagyó tudomásul vétetett.

Ugyancsak tudomásul vétetett és az illető egyház-községgel, esperesi úton, közöltetni határozottatott a kolozsmegyei közigazgatási bizottság amaz értesítése, hogy a gyekői községi iskolai alap jövedelmének, az állami, vagy községi iskola felállításáig, az ottani ref. és gör. keleti iskolák között egyenlő arányban leendő felosztása a miniszter által engedélyeztetett.

A kolozsmegyei kir. tanfelügyelő megkeresése alapján, utasított volt v. kamarási egyházközségünk iskola-épületének jó karba helyezésére és kibővítésére. A jelen ülésen bemutatott jelentés szerint azonban az egyház-község erre, teljes vagyontalansága miatt, képtelen s ezért kéri a kir. tanfelügyelőt, hogy az iskola államosítása iránt a tárgyalásokat folyamatba tenni, sziveskedjék. Az egyház e kérése ajánlattal tétetik át a tanfelügyelőhöz.

Páll Albert, helybeli pénzügyi hivatalnok indokolt kérésére, kivételesen, megengedtetett, hogy Béla nevü fia kolozsvári kollegiumunkban ez évben a 8. gimn. oszt. tantárgyaiból magánvizsgálatot tehessen.

Marosvásárhelyi egyházközségünk indokolt és kel-lőleg fölszerelt kérése, melyben felsőbb leányiskolájának 4. osztályu polgári leányiskolává történt átalakítását jóváhagyni és ezen intézetnek a nyilvánossági jogot meg-adatni kéri: ajánlattal terjesztetett től a vallás- és köz-oktatásügyi m. kir. miniszter urhoz.

Kutyfalvi egyházközségünk előljáráóságáa panaszol-ván, hogy az ottani ref. felekezeti iskola államosítása ügyében megindult tárgyalások tovább folytatásától az illetékes tanfelügyelő vonakodik: kéri ez irányban a mi-niszternél lépéseket tenni. Ig.-Tanácsunk azonban ezen ügynek a miniszter elé való terjesztése előtt, az illetékes kir. tanfelügyelőtől határozta az állítólag fenforgó aka-dályok fölől felvilágosítást kérni s csak azután fog az ügy érdemében intézkedni.

A csekefalvi egyházközség iskolájának községi ala-pon való szervezése, szabályszerű tárgyalások útján, ki-mondatván, Ig.-Tanácsunk a felekezeti iskola átadása tárgyában kötött szerződést, annak idején, meg is erősítette s utasította volt az egyházközséget, hogy a szer-ződést a közig. bizottsággal is erősíttesse meg. Ez tény-leg meg is történt, de a közig. bizottság, egyoldalulag, oly kikötéssel élt a megerősítő záradékban, mely az egy-házközség érdekeit sérti s az egyház által nyujtott nagy kedvezményekkel szemben semmiképpen sincs indokolva; t. i. a szerződés ama pontját, mely azt kívánja, hogy az »első« tanító mindig református legyen, oda módosította, hogy »egyik« tanító legyen ref. vallásu. Az egy-ház azonban e módosítást el nem fogadhatta s ez al-kalommal bemutatott kérésében a szerződést megsemmisi-teni kéri. Ig.-Tanácsunk teljesen méltányolván az egyhöz-ség indokait, elhatározta, hogy az udvarhelymegyei közig. bizottsághoz átír e záradék megváltoztatása s a szer-ződés föltétlen jóváhagyása iránt, ellenkező esetben pedig a határozatot megfelebbezi.

Bemutattattak még a bözödi, bölöni, kis-baconi, közép-ajtai, egeres-pataki, m.-záhi m.-méhesi és ó.-tordai egyházközségek határozatai, melyek szerint felekezeti

iskolákat az állam részére átbocsátani kénytelenek; és az ez iránti előleges lépések megtételére engedély adatott.

Kézdí egyházmegyénk indokolt kérésére, az egyházmegyei közgyűlés ama határozata, mely szerint az azon egyházmegyében fekvő nyolc egyházközség által nyert s összesen mintegy 1500 frt. értékű regálé-kártalanítási kötvény-tőkének az illető egyházak kepeváltó-alapjai javára leendő tőkésítése kimondatott: megerősítést nyert.

Bethfalvi kicsiny egyházközségünk papi javadalmának emelésére 100 frt. központi segély szavaztatott meg, minthogy a papi állomás, az alig 353 frtra tehető javadalom mellett, nem volt betölthető s e miatt hibeink elvesztése, az ott fennálló felekezeti helyzetben, csaknem bizonyos veszélykint fenyegetett.

Végül, a folyó évben tartott közgyűlés által a körlelkészési egyházak építkezési szükségleteire megszavazott 4000 frt. osztatott ki husz egyházközség között, a fenforgó szükségletekhez képest, 100—400 frtos részletekben, s az ugyanezen közgyűlési határozattal néhány exponáltabb helyzetű egyház segélyezésére s Erdély nevezetesebb furdóin imaházak építésére megszavazott 4000 frtból 2000 frt. a toplicai egyházközségnek, 500 frt. a gyergyó-szt.-miklósi, és 300 frt. a lőrincfalvi egyházközségnek határozatott templomépítési segélyül kiadatni; 1200 frt. pedig gyümölcsöző kezelésre pénztárra utaltatott, a közgyűlési határozat intencióinak megfelelően leendő fölhasználhatóságig.

Ezzel a tárgysorozat ki lévén merítve, az ülés bezáratott.

r. s.

Az egyházmegyékből.

A görgényi egyházmegyéből.

(Vége.)

A rövid szünet után, Csekme Ferenc olvasta föl «Az iskolai imákról» írott értekezését. Rövid tartalma a következőkben kulminál: Az a sablonos iskolai imádkoztatás, midőn betanítunk egy imát és mindig csak azt használjuk üres, lelketlen, céltalan dolog; egyhangu valami a tanulás kezdetén, unalmas valami lecke után. Az imának a lehetőleg mindig alkalminak, tárgyszerűnek, pedagógiai nyelven szemléltetőnek kell lenni, mely szerves kapcsolatban kell hogy álljon a napi tananyaggal, az idővel, körülményekkel, stb. Használható s használandó is cserélgetve u. n. minta ima is, melyeket a gyermekek betanulnak, de lényeges szerepe van a tanító által, tárgy és alkalomszerű, tehát szemléltető, rögtönzött imáknak, melyek talán nélkülözni fogják az uniformát, de nevelő hatásuk előnyös lesz. Felolvasó minden állítását ügyesen alkalmazott példákkal megvilágosítva, végezetül nézeteit a következő tantételekben foglalta össze: 1. Az iskolai imádkoztatás, lelketlen kezeléssel, babona, rigmus, szójáték csupán; Okszerűen kezelve, a legalkalmasabb nevelő eszköz. 3. Alakja sokféle lehet, de 4. tárgyának a lehetőleg alkalomszerűnek, szemléltetőnek kell lenni. 5. A sokféle használható alak közül a gyermek lelkéhez legközelebb áll az ének-ima; ennek általános jellege azonban nem férköztethető be minden közönségesebb alkalomhoz, miért is, mint a só az ételben, csak mértékkel alkalmazható. E pedagógiai becses bíró, szak-

szerű értekezés tartalmát az értekezlet magáévá tevén, az abban foglalt elvek és tantételek gyakorlati alkalmazását, kivitelét, érvényesítését minden a tanügy terén arra hivatott nevelőnek a legmelegebben ajánlja.

Az előzetesen kiküldött bizottságok jelentéseinek tudomásul vétele után, eszmecsere folyt a Felméri Sándor, m.-péterlaki tanító által végzett műének tanítás eredménye felett, ki a hangjegy írást és leéneklést a «dó-ré-mi» módszer szerint mutatta be. Értekezletünk Felméri Sándornak lelkiismeretes munkálkodásáért elismerést nyilvánít, a tanítás eredményét sikerültnek minősíti s örömét fejezi ki, hogy, midőn mai napság különösen felekezeti iskoláinkban nem igen honosult meg a műének tanításának módszere, vannak, ha bár kevesen is, kik megnyert képesítettségüket e téren is gyümölcsöztetni szeretik. Értekezletünk egyszersmind azon óhajának adott kifejezést, hogy ha az erre képességgel nem bíró, régi tanítók nem is, de az újabb tanítói generáció honosítsa meg népiskoláinkban a műéneklésnek rendszeres módszer szerint való tanítását és pedig tekintettel arra, hogy a «dó-ré-mi» rendszer hazánkban idegenszerű s épen ezért nehézkes s a végén még sem célra vezető, mivel nem általánosan használt: kövessék a «Bartalus» által rendszerbe foglalt módszert, mely nálunk általánosan elfogadott és használt s melynek célra vezető voltát maga a gyakorlati élet már eddig is fényesen bebizonyította.

Végül, még megemlítem, hogy ez összejuvetelünk alkalmával lett megbeszélve egy egyházmegyei, hivatalos alapon szervezendő «egyházmegyei dalárda» felállítására és fentartására, mely nemcsak temetéseken és egyházas ünnepélyeken felelne meg hivatásának, hanem másnemű ünnepélyeken, estélyeken is részt vevén, a társulási szellemet ápolni s egyszersmind egyházmegyénk érdekeit, javát, felvirágzását munkálni, leendő hivatva. E testület, mint hivatalos testület fog szerveztetni, mely megerősítendő alapszabályai értelmében fog kormányoztatni, Elnöke Lénárt József, egyházmegyei esperes, vezetője e sorok írója leendő. A szervezkedő gyűlés egybehívásának ideje esperes afiára bizatván, reméljük, hogy nem sokára egybealkotva leendő az ifju testület s megkezdheti üdvös munkálkodását, a melyre egyházmegyénk területén igen sok tekintetben szép hivatás vár, de egyszersmind még több tekintetben nagy szükség is van.

És ezzel végzem is tudósításomat. 1894. április 11-ke bizonyára sokáig a legkedvesebb emlékü nap marad mindnyájunkra nézve, kik ott lehettünk. A kik ott voltak, mindnyájan elvették várt és remélt jutalmukat. A nap hősei, a szereplők megkapták jól megérdemelt kitüntetésüket jegyzőkönyvi köszönetek, elismerések, nyilvános dicséreték alakjában; a hallgatók is meg lettek jutalmazva azokkal a drága kincsekkel, melyeket e napon szerezhetek lelkük számára.

E nap ismét fényes bizonyágát adta annak, hogy görgényi ev. ref. egyházmegyénk nem marad, hanem a korral halad, fejlődik, él és virágzik, munkálván egyetemes anyaszentegyházunk fenséges érdekeinek és ügyeinek előmenetelét.

Adjon a jó isten sok ily nagy és emlékezetes napot minden nemesen érző, lelkesedni tudó lélek és gyülekezet számára.

Benedek Árpád,
vajda-szentiváni ev. ref. pap.

TÁRCA.

Egy új buddhista «Okmány» Jézusról.

Valami Notovitch Miklós nevű orosz utazó adott ki ez év elején egy könyvet Párisban ez alatt a cím alatt: «La vie inconnue de Jésus-Christ» (Jézus Krisztus ismeretlen élete). Leírja ebben utazásait Kaszmir és Ladakban, s részletes ismertetését és tartalmát adja egy általa felfedezett iratnak Jézus élete felől.

Egyik buddhista kolostorban hallotta a főlátótól, hogy «Lhassa irattárában régi iratok vannak Jézus Krisztus életére és nyugat népeire vonatkozólag», s utnak is indult ezek felkutatására, de fáradozása eredménytelen maradt, mignem egy véletlen jött segítségére. Leesett lovárúl és lábát törte, a miért a közelfekvő himisi nagy kolostorba vitette magát.

Itt két vaskos bekötött könyvet mutattak neki, a melyben Issa élete volt leírva. A láma felolvasta, egy tolmács lefordítá, Notovitch pedig feljegyzé a tartalmát. Most aztán ezeket a jegyzeteket kiadta a fenn jelzett cím alatt. Az irat eredetije pali nyelven iratott, a mit a láma olvasott Notovitch előtt, az annak tibet fordítása volt.

A tartalma röviden ez.

«Az emberi gyermekek legjobbjának, szent Issának története.» Ez a cím. A bevezetés után Izrael története van leírva egész a római uralomig. Ebben az időben született egy csoda-gyermek, Issa, Jézus Krisztus, az «örök szellem» testté-létele, ki első éveitől elkezdve, az egy és láthatatlan istent hirdeté úgy, hogy «az összes Izraeliták egyhangulag abban a nézetben voltak, hogy az örök szellem lakozik benne». Midőn a gyermek tizenhárom éves lett, «eljövén az életidő, melyben az izraelitának meg kell nősülnie», a gazdagoknak és előkelőknek egész sokasága özönlött szüleikhez, hogy őt vejökül nyerhessék. De Issa, a helyett, hogy meg házasodott volna, elmenekült a szülei háztól, s elhagyván Jeruzsálemet, Indiába utazott, «hogy ott tökéletessé tegye magát az isteni beszédben, s hogy a nagy Buddha törvényeit tanulmányozza».

Bele vegyült az ország theologiai vitáiba, védelmére kelt a buddhizmusnak a brahmanizmussal szemben; megtámadta a kaszt-rendszert; védelmezte a sudrákat a kshatriákkal szemben; elismerte a vedak és a trimurti isteni eredetét.

India elhagyása után, «hol ezeket, milliókat térített meg a pogányok közül, s nagy nevet szerzett magának», elutazott Persiába, hol keményen megtámadta Zoroaster tanait, s elítélte annak duálizmussát.

Vége, 29 éves korában, visszatért Palesztinába, s elkezdett predikálni. Az egész Izrael mellette van, s hallgat reá. De, a római helytartó, Pilátus ítélőszéke elé állítatá, azonban, «a papok és vének» büntelennek nyilváníták.

Azután, három évig predikált egymás után, míg végre, Pilátus, a zsidók akarata ellenére, megfeszíttette. Holt testét átadta szüleinek, kik őt eltemették, de mivel a tömeg zajongott, s a «levegő megtelt zokogással és jajgatással», harmadnap mulva katonákat küldött Pilátus a sírhoz, hogy a holt testet kivennék. De, a sír üres vala. A sokaság azt hitte, «hogy az angyalok vitték el a szent holt testet, a miért Pilátus haragra gyulván, megparancsolá, hogy nevét többé ki ne merjék ejteni. Tanítványai, azonban, elszéledtek a világ

minden részébe, s «kik szavaikat hallgatták, seregestől tértek meg a Krisztushoz.»

Ennyi röviden a tartalma.

Könnýü belátnunk, hogy nem komoly történelmi okmány nyál van dolgunk. Hiszen, ha Jézus Persiában és Indiában volt volna, lenne valami nyoma a történelemben. Avagy a palesztinai Buddhának az evangyéliuma «az isten országárúl» nem viselné-e inkább magán eredetének bélyegét? Sőt hozzá, Issa Indiából való visszatérte után predikál Palesztinában. És aztán a benső ellentmondás, hogy a zsidó «csoda-gyermek» a, «testté lett örök szellemnek» még Indiába kell mennie, hogy ott «tökéletessé tegye magát az isteni beszédben»!

Ki a csaló? Notovitch Miklós? Ha nem is az, de elég naiv kritikus és történész, ha eredetinek tekint egy tibeti szerzetes által felolvasott más által tolmácsolt iratot, a mely pláne nem is eredeti, hanem egy Lhassában levő pali kéziratnak a fordítása.

De, tegyük fel, hogy elég naiv Notovitch ilyenek az elhívésére, akkor is valószínűleg igen fiatal dátummal van dolgunk. Az angol kormányzás óta a biblia igen el van terjedve Indiában. Feltehető, hogy egy, az evangyéliumokat ismerő indiai, vagy tibeti buddhista állított össze a saját álláspontjának megfelelő ilyen iratot. Jézust a buddhisták is, éppen mint a mohamedánok, prófétának, vallás-alapítónak tartják. De, minthogy a buddhizmus az ők szemükben magasabb rangú, mint a keresztyénség, természetes, hogy Jézus is kisebb, mint Buddha, a ki Indiában nagy, hogy ott megismerkedjék a nagy Buddha tanaival.

Bármint álljon a dolog, annyi bizonyos, hogy ez az új irodalmi találmány miben sem fog hozzá járulni történelmi ismereteink gyarapításához. E.

Különfélék.

= **A kolozsvári egyetemnek, sőt a magyar tudományosságának ismét gyásza van.** Felméri Lajos, a növelés-tudomány tanára, folyó hó 22-én meghalt. Mivelt magyar ember nem létezik ez országban, ki e nevet ne a legjobbak között hangoztatta volna. Mert Felméri alapos, mély tudása mellett, tős-gyökeres magyar tudós volt. Nem volt benne egy csöpp vér, egyetlen egy izület, mely ne erről tett volna bizonyosságot. A tudás szomszárja több ízben hajtotta külföldre, bejárta Európát ismételtelen, és, mint a méhe, megakodva tért vissza az ismeretek, a tapasztalás virágaival. De azokon ugyan meg nem látszott, hogy idegen égaly növelte. A Felméri agyában és szívében egészen nemzetivé alakultak át és e tekintetben a legmagyarabb pedagógusunk volt. Lelkének e nemzeti vonását még inkább kidomborította aethetikai műveltsége, mely a hasznost nagy szerencsével és izléssel tudta párosítani a széppel, a magasztossal. Ezért volt egyik alelnöke az Erdélyi Irodalmi Társaságnak, kész mindig a munkára, és nagyra becsült mindenki által a sokszor bemutatott irodalmi sikerért. Mint ember, egyike volt a szeretetre legméltóbbaknak. Mi is mélyen fájjaljuk kora elvesztését, mert lapunknak egyik sokra becsült, derék munkatársa volt. Ki fogja helyét elfoglalni, nem tudjuk; hogy helyét kipótolni nem fogja senki, a felől majdnem bizonyosak vagyunk. Legyen nyugalma csendes. Emléke áldott mi közöttünk.

= **A polgári házasságot az országgyűlés ápr. 12-én 175 többséggel fogadta volt el.** A főrendiház május 10-én nem fogadván el, visszakerült az országgyűléshez, hol négy napi kemény vita után, május 21-én ismét elfogadatot 168 szavazattöbbséggel. Az országgyűlés tehát szilárdul áll

Folytatás az 1/4. ív mellékletén.

a szabadelvü alapon, mert a szavazatok közti csekély különbség nem lényeges. Hogy mit fog csinálni most a főrendiház? Azt igen könnyű kitalálni. Ha saját ultramontán akarataikat követhetik, úgy feltétlenül megbukik másodsor is; azonban, ha Bécsből rájuk parancsolnak, hogy ez nem szabad, hát megelégszenek egy csendes requiemmel és győzni hagyják a szabadelvűséget. Oh, boldog ország vagyunk mi, de nagyon!

== **Hát, csak hat a jó példa.** A dunáninneni ágost. hitv. egyházkerületben is megindult a mozgalom, hogy »egyetemes papi értekezletet« szervezzenek. Ez nekünk elégtétel és egyszersmind buzdít, hogy a magunkét mielőbb átadjuk a gyakorlati életnek. Legközelebről már lesz alkalmunk, hogy az egyházmegyei értekezletek képviselői véglegesen megállapítsák az egyetemes szervezetet. Csak bizzatok.

== **Lajos János, ketesdi** ev. ref. lelkész. a kolozs-kalotai egyházmegye tanügyi előadóját, a bögözi népes egyház csaknem egyhangulag választotta meg lelkészének. Egy kis gyülekezettől válik meg a fiatal lelkész, mely őt szeretettel vette körül, s melyben rövid két év alatt belmisszió terén egész új életet teremtett. Hisszük, hogy új egyházában, s szülőföldén még nagyobb erővel folytatja az itt félbehagyott munkát. Segélje is az isten!

== **A múlt évben a szilágy-szolnoki** egyházmegye területén tervezett ugynevezett generális vizitáció elmaradván a szegény Nagy Laci halála miatt: annak végre hajtása most ismét szándékba vétetett és ez érdemben az egyházmegye

tanácsa már ülésezett is, és elkészített egy tervet, mely fel fog küldetni püspök aához elfogadás és az után effektuálás végett. A program szerint a diósadi és görcsöni templomok lesznek felszentelendők és istentisztelet fog tartatni Zilahon, Sz.-Somlyón, Tasnádon, Sz.-Csehben, sat. és mindenütt az egyházi életre vonatkozó viszonyok megvizsgálása. E látogatás kétségen kívül elevenítőleg fog hatni e különben is derék egyházmegyére; de a program oly tömöttnek tűnik fel, hogy a hivatalos személyek a végén hálát főgnak adni istennek, ha annak ép egészségben tehetnek eleget.

== **Felemelő és lelkesítő példa.** Ö.z.v. Hegyi Mihályné, egy hazáját és vallását szerető urnő, ki már előbb a felső leányiskola részére tízezer forintot, azután az országos közalap jévéra másik tízezer forintot adományozott, most legújában, a debreceni főiskolának egyetemmé fejlesztése céljaira huszezer forintot hagyományozott. Oly tény, melyet szóval magasztalni, képesek nem vagyunk; csak tisztelettel hajlunk meg, s áldjuk az istent, hogy ilyen példaadókat támaszt az ő szent országának építésére.

== **Halálozás.** Kozma Ferenc, szil.-sámsoni lelkészársunk apr. 25-én meghalt és apr. 27-én eltemettetett, özvegyet és nyolc kiskorú árvt hagyva maga után, megvigasztalhatatlan bánatra és inségre Hívei egy buzgó, derék papot veszettek benne; barátai egy őszinte, hű barátot, övéi mindenüket. Az ilyen vesztésre egyedül a jó istennél lehet és van vigasztalás: megnyugodni szent akaratán és hinni megsegítő szentlelkeben. Béke a kinszenvedett porokon!

HIVATALOS RÉSZ.

1232—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi evang. református kollegium
mtt. Előljáróságának.

Megismerés, és megtartás végett közöljük a közokt. magyar királyi miniszterium folyó év 17,658. számú intézvényét, a mint következik.

A Középkolai Rendtartás 5-ik paragrafusa értelmében, mind a gimnáziumba, mind a reáliskolába való felvételnek a születési bizonyítvány alapján kell történnie; önkint következik ebből, hogy az illető tanuló csak azon néven iktatható be, melyet, mint személynevet, a születési bizonyítvány igazol.

Mivel ennek dacára gyakran fordult elő azon eset, hogy az izraelita vallású tanulók felvételekor az illető igazgató nem a születési bizonyítványban foglalt héber személynevet, hanem a szülők által tetszés szerint választott magyar személynevet iktatta be a beiratási jegyzékbe, s mivel a születési bizonyítványban és az iskolai bizonyítványban foglalt személyneveknek ezen különbözősége tévedésekre és visszaélésekre is adhat alkalmat felkérem a főtiszteletes főhatóságot, sziveskedjék a középkolák igazgatóságait útasítani, hogy ezentúl izraelita vallású tanulókat, ha a születési bizonyítványban kitett héber személynévnek nem felel meg közhasználatban levő magyar személy-név, a héber néven iktassák be a beiratási jegyzékbe, s úgy az osztály, valamint az érettségi bizonyítványt is csak ezen névre szólva adják ki.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. május 10-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1305—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi egyházközségünk Előljáróságához.

A magyar országos Iparegyesület több alkalommal értesülvén arról, hogy magyarországi egyházközségek (legtöbbször Magyarországon gyűjtött pénzzel) külföldön szereznek be templomaikba orgonát, s ez által a magyar orgona-ipar pártolását mellőzve, annak versenyképességét is csökkentik: kéréssel fordult a nmlgu vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz, hogy a magyar orgona-ipar pártolása érdekében intézkedni sziveskedjék.

A közoktatási miniszter úr meggyőződve arról, hogy

tényleg Magyarország több városában, pl. Budapesten, Aradon, Pécsen, Temesváron versenyképes orgona-készítőink vannak, ezek pártolását főhatóságunk figyelmébe ajánlotta.

Felkérjük ennél fogva valamennyi egyházközségünk előljáróságát, hogy orgona-szükségeiteket mindannyiszor hazai iparosoknál sziveskedjenek kielégíteni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. május 10-én.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1270—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi evang. református kollegium
mtt. Előljáróságának.

Megismerésül, s tájékozásul közöljük a közoktatási magyar királyi miniszter úr folyó év 731. szám alatt közre adott intézvényét, a mint következik.

«Csopony Márton, brassói lakos, papirgyáros, és Zaitschek Alajos, budapesti lakos, papirlemezyáros, tekintettel arra, hogy az osztrák papiros gyárak a selejtpapiros megvásárlása céljából ügynökeikkel hazánkat elárasztják, és ezt azon szándékkal teszik, hogy a selejtpapirosnak a hazai papirgyárártól való elvonásával ez utóbbiakat károsítsák: azon kérelemmel fordultak a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úrhoz, hogy a mennyiben állami hivatalok, vagy az államnak alárendelt egyéb hivataloknál egybegyűlő selejtpapirosok értékesítésére versenytárgyalások tartatnak, megajánlott egyenlő áraknál a hazai papirgyárosok részesítenek előnyben.

Méltányosnak tartván nevezett gyárosok kérelmét, van szerencsém Cimedet tisztelettel felkérni, hogy a selejtpapirosok értékesítésénél nevezett hazai gyárosok ajánlataikat előnyben részesítenni méltóztassék.»

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. május 15-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1364—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi evang. református kollegium
mtt. Előljáróságának.

Tudomásul, s nyilvántartás végett, tudatjuk, hogy a közoktatási magyar kir. miniszterium folyó év május 2-án,

17,000 szám alatt kelt rendelettel a kézmárki ágost. evang. főgimnázium következő négy tanulóját:

1. Rumán József (szül. 1875. évi szept. 21-én, Dovalón, Liptóme gyében) ág. ev. vallású VIII. oszt. tanuló;

2. Ruppeltdt Dusan (szül. 1876. évi jun. 12-én, Liptó-szentmiklóson, Liptóme gyében) ág. ev. vallású VIII. osztályu tanuló;

3. Osztrica János (szül. 1878. évi dec. 10-én, Klenócon, Gömörme gyében) ág. ev. vallású V. oszt. tanuló;

4. Skrovina Ottó (szül. 1877. évi novbr. 18-án, Breznóbányán, Zolyomme gyében) ág. ev. vallású V. oszt. tanuló, titkos és pánszláv szellemű tót-kör alakítása, és nagymérvű pánszláv üzelmek miatt, az ország mindennemű összes tanítézteiből kizárta.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. május 15.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

303—1894.

PÁLYÁZAT.

A Bukovinában fekvő andrásfalvi reform. egyházközség papi állomása, lemondás folytán, megüresedvén, arra ezennel pályázatot nyitunk.

Javadalom: az egyház pénztárából évi 50 frt; a lipcsei G. A. egyesület által alapított papi alapítvány évi kamata 50 frt. 40 kr; államsegély az 1894. és 1895. évekre már utalványozva s a pap sikeres működése esetén jövőre is biztosítva, évi 300 frt. Wülknitz féle alapítvány kamataiból folyamodásra évenként 30—40 frt. segély; a dr. Bukovinszky alapítványból évi 50 frt; továbbá, 20 hold föld, körülbelül 300 frt. használati értékkel, melynek adóját a lelkes fizeti; végre, szabad lakás, egy hold gyümölcsös kerttel.

Kötelességek: vasárnapokon és ünnepeken d. e. és d. u. egyházi beszéd tartása; minden reggel közönséges áhitatoság végzése, a konfirmandusok oktatása, temetés s ha a szükség kívánja, az iskolában rendes tanítás, miért azonban a tanítói fizetés élvezése jár. Jelenleg a tanítói és kántori teendőket egy rendszeresen megválasztott, de még meg nem erősített tanító végzi.

A felettes egyházi hatóságokkal való levelezés német nyelven történvén, s az anyakönyvek e nyelven is vezetendők lévén, csakis a német nyelvet bíró egyének pályázhatnak.

Pályázati határnapul: folyó évi június 20-át tűzük ki, mely ideig a kellőleg felszerelt folyamodványok főt. püspök aa.-hoz nyújtandók be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától Kolozsvártt, 1894. május 20-án.

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1269—1894. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett sepsi-szent-györgyi evang. ref. székely Mikó-kollégiumhoz, mint főgimnáziumhoz, rendes tanári állásra pályázat nyitattik. Ezen tanszékkal az ó-klasszika filologia tanítása van egybekötve.

Javadalma évi 1200 frt. és 200 frt. lakás-pénz, egy, esetleg két izben 100 frt. ötödéves korpótlék. A kinevezés a közoktatásügyi magyar kir. miniszter ur jogkörébe tartozik.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat és hadkötelezettségüket feltüntetendő, s a közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz címzett folyamodványukat a sepsi-szent-györgyi ev. ref. székely Mikó-kollégium előljárásiához folyó év június 20-ig adják be.

A kinevezett tanár a főgimnáziumi nyugdíjintézetnek kötelezett tagja.

Állomását folyó év szeptember 1-ig tartozik elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. ápril. 22-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes

107—1894.

PÁLYÁZAT.

Az államilag segélyezett sepsi-szentgyörgyi ev. ref. székely Mikó-kollégiumhoz, mint főgimnáziumhoz, az énekzene és torna-tanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: külön-külön 400 frt. melyhez a zenetánításért 200—250 frt. mellék-jövedelem is járulhat.

Fölhivataknak a pályázók, hogy szabályszerű képesítétsüket, szolgálati okmányaikat feltüntető folyamodványaikat folyó évi június hó 20-ig a kollégiumi Előljárásihoz címezve, nyujtsák be.

Előnyben részesülnek azok, kik ének, zene és torna-tanításra együttes képesítéssel bírnak, mely esetben évi fizetésük 800 frt. és mellék-jövedelem s ha az illető az internatusban felügyeletet teljesíteni is vállalkozik: lakás és teljes ellátáson kívül, még 150 frt. pótlékban is részesül.

Egy évi sikeres működés után állandósíttatik és nyugdíj igényt nyer.

A sepsi-szentgyörgyi ev. ref. székely Mikó-kollégium Előljárásihoz 1894. május 20-án tartott üléséből.

Dr. Székely Bendeguz,
igazgató.

593—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. református egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett csókai IV-ik oszt. ev. ref. papi állomás köröztetik.

Javadalma: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel téres és szép gyümölcsös kerten kívül, egyházhatalósági becsés szerint, 300 frt. 96 kr.

Pályázati folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes afiához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó. A pályázati határnap, meddig a folyamodványok benyújtandók: folyó évi június 17.

Kolozsvártt, 1894. május 21.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

606—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett szilágy-csehi egyházközség organista-énekvezéri állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: 1. tisztességes lakás, kerttel; 2. 300 frt. készpénz, az egyház pénztárából, előleges negyedévi részletekben fizetve; 3. négy hold, 930 négyszögöl szántóföld, és 545 négyszögöl rét haszonélvezete; 4. az úrbéres erdőből másfél nap után járó failletmény; 5. stola, énekszós halott után 50 kr. prédikációs, vagy imás után 1 forint. Ez állás összes javadalma, 430 forint.

Kötelessége: a rendes és rendkívüli isteni tiszteletek alkalmával az organista-énekvezéri teendők végzése; az állami elemi iskolában az ev. ref. vallású növendékeknek, a kijelölt órákban, az egyházi ének tanítása; a presbiteri gyűléseken a jegyzőkönyv vezetése.

Pályázati határnap: június 20. A pályázati kérvények nt. Viski Pál, esperes aához küldendők, Zoványra.

Kolozsvártt, 1894. május 21.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

381—1894.

MEGHÍVÓ.

A széki ev. ref. egyházmegyének f. évi június hó 14-én d. e. 10 órakor Szamosújvártt rendes közgyűlése lesz, melynek főbb tárgyait, esperesi, tanügyi, az egyházm. tanács működéséről szóló jelentések, leiratok stb. képezendik. Isteni tiszteletet tart Péterfi Károly p. kamarási lelkész aa.

A közgyűlést megelőző napon d. e. 9 órakor az egyházmegyei tanács s ennek végeztével a házassági törvény-szék fog ülést tartani. Ugyanez nap d. u. 4 órakor gyámintézeti közgyűlés és a Papi Értekezlet is meg fog tartatni.

Mind ezen ülésekre a t. tagtárs urakat tisztelettel meghívom. Szék, 1894. május 19-én.

Somkercki Miklós,
ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz egy negyed iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában. Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXIV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1894. Május 31.

22. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Előterjesztés a theol. fakultás ügyében.

(Folytatás.)

II. F e d e z e t.

Ad. 1—10. A jelzett sorszámok alatt felsorolt tőke-értékek és jövedelmi összegek nem szorulnak további indokolásra. A pénztári hivatal által kimutatott, s a tényleges állapotnak pontosan megfelelő adatok.

Ad. 12. A közalap tartozása címén fölvetett 35,095 frt. 97 kr. a fakultásnak készpénz követelése, melyet a közalap hatszázalékos kölcsönbe fektetvén be, a fakultás javára terhelve van ez összeg után ötszázalékos kamattal.

Ad. 13. Kolozsvár városa és a fakultás között létrejött a belügyminiszter által jóváhagyott egyezés értelmében, a fakultás tulajdonát képező Plihal-féle telken nyitandó utcáért, az átbocsátott telekrész címén, a város 19 495 frt. fizetésére kötelezte magát, s addig is, míg ez összeget törleszti, fizeti annak ötszázalékos kamatját.

Ad. 14. Az utca-nyitás folytán, a fakultás a Plihal-féle telek egyik szárnyát a közalap tulajdonába bocsátotta át, s a jelzett 22,601 forint annak értékét mutatja.

Ad. 15. A várossal kötött egyezés folytán, az u. n. Gyalog-utca területe is át lett bocsátva a fakultás tulajdonába, a terület értékének megfelelő árban. E területnek egy része özv. gróf Bánffy Jánosné szomszédos telkéhez csatoltatik oly árban, a minőben azt a fakultás a várostól megvette. A szóbeli egyezés immár meg is kötött, s ennek megfelelő az ezen sorszám alatt felvett 4500 forint.

Ad. 16. A Liliom-telek nyugati részén van egy kis telekrész, mely a fakultás építési céljaira fel nem használható, s így eladandó. Ennek értékét mutatja az ezen pontban felvett 800 forint.

Ad. 17. Ezen sorszám alatt fel vannak sorolva azon segélyösszegek, melyeket a főtiszt. közgyűlés

1892. évi 44. szám alatt kelt végzésével immár megszavazott. Eltérés azon végzéstől csak két tételnél van, melyek bővebb indokolást igényelnek. És pedig

a) A főtiszt. közgyűlés idézett végzésével a közalap-jövedelem többletéből, csak 2,000 frtot határozott a fakultás céljaira fordítandónak, s most kérem e dotációnak 500 frttal való növelését. A közalap jövedelme ugyanis erre bő fedezetet nyújt, mert a csatolt kimutatás szerint, a jelzálog-kölcsönökbe történt elhelyezések folytán, a közalap jövedelem többlete meghaladja évenként a 10,000 forintot. E jövedelem emelkedésére lehet biztos ki látás, ha további jelzálog-kölcsönök adatnak ki, mert a kölcsönök kereslete folyton igen nagy arányu.

b) A konverzió-többletből tőkésítésre rendelt összegből évi 500 forint lett a fakultás céljaira megszavazva, azon időn túl, mikor az egyetemes özvegy-árvai gyámintézet megoldásra jut. Szerencsés valék, 94—1894. szám alatt kelt és a mélt. Igazgató-Tanácshoz intézett átiratom második alpontjában jelezni azt, hogy e kérdés megoldása küszöbön álló, és papi özvegyeink-árváink helyzete jelentékenyen javulni fog. E mellett, még megjegyzem azt is, hogy özvegy-árvai alapunk gyarapítására a főtiszt. közgyűlés 1892-ben többször idézett végzésével már 5,000 forintot beutalt, és előbb jelzett átiratom említett alpontjában a mostani tőke-többletből ugyanannyi összegnek beutalását javaslatba hoztam, s így a kérdéses 500 forintnak állandó tőkéje meg van szerezve.

Kérem ennél fogva, hogy az ezen sorszám alatt előszámlált segély-összegek folyó évi január 1-től számítva utaltassanak be a fakultás pénztárába, mert ezen összegek együttevén a jövő 1895 év szeptember haváig, kamataikkal együtt, a fakultásnak állandó tőkéjét fogják képezni. E címen van ezen sorszám alatt 15,000 frt. alaptőke, s annak az említett időponttól kezdve befolyandó 750 frt. évi kamat.

Ad. 18—19. A főtiszt. kerületi közgyűlés 1892-iki tőke-többletből tanári pályára lépő ifjak ösztöndíja alapjául 10,000 forintot szavazott meg. Előre látható, ha létre is jön, a mit szívünkben óhajtunk, a debreceni tanár-képezde, a helybeli Tudomány-Egyetem tanár-képezdejében azután is lesznek tanári pályára készülő reform. vallásu jeles ifjak, és pedig részben a theol. tanfolyamot végzettek közül is. A fakultásnak általam alább bemutatandó terve, ennek tekintetbe vételével van készítve, s így abban a tanári pályára készülő ifjak is lakást, s a lehetőségig ellátást nyerhetnek. Eléggé indokolt e szerint, hogy a részükre megszavazott segélyalap előirányoztassék itt, a fedezeti tételek rovatában. Ha közülök némelyik szándékozná fog külföldi egyetemet is meglátogatni, nyerhet ebből segélyt e címen is, s legközelebbtől szerencsés leszek javaslatba hozni, hogy e segélyalaphoz már esedékessé vált kamataiból egy theologiai tanári pályára készülő ifju gyámolítottassék. Ezért van a 19-ik sorszám alatt a megszavazott segély-alapnak az ez év végéig esedékes kamata tőkésítésre előirányozva, hogy a jelzett ifju segélyezésének fedezete legyen.

Ad. 20. A fakultás épületének a Trencsén-térre néző földszintén nyerendő három bolt-helyiség bérjövödelme címén 1,500 forint irányoztatik elő. Tekintve azt, hogy e bolt-helyiségek tágasaknak vannak tervezve, s raktárhelyiséggel is elláttatnak, jövedelmeznek legalább is ennyit.

Ad. 21—22. A rendelkezés alá jött tőke-többlet terhére, az említett 94—1894. szám alatt kelt átiratom első alpontjában iniciáltam a fakultás alapja javára 120,000 forint beutalását. Hivatkozással ott elősorolt indokaimra, itt csak annyit jegyzek meg, hogy ez összeg, mint új tőketöbblet, feltétlen rendelkezés alatt állván, nem fordítható magasabb rendű célra, mint éppen a fakultás megalapítására és fentartásának állandó biztosítására. Ez által lehetővé válik minden külső segély igénybevétele nélkül az intézet tényleges életbe léptetése.

Ad. 23. Konviktusi járulékok címén előirányozok 2000 forintot és pedig tekintettel arra, hogy a konviktus szabályzatának elkészítésekor az ifjak négy kategóriába fognak beosztatni, mert lesznek egész-, fél-, negyed-dijasok és egészen ingyenesek.

Ad. 24—30. Ezen sorszámok alatt a főtiszt. kerületi közgyűlés által 1892-ben már megszavazott fedezeti tételek vannak rekapitulálva, ezen átiratomnak a 17-ik sorszáma rendén tett módosító javaslataimmal. További indokolás szüksége e szerint fön nem forgó.

Ad. 31. A főtiszt. kerületi közgyűlés 1886. 39. sz. a. kelt végzése folytán, a Baldácsi-alap jövedelmének $\frac{1}{4}$ -ed része az akkor fennállott építkezési alapba lett beutalva s a folyamatba indult nagy arányú építkezések segélyezésére lett fordítva. A közelmúlt évek alatt a célba vett templom-, iskola-, s paplak-építések, isten segédelmével, be lettek fejezve s mint már említém, az építkezési alap ez által kimerítettván, megszűnt. A fakultás elhelyezése végett, egy nagy szabású építés szüksége forogván fön, minek folytán a törlesztés időtartamára a szükségleti rovatban, dologi kiadások címén, évi 8000 frt. van előirányozva, kérem ennél fogva: a mélt. Igazgató-Tanács útján a főt. kerületi közgyűlést, hogy ennek némi pótlásául az ezen sorszám alatt előirányozott 625 frtnak a fakultás alapjára való beutalása engedélyeztessék.

Ad. 32. Az általam b. e. édes atyám emlékére tett, s ha isten segít, még növelendő alapítványnak előirányozott kamat-jövedelme a bővebb igazolást nem igényli.

* * *

Ezekben kívántam mélt. Igazgató-Tanács a mellékelt költségelőirányzat szükségleti s fedezeti tételeit megvilágítani. Tájékoztató megjegyzéseimmel, úgy vélem, sikerült nekem, a költségelőirányzat szoliditását igazolni s a netalán felmerülhetők kételyeket eloszlatni. Nyilvánvaló ezekből, hogy a főt. kerületi közgyűlés a fakultásnak az 1895. szeptember első napjaiban való ünnepélyes megnyitását megállapíthatja s engedélyezheti; önként értvén, hogy addig az e célra szükséges építkezés is fogantositandó.

*

Ezeken kívül azonban, szükségesnek tartom még azt is, hogy a főt. közgyűlés nyilatkozzék, intézkedjék a következő kérdésekben is:

a) Egy egészen új, felsőbb tanintézet megalapításáról lévén szó, nemcsak indokoltnak, de multhatatlanul szükségesnek tartom, hogy a főt. közgyűlés, a törvényes eljárástól való eltérésre engedélyt adjon Vonatkozik ez főként a tanerők alkalmazására. Ugyanis, az egész jövődjére az intézetnek kiható fontosságúnak tartom azt, hogy úgy a rendes, mint a docensi tanszékekre a legkiválóbb szakerők gyűjtessenek össze, s nyerjenek alkalmazást. Előre látható, hogy ezeknek nagy része, a most létező theol. akadémiáknál lévő legjelesebb szakerők, a pályázat esélyeinek magukat kitenni, nem lesznek hajlandók s

mint ez a külföldi theol. fakultásokon is divik, csak meghívás útján lesznek megnyerhetők; sőt, valószínűleg közülök némelyekkel külön meg-egyezés szüksége fog fenforogni. Önkint értetik, hogy a pályázat s választás útján törvényes eljárástól való ezen eltérés, kivételesen csakis most a megalapítás első pillanataiban lesz követendő, de az idők rendén megürülendő tanszékek eset-ről-esetre rendes úton lesznek betöltendőek. A közgyűlési engedélyt pedig olyképpen vélem megadhatónak, hogy hatalmaztassék fel a mélt. Ig.-Tanács, püspök ajánlatára, a szükséges tanerőket, meghívás útján nyerni meg.

b) Szükségesnek tartom továbbá, hogy a főt. közgyűlés adjon engedélyt, illetőleg, hatalmazza fel a mélt. Ig.-Tanácsot arra is, hogy a fakultásnak a helybeli Tudományos-Egyetemmel lehetőleg kapcsolatba hozása ügyében a vall. és közoktatásügyi miniszter úrral hivatalosan érintkezésbe léphessen és e nagy fontosságú kérdésnek sikeres megoldását, az egyetemes konventet is közbenjárásra felkérve, eszközölje.

c) Felhatalmazandónak tartom a mélt. Ig.-Tanácsot arra is, hogy egyházkerületünk nevében felkérhesse s meghívhassa egyetemes konventünket 1895. őszén az ünnepélyes megnyitás alkalmára s esetleg rendes ülésének is itt tartására.

(Vége következik)

A tanügyi előadó évi Jelentése.

(Folytatás.)

Igy történt azután, hogy gr. Csáky Álbin, vallás és közoktatási miniszter értekezletre hívta fel az érdekelt egyházkerületek és egyházak képviselőit Budapestre, az 1893. évi ápril 8. és 9. napjaira. Egyházkerületünket azon az értekezleten br. Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok ő nagyméltósága, Szász Domokos, püspök ő méltósága, és Váró Ferenc, nagy-enyedi igazgató tanár képviselték. Az értekezlet nyilatkozatát a miniszter szívesen fogadta, és abból három kivánalmat figyelembe is vett javaslatára készítésénél, u. m. a hozzájárulások mértékének apasztását, a középiskolai tanárokon kívül az akadémiai, tanító-képző és felsőbb leány-iskolai tanárookra is kiterjesztését; átmeneti intézkedésül pedig azt, hogy a már teljes nyugdíjra igényt szerzett tanárok ezen igényüket, föltéve, hogy még képesek szolgálni, nem azonnal és tömegesen, hanem csak bizonyos idő múlva érvényesíthessék.

Magának a már benyújtott törvény-javaslatnak minket érdeklő részei a következők.

A szolgálati idő beszámításánál, a beszámítható javadalmazásnál és az igényelhető nyugdíjnak, ellátási, vagy növelési járandóságoknak meghatározásánál, az 1885. évi XI-ik törvénycikknek a tanárookra vonatkozó rendelkezései szolgálnak sinormértékül. Jövedelméül a következő források jelöltetnek ki.

a) Minden rendes tanár köteles évi törzs-fizetésének 300 forinton felül levő összege, valamint fizetése minden szaporodása után (ide nem számítva a lakpénzt) egyszer, s mindenkorra egyharmadrészt a nyugdíj- és gyámintézet javára befizetni. A már alkalmazásban levő tanárok fizetésüknek és fizetésük szaporulatainak beszolgáltatandó egyharmad részén kívül, ezen beszolgáltatandó összeg után, javadalmazásuk elnyerésének időpontjától az említett egyharmadrész teljes lefizetéséig számítva, négy százalék kamatot is kötelesek fizetni.

b) A tanintézetek fentartói minden rendes tanári állás törzs-fizetése, és e törzs-fizetés szaporulata után évenként öt százaléknyi összeget fizetnek, még abban az esetben is, ha egyik-másik állás, vagyis tanári szék üresen áll.

c) A tanulóktól (kivétel nélkül) fejenként és évenként a jogakadémiáknál 6 forintnyi, a többi tanintézeteknél 3 forintnyi díj szedetik.

d) Azok a tanintézetek, melyek iskolai épületre, vagy beruházásra állami segílyt kapnak, e segíly-összeg után tizenöt éven át három százalékot tartoznak a nyugdíj- és gyámintézet javára fizetni.

e) Az államkincstár a nyugdíj- és gyámintézet szükségleteihez évenként 60,000 forinttal járul hozzá.

A belépés az illető iskola-fentartók jelentkezése alapján önkintesen történik, a már fennálló intézetek részéről, melyek belépési szándékukat legkésőbbben a törvény életbelépésétől számított félév alatt tartoznak bejelenteni.

A kilépésnek helye nincs. A jövőben keletkező iskolák fentartói, azonban, kötelesek tanintézetükkel ez országos nyugdíj- és gyámintézetbe belépni, vagy alkalmazottjaik számára legalább oly nyugdíjról, és hozzá-tartozóik számára oly ellátásról gondoskodni, mint a minőt a jelen törvény biztosít, és pedig a nélkül, hogy intézetük tanulóit, vagy alkalmazottjaikat az adandó nyugdíjért és ellátásért nagyobb mértékben terhelnék meg, mint a minő befizetést a jelen törvény szab meg.

Minden tíz év után a nyugdíj- és gyámintézet jövedelmeiről és kiadásairól részletes matematikai mérleg készíttetik, s ha e mérleg a jövedelmek apasztását megengedi, a befizetések mértéke lejjebb szállíttatik.

A már szolgálatban levő alkalmazottak felvételét illetőleg, a vallás és közoktatási miniszter az általa e célra kinevezendő bizottsággal, melyben a pénzügyminiszter kiküldöttje is jelen van, a bekivánandó hiteles okmányok alapján és az iskola-fentartók meghallgatása után, minden egyénre nézve külön állapítja meg azt, hogy a multban teljesített szolgálati idejük és élvezett járandóságuk a nyugdíjazásnál mennyiben számítható be.

Az ezen országos nyugdíj- és gyámintézet életbelépését követő első hat évben csupán azon a címen, hogy valaki a harmincadik szolgálati évet betöltötte, nyugdíjazásnak nincs helye. Azon túl, azonban, e megszorítás megszűnik.

Ha pedig valamely tanár a tanítás és növelés munkájára képtelenné vált, a nyugdíjazást a közoktatási kormány felügyelő közegének, illetőleg, kiküldöttjének és az iskola fentartójának, illetőleg, felekezeti főhatóságának indítványára, és az ügynek egy vegyes bizottság által történt megvizsgálása és előterjesztése alapján, a vallás

és közoktatási miniszter rendeli el. Az itt jelzett vegyes bizottság elnökét és felerészét az iskola fentartója, illetőleg, egyházi főhatósága nevezi ki. Ha a nyugdíjazandó a harminc szolgálati évet betöltötte, vagy ha a 65-ik életévet elérte, vagy ha szolgálati képtelensége közhatósági orvosi bizonyítvánnyal igazolva van, az itt említett bizottság közbenjárása elmarad.

A mi az erdélyrészi egyházkerület kollegiumainak a nyugdíjazás imént körvonalozott módjára vonatkozó nézetét és akaratát illeti, arról örömmel jelenthetem, hogy a miniszteriumtól leküldött kérdőpontokra adott feleleteik kapcsán, és Igazgató-Tanácsunk egyenes kérdésére valamennyien üdvözölték a miniszter nemes szándéktól sugallt törekvéseit, s készséggel jelentették ki belépésüket a felállítandó intézetbe. Szükségesnek tartom, jelenteni, hogy nem csak a tanárok, hanem a kollegiumok gondnokai és előljáróságai is mélyen át vannak hatva attól a meggyőződéstől, hogy ebben az ügyben az állam segítő kezét visszautasítanunk, nem szabad; sőt éppen úgy a történelmi multra, mint a jelenre támaszkodó önértéssel kell elfogadnunk. Sürgős és gyakorlati feladatoknak ismerik úgy rendezni a tanári fizetéseket, és a korpótlékok kérdését, hogy azok illendő nyugdíj-alapul szolgáljanak. Ekkor, de csakis ekkor lesznek megóva, nézetünk szerint, erdélyi evang. ref. kollegiumaink az elsekélyedéstől; ekkor lesznek felmentve tanáraink a nehéz életgondok emésztő porától, a melybe jelenleg lesújtva vannak.

Íme, ezen az úton vált a konvent feladatai közé sorozott gondoskodás államkormányi gondoskodássá, és ha itt-ott felmerülő féltékenység nem bénítja meg a közoktatási miniszter felekezeti szempontokon felülálló, de azért a magasabb felekezeti érdekeket is szem előtt tartó jóindulatát, talán egy év múlva, törvénytörvényé lesz a mostani javaslata, és akkor majd módjában lesz az egyetemes konventnek, a nyugdíj-törvény végrehajtását úgy intézni el, hogy végleges és gyors intézkedések által elvezesse a ref. tanárokat az ígért földjére.

A közigazgatás terén felmerült és a főtiszt. közgyűlés tudomására hozandó főbb mozzanatok, s igazgatótanácsi intézkedések sora a következő.

a) A középiskolák történetének a milleniumi kiállítás alkalmával leendő megírása tárgyában az Igazgató-Tanács a közoktatási magyar kir. miniszterium 31,805—1893. jul. 25. számú felhívása folytán, meghallgatván e dologban előbb az összes kollegiumok véleményét, elhatározta mind a hét kollegiumra nézve, hogy mindeniknek a története az 1895. év júniusáig megírassék, a mikor vagy az illető intézet az évi értesítőjében, vagy önálló monografiaként kinyomattassék. Ugyanabban az időben, mikor a kollegiumok nyomtatásban már megjelent történetüket további intézkedésre bemutatják, egyszersmind bejelenteni tartoznak: rendelkeznek-e speciális, a kort jellemző tanügyi állapotokra (régi tantervek, módszeres megállapodások és utasítások, tankönyvek és taneszközök, általános érdekű tanügyi szabályzatok) vonatkozó okiratokkal, melyeket egész terjedelmükben és eredeti szövegekben közölni lehetne?

A történetek összeállításai, illetőleg, írói, kiket az előljáróságok jelentéseire az Igazgató-Tanács a közoktatási miniszteriumnak is bejelentett, névszerint: Nagy-Enyeden egy bizottság, Kolozsvártt Török István dr. tanár, Maros-Vásárhelytt Konc József és Bedőházi János tanárok, Székely-Udvarhelytt Solymosi Endre, Zilahon Somogyi Jenő, Szászvároson Jánosi Gábor, és Sepsi-Szent-Györgyön Domján István tanárok.

b) A közoktatási magyar kir. miniszterium 1892. évi 12,152. számú intézménye nyomán és értelmében, megkésztette az Igazgató-Tanács (1,377—1892.) a n.enyedi kollegium előljáróságával az ott-helyi evang. ref. tanítóképzőben tartandó népiskolai tanítói képesítő vizsgálatok szabályzatát, mely tüzetesen az állami országos rendelkezés korlátai közt szabja meg a képesítő vizsgálatra bocsátható jelöltek iskolázottságát, és magát a vizsgálati eljárást. Szerinte a szóbeli vizsgálatok mindig június második felében tartatnak, a kollegiumi előljáróság javaslatára, az Igazgató-Tanács által előre meghatározott napokon, és egy egyházi biztosnak, mint elnöknek jelenlétében, kit az előljáróság ajánlatára (a kollegium gondnokai közül) szintén az Igazgató-Tanács nevez ki.

c) Illetékes szakkörök sürgető nyilatkozataira, hogy a kollegiumi elemi oktatást az újjá szervezett gimnáziumok oktatási céljaival teljesen összhangzásba kellene hozni, elérkezettnek látta az Ig.-Tanács az idejét annak, hogy a szükségesnek vélt reorganizációt rendeleti úton megkezdesse. E végre felhívta és megbizta (1327—1893.) a n.enyedi tanári kart, egy olyan tanterv-javaslat készítésével, mely alapul szolgálhasson a gimnáziumokkal kapcsolatos elemi iskolák oktatástani reformálásához.

d) A közoktatási m. kir. miniszteriumnak f. évi 38,543. VIII—20. sz. rendelete nyomán, az érettségi bizonyítványok másolatainak kiállításában követett eddigi gyakorlat továbbra is fentartatik, de azok nyilvántartása érdekében követendő eljárás egyházkerületünk főgimnáziumaira nézve akkint módosult, hogy a másolatok kiállításáról és kiadásáról, a kelet és szam jelzésével, a főiskolákat, jelesül: a budapesti és kolozsvári tudomány egyetemek tanácsait, a műegyetem tanácsát, továbbá az összes jogakadémiák igazgatóságait közvetlenül és saját hatáskörében az Ig.-Tanács fogja értesíteni, annak kijelentése mellett, hogy az eredeti érettségi bizonyítvány érvénytelennek nyilváníttatik.

e) A m. kir. kereskedelemügyi miniszter az 1893. évi szeptember hó 24-én 67,016. sz. a. kelt rendeletével intézkedett, hogy az ország valamennyi nyilvános tanintézetének tanárai és tanulói, a tanulmányi utazások alkalmával a m. kir. államvasutak vonalain személy- és vegyes vonaton a II. koci osztályban III-ad osztályu egész, illetőleg, a III. koci osztályban III. osztályu féljegy váltása mellett utazhatnak; egyuttal a végből, hogy a tanulmányi utak alkalmával engedélyezett menetdíj-kedvezmény igénybe vétele egyszerűsítettessék, a nevezett miniszter ur intézkedett, hogy a fentemlített menetdíj-kedvezményt a m. kir. államvasutak összes vonalain, az illető állomási pénztárak bocsássák rendelkezésre, személy és vegyes vonatoknál (gyors vonatok használata ki lévén zárva) még pedig oly feltétel alatt, hogy egy ily kirán-

dulási csoportban a vezető tanáron, vagy tanárokon kívül legalább 10 tanulónak kell résztvenni.

Ezen kedvezményben csak a rendes, nyilvános jelleggel felruházott tanintézetek tanárai és tanulói részesíthetnek, még pedig az illető intézet igazgatóságának hivatalos pecséttel ellátott igazolványai alapján, melyekben az utazás célja a beutazandó vasuti vonal és az utazó tanulók, valamint tanárok nevei benfoglaltatnak. Ily értelemben utasított a m. kir. államvasutak igazgatósága is.

Megjegyeztetik, hogy a tanintézeteknek nemcsak joguk van minden 10 tanulóval egy kísérő tanárt küldeni s számára a vasuti kedvezményt igénybe venni, hanem a kellő felügyelet teljesítése végett, szükséges is, hogy minden kirándulással okvetlenül menjen kísérő tanár, sőt nagyobb csoportoknál minden 10—10 tanulóval egy-egy tanár, tehát, például 20 tanulóval két tanár menjen.

f) Minthogy gyakran megtörténik, hogy egyes tanulók, erdélyi ev. ref. egyházkerületünk hét testvérintézetének egyikéből a másikba folyamodnak javító-vizsgálati engedélyért, az utóbbiban óhajtván tanulásukat folytatni: az ily esetekben az Ig.-Tanács az eddig követett eljárást oda módosította (2189—1893.), hogy jövőre az ily kérelmeket az érdekelt igazgatóságok és tanárkarok a mennyiben kedvezőleg intézhetik el, rövid úton, egymás közt intézzék el, s csak a javító vizsgálatot megtartó kollegium igazgatósága tegye meg utólagosan az Ig.-Tanácshoz a tényről jelentését. Önkint értetik, hogy, ha az elhagyandó kollegium tanári kara az elbocsátást nem kívánná a kérelmező tanulónak megadni: a kérelem, eldöntés végett, multhatatlanul felterjesztendő az Igazg.-Tanácshoz, nemkülönben felterjesztendők a kérelmek akkor is, ha nem a mi egyházkerületünk hatósága alá tartozó intézetben szándékoltatik a javítóvizsgálat kiállása.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár. 1894. május 27.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, Szász Gerő, közjegyző, dr. Vályi Gábor, Domokos Antal, ig.-tanácsosok, dr. Sárkány Lajos, számvevő, Parádi Kálmán, tan. előadó, Deák József, pénztárnok, dr. Deák Albert, ügyvéd, Bodor Antal, k. előadó, Márkus János, titkár és Kádár János, s.-titkár.

Az elnökiileg elintézett ügydarabok jegyzéke felolvasatott s az ismertetett intézkedések megtétele jóváhagyó tudomásul vétetett.

Felolvasatott a theol. fakultás épületének felépítésére nézve Endstrasser Benedek építészszel kötött építési szerződés, mely is az Ig.-Tanács korábbi megállapodásainak megfelelőnek találtatott s megerősített. Az építkezés műszaki ellenőrzésére, a kereseti kimutatások felülvizsgálására s leszámolások eszközzésére pedig Hercegh Lajos, főmérnök aa. kéretett föl.

Cseh Lajos, körösi községi tanító több rendbeli állítólagos szabálytalanság miatt, panaszt emelvén körösi lelkészünk ellen, ezen aaptalannak bizonyult panaszával

elutasított s figyelmeztetni határozatott arra, hogy a már több alkalommal ismételt ilyenmü vádaskodásoktól tartózkodjék, mert ellenkező esetben kénytelen lesz Ig.-Tanácsunk ellene, az illetékes közig. bizottságnál, a legszigorubb eljárás megindítását sürgetni.

A Walsér Ferenc-féle gépgyár részvénytársaság ama kérésére, melyben az egyházkerület tulajdonát képező házak vízvezetékekkel és csatornázással való fölszerelése érdekében a költségvetések elkészítésére engedélyt, illetve, meghatalmazást kér: értesítettni határozatott, hogy Ig.-Tanácsunknak a költségvetések elkészítése ellen kifogása nincsen, de a vállalat kiadása tárgyában csak a részletes költségvetések bemutatása s konkrét ajánlat megtétele után határozhatunk, miért is addig a céggel szemben semmi kötelezettséget sem vállalunk.

Kolozsvár város tanácsának átírata, melyben a theol. fakultás épületére vonatkozó építési engedélyt, a terv némi módosításával kiadja, tudásul vétetett s másolatban az építést vezető főmérnökkel közöltetni rendeltetett.

Kézdivásárhelyi egyházközségünk ismételten kéri a tervbe vett bérház kiépítésére az engedélyt s kimutatja, hogy ha azon közvetett hasznot is tekintetbe vesszük, melyet az új épületben elhelyezendő magtár, tanácsterem és segédpapi lakás nyújtani fog, akkor a befektendő tőke 6% kamatja is biztosítva lesz. Ig.-Tanácsunk ezen újabbon fölhozott indokokra való tekintettel az építés foganatosítását engedélyezte.

Péterfi Ferenc, gogán-váraljai tanító aát Ig.-Tanácsunk az őt illető must-kepe pénzértékének megállapítása tárgyában beadott panaszával elútasította, mert e megállapítás az egyházközség presbiteriuma által eszközöltetett s az egyházmegyei esperes által is jóváhagyatott s ezen határozatok ellen, annak idején, nem élt felebbezéssel.

Magyar-nagy-zsombori gazdatisztünk előterjesztést tevén a szeszgyár-épület, szeszfőző-gépek és ökör-istáló, nemkülönben a vízi malom kijavitása és a gazdatiszti lakás megépítése tárgyában: a szükségesnek látszó helyszini szemle megtartására Márkus János, titkár aa. küldetett ki és utasított, hogy maga mellé vevén ahhoz értő szeszfőzőt, gépgyárost és gépész-mérnököt, azok közreműködésével az összes javítási munkálatokról szabályszerű költségvetést terjesszen hatóságunk elé. Felhatalmaztatott egyuttal arra is, hogy Hellvig Gyula gyárvezetővel lépjen alkudozásokba s előnyös föltételek mellett, vele a szerződést kösse is meg.

Deési egyházközségünk tanácsa összeállította és megerősítésre fölterjesztette az egyházi adót fizetők névsorát, kiket egyuttal a küszöbön álló papválasztásnál szavazati joggal óhajtott fölruházatni. Minthogy azonban e névsorba számos oly egyháztag vétetett föl, ki az egyházi szükségletekhez eddig semmivel sem járult, a nyílt időben beadott felebbezésnek helyet adva, Igazg.-Tanácsunk ezen új lajstromba foglalt híveknek ez alkalommal papválasztási jogosultsággal való felruházását nem engedélyezhette, hanem ezen új névsort csakis a jövőre való érvénynyel erősítette meg s a most megejtendő papválasztás alkalmára csak azon adófizető egyháztagoknak adta meg a szavazat-jogosultságot, kik az egyházi terhek hordozásában már előbb is résztvettek s adójuk-

kal hátralékban nincsenek. Szükségesnek tartotta egyuttal Ig.-Tanácsunk, azt is kijelenteni, hogy az adózók lajstromába újonnan fölvevett egyháztagok a következő papválasztásnál is csak akkor fognak szavazati jogosultsággal élni, ha ezen most elvállalt csekély rovatal mellett, az egyházi törvények által rendelt országos közalapi adót is fizetni fogják.

Zilahi kollegiumunk Előljárásiágának indokolt kérésére megengedett, hogy a lemondás folytán megüresedett s a javadalom csekélysege miatt alkalmas küleegyénnel be nem tölthető pénztárnoki állásra kivételesen egyik kollegiumi tanárt válassza meg s hogy az eddigi 450 firtos pénztárnoki fizetést 400 frtra szállítva, a fenmaradó 50 firtot az előljárásiági jegyző tiszteletdíjaként utalja ki.

Torockó-szentgyörgyi egyházközségünk javára egy harmonium beszerzése s templomának körülkerítése céljából, 200 firt. segély szavaztatott meg.

Mósa Sándor, árpástói kezelő gondnok a. a. -nak az egyházközségi magtár-alap szabálytalan kezelése miatt történt felelősségre vonása tárgyában tett fölterjesztése illetékes esperes a. a. -hoz ieküldetni határoztatott, a további intézkedések megtétele céljából, minthogy Ig.-Tanácsunk ezen ügyben ellenőrzési kötelességeit megtette s a felelősséget ugy a kezelő, mint az ellenőrző közegekkel szemben megállapította. Az illető esperes feladata most már a hiányzó összeg biztosítása s esetleg a büntető bírósági lépések megtételének kezdeményezése.

Több tárgy nem levén: az ülés bezárattott. r. s.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Szántai Pócs István huszti ref. lelkész két levele Teleki Mihályhoz a presbiteri rendszer behozatala végett az erdélyi egyházakba, 1671.

Az erdélyi ref. egyházakban a püspöki igazgatási rendszer volt gyakorlatban a 17. század közepéig. Ekkor a külföldi egyetemeken tanult magyar ifjak kezdtek megkedvelni s haza térve, terjeszteni a presbiteri rendszer előnyét, mint amely inkább megfelel a prot. vallás szellemének. E volt főtárgya az 1646-ban Szathmáron tartott nemzeti szinodusnak. Ezért vetették reversalis alá 1656-án Nagyári Benedek (Józsefnek atyja) borosjenői és Kovásznai Péter nagyváradi lelkészeket. (Lásd Prot. Közlöny 1891. évi folyam 1. szám.) E miatt vitatkozások keletkeztek Erdélyben is, episkopális és presbiteriánus elnevezések s néha Sinodus elibe is került az ügy. Így az 1661. egyházi gyűlés elrendelte, a fejedelem is hozzájárulván, hogy a püspöki igazgatás az erdélyi ref. egyházakban továbbra is megtartsék; a presbiterizmusból származott egyenetlenség eltöröltessék, legyen egyformán az ekkleziái igazgatás, csak hogy nem mások elnyomásával, megfojtásával és gyalázásával. 1671. egyházi gyűlés újból megtiltja a presbiteriánus és episkopális nevezetést, mint a mely különözésre és szakadásra nyit útát. (Bod Péter Polikarpus 196. és 103. lap.) Ezen gyűlés alkalmával írta alábbi két levelét a huszti tudós pap Telekinek s buzdította a presbiteri igazgatás keresztül vitelére. Ezen eszme megérlelésének még kétszáz esztendőre volt szüksége. Érdekes e levelekben még, hogy Csulai György püspök, Tolnai János és Medgyési Pál, tanítók is érintettek ez ügyben a külföldi tanárokkal.

I.

Kegyelmet, irgalmat és békességet kívánok uram kglđnek a mi Atyántól és a mi Urunk Jézus Kristustól!

Tekintetes Uram! Nem utolsó rendben levő, hanem tekintetes emberek mutaták egy alkalmatossággal kglđ. urunk convocatoriáját, melyben Ő Nága felsőbb magistratusi tiszti szerint convocad ad 3-um mensis sequentis oct. Fejérvárra mind két Statusban levő, igaz vallásunkat promoteálni tiszta szivből igyekező megért elméket az Presbiteriumnak meg

rázogatására. Azon alkalmatossággal jelentém, hogy én nálam volnának némely tudós embereknek u. m. az többi között b. e. (= boldog emlékü) Doctor Paraeusnak és Csulai György erdélyi püspöknek az Censura alá vetendő Presbiterium felől való, írásban letett s jó lelkiismerctből származott értelmek. Tetszik az megért elméknek, hogy kglđnek, mint vallásunknak egyik erős oszlopának in paribus beküldeném. Engedvén azért az jó tanácsnak, ime kglđnek az megemlített két tudós embereknek az Praesbiterium felől való szent és kegyes értelmeket beküldöttem. Ebben penig minden bizonynyal célunk az ur Sionának épületjére, melynek kőfalaira, ha csak egy hasznos kövecskét tehetünk is, nem kicsiny nyereségnek tartaná lelkem. Kegldet azért, Tekintetes uram, alázatosan kérem, ez Kglđ Méltóságos tekinteti eleiben menendő, Szentírással mindenekben megegyező leveleket megolvastatni, megolvastatván, megfontolni (melyben nem is kételkedem) méltóztassék és az erő és tehetség szerént, az Istennek várossának tisztaságát, holmi haszontalan vetélkedésekkel (melyek nem ugyan hasznot, mint kárt és botránkozást szereznek az elmékben) megzavarni, ne engedje, melyért is leszen egészben az kglđ. haszna az Urnak áldása!

Raptim. Husztini 23. Sept. 1671.

Kglđnek alázatos kész szolgája élete fogytáig: *Szántai P. I. H. L. T. mpr.* (Szántai Pócs István, huszti lelki tanító.)

P. S. Tekintetes uram! Több hasznos írárok is vannak nálam ezen dologról, melyeket mostan az időnek rövid volta miatt nem parialtathattam; magam is, sok belső dolgaim lévén, nem parialhattam, hanem ha kglđ kívánja, az kglđ. parancsolatjára is paribus beküldeni kész leszek ennek utána.

Kívül cím: Spectabili ac Generoso Dno. Dno. Michaeli Teleki de Szék . . Magno orthodoxae fidei defensori, tutori, etc.

Eredetije a Teleki-levéltárban 718. sz. a.

II.

Kész szolgálatomnak ajánlása után kegyelmet, irgalmat és békességet kívánok uram kglđnek a mi atyántól és a mi urunk Jézus Kristustól!

Tekintetes Uram! A könyv, melyben azok az írárok vannak, melyeket kglđ. kíván, hogy beküldjem, nagy és terhes volna hordozni. Én azért a könyvből egészben imé ki veszem s kglđnek mindjárt beküldöm. Sancte irom Tek.

Uram kglidnek, valami írásban nálam volt ezen presbiteriumi dologról, kglidnek mind beküldöm, magamnál egy lineát sem marasztok. Ez írásokat peniglen még Ultrajectomban laktomban parialtam volt igen titkon. Az Voetius Gisbert uram bibliothekájában akadtam volt rája, onnan vittem volt szállásomra, de ismét helyére vissza tettem. Egy fasciculusban Medgyesi Pál és Tolnai János uraimék küldötték volt Voetius uramnak Patakról. Többet ezeknél bizonynyal nem irtam, mert nem lehete irni nálam, hogy az kglid. kívánságára s parancsolatjára be nem küldenem, el hívén azt, hogy kglid. megolvastatván, vagy parialtatván, ismét kezemhez küldi. Én Tek. uram nyereségnek tartanám, ha az ur nyájának és kglimedk, az ő Felsége Ecclesiájának nagy oszlopának szolgálhatnék. Ne is kiméljen kglid. Tek uram, valamire tisztem szerint elérkezhetem, kglidnek kedveskedni, semmiképpen el nem mulatom.

Az Ur nyujtsa a kglid. életét, tartsa meg egészségét a maga dicsőségére és a nyomorult Magyar izraelnek hasznára! Íram igen sietve 3. oct. 1671. Estve 5 óraker.

Kglidnek alázatos szolgálja élete fogytaig: *Szántai P István mpr.*

P. S. Az kglid. levelét Tek. uram ma u. m. 3. oct. adá meg a posta déljest 4 óraker, mivel ez nagy árvizek miatt elébb meg nem adhatta.

Cim, mint az előbbi levelen Telekinek.

Teleki-leveltár, 718.

Különfélék.

== **E számunk utolsó levén e hónapban**, felkérjük olvasóinkat, hogy májusban közölt két pályacikkünk valamelyikére és pedig:

1. A papság jövője.
2. Csak éppen egy kicsi dolog szavazatukat jún. 10-ig beküldeni sziveskedjenek.

== **Köztudomásu, hogy Debrecenben** országos tan-szerkiállítás rendeznek. A bizottság küldöttsége közelebről meglátogatta a közoktatásügyi minisztert, ki igen szivesen és lekötelező módon fogadta, kifejezte érdeklődését és elismerte a vállalkozásnak nemes, hazafias, sőt országos jelentőségét; elfogadta a felajánlott védnökséget és hogy ennek megfelelhessen, ha csak emberileg ki nem számítható akadály közbe nem jön, megígérte, hogy személyesen meglátogatja a debreceni kiállítást. Berzevicy, államtitkár, ki a nagybizottság elnökségét, és Szathmáry György, minisz. tanácsos, ki az igazgatóság elnöki tisztét fogadta el: mindnyájan a legnagyobb érdeklődéssel viseltetnek e fontos ügy iránt, anyagi, erkölcsi támogatásukat, és minden szolgálatukat kész szívvvel felajánlották. A debreceniek vállalkozása minden bizonyossággal sikerülni fog és megbecsülhetetlen hasznára lesz tan-ügyünknek.

== **A n.-enyedi Bethlen-kollegium** kormányzó tisztikara a jövő szeptembertől számított három évre a következőleg választotta meg. Rector-professor lett Nagy Lajos; a gimnázium igazgatója ismét Váro Ferenc; inspector-professor Bartha Zsigmond. Egészen nyugodtak vagyunk, hogy ilyen kezekben és vezetés alatt, a derék kollégium biztosan fog haladni a számára kijelölt cél felé.

== **A sz.-udvarhelyi ev. ref. kollegium** ifjusága

pompás kirándulást tervezett s akarjuk hinni, hogy az idő nem zavarja meg végrehajtásában, jun. 2 án. E nap reggelén vasúton Segesvárra és vidékére utaznak. Kiszállanak Fehéregyházán és ott Petőfi és a vele pihenő hősök sírját virágokkal hintik be és az igazgató, Gönci Lajos, alkalmi beszédet tart. Meglátogatják a kollegium egyik jóltevőjének, gr. Haller Ferencnek sírját, melynél Bod Károly mond kegyeletes beszédet. Azután, tornament-gyakorlatban Segesvárra gyalogolnak, hol Gyárfás Domokosnak, e mindenek felett érdemes főgondnoknak tiszteletére estve Hangverseny lesz. Június 3-án délelőtt megszemlélik Segesvár látni-valóit, és azután haza vasutaznak. Egészen szép program: egybekapcsolva tanulás, szemlélődéssel, a kegyeletes érzelmek ápolásával és a hazaszeretetre való lelkesítéssel. Éljenek!

== **Pályázat** hirdet a békési ev. ref. hatosztályu gimnázium üresedésbe jött egyik tanzékére a felügyelő bizottság. Tantárgyak: mennyiségtan, mértani rajz és szépírás. Szabadkézi rajz előnyt ad. Évi fizetés 2400 korona, évenyei előleges részletekben a gimnáziumi pénztárból. Ezen összeg tanárjelöltek számára is teljes egészében biztosítottik. A megválasztott tanár, vagy tanárjelölt, két évi sikeres működés után, állandósítottik, utóbbi csak azon esetre, ha időközben tanári oklevelet szerez. Kellően felszerelt pályázat ok f. évi július első napjáig Szegedi Károly, ev. ref. lelkész, gimn. ig.-tanácsi elnökhez küldendő.

== **Szerkesztő úr, kedves barátom!** Pünköszt utáni vasárnapon konfirmáltattak egyházamban a feljárt növendékek, kik keresztyéni legszebb kötelességüket teljesítették akkor, midőn általam felszólítatva, tehetségük szerint adakoztak a Kolozsvárt felállítandó papfiuk árva házára. Név szerint: Balog Márton 10 kr. Kis Márton 10 kr. László Márton 10 kr. Varró Márton 10 kr. Kocsis János 10 kr. Varró János 5 kr. Szarka Róza 20 kr. Demeter Mária 5 kr. Vig Anna 10 kr. Boér Anna 10 kr. Bükkösi Sári 10 kr. Varró Klára 5 kr. Nagy Klára 10 kr. Kocsis Kati 5 kr. Összesen 1 frt. 30 kr. Csekélység, az igaz, de ha minden egyház konfirmandusai csak ily csekély mértékben adakoznának is, évenként szép összegekkel lehetne gyarapítani az árvaházi alapot. Szivesen kérek, hogy e pénzeszkét is helyezd el a cél javára. Kutyfalván, 1894. máj. 21. Nagy Domokos, ev. ref. pap.

== **Az áldozat-készségnek** ismét szép jelét adták az ér-ká-vási evang reform egyház hívei. Évek sora óta így van ez, hol kisebb, hol nagyobb mértékben, a midőn egy évtized alatt, egy száznak meddőségét akarják helyreépítozni. Semmi se volt már, még ma is sok hiányzik, de a nehezén már túl vagyunk és minden meglesz, ha a kisded egyháznak alig pár családból álló hívei olyan hittel ékeskednek, mely ilyen tettekben mutatja ki erejét. Ugyanis Kávásy Sándor, ér-ká-vási birtokos, a parokhialis telek mellett lévő 800—1000 frtot érő telkét az egyháznak ajándékozta s ez által a parokhialis telek éppen három akkora lett, mint volt. Az egyház hívei felbuzdulva ezen ajándékon, elhatározták, hogy a kényelmetlen és kicsiny papi lakást egészen átalakítják, kényelmesebbé teszik. Erre a célra saját jó szántokból a következő adományokat tették: Kávásy Sándor 50 frt. Kovács Endre 25 frt. K Nagy Kálmánné, Kovács Erzsébet 25 frt. Kozma Péterné 1 frt. Özv. Huszár Lajosné 15 frt. Simon Lajos 2 frt. Veres Ignác 3 frt. Balog János 1 frt. Balog Gyula 1 frt. Kávásy Frigyes 1 frt. Horváth Lajos 1 frt. Horváth Mihály 1 frt. Szikly Dániel 3 frt. Szakács Sándor 1 frt. Hangyák Károly 1 frt. Délceg László 2 frt. Délceg József 2 frt. Murvai József 3 frt. Id. Kis Miklós 1 frt. Szakács József 5 frt. Pap Miklós 2 frt. Ifj. Kiss Miklós 2 frt. Kávásy Jenő 1 frt. Veres Gyula, Kovács 2 frt. Ódor Gábor 5 frt. Berecki Sándor 3 frt. Balog Péter 5 frt. Makódy József 5 frt. Balásy András 1 frt. Huszár Klara 3 frt. Horn János 1 frt. Veress Gyula 5 frt. Kávásy Sámuel 15 frt. Id. özv. Kávásy Sándorné 10 frt. Klein Sámuel 30 kr. Kapusi József 1 frt. Özevgy Makódy Samuné 1 frt. Összesen 281 frt. 30 kr. Dicsőimnusz nem zengék hozzá, minden ékeszólásnál szívesen dicséri ez önmagát. Dicsőszeghy Mór, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

1221—1894.

ÉRTESÍTÉS.

Valamennyi nt. Esperes adnak és valamennyi orsz. közalapi segélyért folyamodott egyházközségünknek és lelkészeinknek.

A folyó évben tartott főt. egyetemes konvent által az

alábbi kimutatásban kitüntetett egyszersmindenkori országos közalapi segélyek szavaztattak meg és utaltattak ki egyházközségeink és lelkészeink részére.

Egyházak: 1. Lozsád 100 frt. Zalathna 50 frt.

3. Maros-Ludas 50 frt. 4. Maros-Gombás 50 frt. 5. Jákótelke 80 frt. 6. Pata 30 frt. 7. Ketesd 40 frt. 8. Lecsmér 30 frt. 9. Völcsök 80 frt. 10. Egrespatak 40 frt. 11. Csomafája 30 frt. 12. Kide 40 frt. 13. Kis-Iklód 30 frt. 14. Gyeke 30 frt. 15. Keszü 70 frt. 16. Füzükút 50 frt. 17. Nagy-Ölyves 70 frt. 18. Ny.-Szt.-Anna 80 frt. 19. Böő 50 frt. 20. Boós 30 frt. 21. Agárd 30 frt. 22. Nyárad-Szt.-Imre 50 frt. 23. Harcó 30 frt. 24. Maros-Keresztur 30 frt. 25. Gyalakút 40 frt. 26. Mája 40 frt. 27. Szász-Dányán 50 frt. 28. Sz.-Bonyha 80 frt. 29. Csüdő-Telke 30 frt. 30. Mező Bodon 80 frt. 31. Magyar-Bece 50 frt. 32. Fiátfalva 70 frt. 33. Körispatak 30 frt. 34. Szederjes 50 frt. 35. Nagy-Ajta 50 frt. 36. Baróth 30 frt. 37. Erősd 80 frt. 38. Nyén 50 frt. 39. Oltszem 40 frt. 40. Papolc 70 frt. 41. Maksa 80 frt. 42. Ika-falva 30 frt. 43. Mező-Ujlak 60 frt. Összesen: 2180 frt.

Lelkészek: 1. Csiszér Pál harói 30 frt. Albert Imre n.-pestyeni 30 frt. 3. Gruzda Domokos tövisi 30 frt. 4. Péter Antal lőrincrévi 30 frt. 5. Pap István kocsárdi 40 frt. 6. Pap Dávid m.-laki 30 frt. 7. Bornemisza Károly a.-járai 50 frt. 8. Barabás Árpád m.-kerekéi 40 frt. 9. Id. Szakács János m.-létai 40 frt. 10. Sófalvi Miklós damosi 40 frt. 11. Kósa Károly sztánai 40 frt. 12. Benedek Ferenc mérai 30 frt. 13. Kovács Ferenc t.-szántói 50 frt. 14. Barabás Lajos völcsöki 30 frt. 15. Wass Lajos rátoni 40 frt. 16. Ferenci Endre monói 30 frt. 17. Farkas Károly t.-szarvadi 30 frt. 18. Nagy József kériói 40 frt. 19. Csákány Miklós m.-köblösi 30 frt. 20. Surányi N. József ormányi 30 frt. 21. Bartha János csomafái 30 frt. 22. Gáspár Samu szováthi 30 frt. 23. Lőrincy Gábor m.-kályáni 30 frt. 24. Jánosi György tompai 40 frt. 25. Málnási Ferenc kendői 30 frt. 26. Kiss Pál h.-bodoni 30 frt. 27. Simon Elek vadasdi 30 frt. 28. Simon Imre cserefalvi 30 frt. 29. Musnai József m.-kereszturi 30 frt. 30. Bogdán József gyalakúti 30 frt. 31. László János m.-sz.-annai 20 frt. 32. Székely Sándor m.-beregnyei 30 frt. 33. Fazekas Sándor sz.-dányáni 50 frt. 34. Kelecsényi Károly alamori 50 frt. 35. Maksai Gyula rugonfalvi 30 frt. 36. Benczedy János ócfalvi 30 frt. 37. Pál Balázs kórispataki 30 frt. 38. Borbáth Márton bodosi 30 frt. 39. Demeter Mihály szotyori 30 frt. 40. Jancsó Elek pákái 30 frt. Összesen: 1350 frt.

Midőn erről összes érdekelt egyházközségeinket és lelkészeinket ezennel értesítjük, egyszersmind fölhívjuk, hogy ezen összegek kifizetése végett, szabályszerű nyugtáikat haladéktalanul küldjék be illetékes espereseikhez, kiket is arra kérünk föl, hogy az egyházmegyéből beérkező nyugtákat együttesen sziveskedjenek egyházkerületi keblí pénztárunkba fölterjeszteni, honnan is a kérdéses segélyek azonnal le fognak küldetni.

A jövő évi konventi segély-kérvények beadási határidejét folyó évi november hó 1-ére tűzzük ki.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától Kolozsvártt, 1894. május 9-én.

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök, mint elnök.

404—1894.

MEGHIVÓ.

A deési ev. ref. egyházmegye közgyűlésének mlgs. tt. tagjait, folyó év június 24-én, d. e. 9 órán kezdve, Deésre, a leányiskola termében tartandó egyházmegyei közgyűlésre, van szerencsém, tisztelettel meghívni. A közgyűlés isteni tisztelettel kezdődik, hol egyházi beszédet t. Barabás Sámuel, m.-láposi lelkész aa. tart.

A közgyűlés tárgyai: az egyházm. tanács működéséről szóló jelentés; esperesi jelentés; jegyző választás; lemondás következtében megüresedett számvevői, tanügyi előadói, özvegy-árvai pénztárnoki és egy egyházm. tanácsosi állás betöltése; a köztörvényszék választott bírának a törvény által előírt számra való redukálása, felesketése; számvevői és tanügyi előadói jelentés, utóbbiak megtehetése

tekintetéből, felhívom lelkész fiait, hogy egyházaik számadásait, mint az évi iskolai kimutatásokat, a zárvizsga után számvevő, illetve, tanügyi előadó aa.-hoz haladéktalanul beadni, ismerjék kötelességüknek; az egyházmegyei és özvegy-árvai pénztárakról vezetett számadások, valamint a múlt évi országos közalapról vezetett számadás és folyó évi előírás megvizsgálása; leiratok, kérvények, indítványok, stb.

A tisz. fiaikat felkérem, újonnan választott kántor-tanítóikat figyelmeztessék, hogy az eskü letételre jelentkezni, el ne mulasszák.

Közgyűlés után köz-, és házassági törvényszék fog tartatni; a t. ügyvéd urakat kérem, válópereseiket figyelmeztetni, s a válóperekre a szükséges lépéseket megtenni.

Június 23-án d. u. 4 órakor, a közgyűlés tartására megjelölt helyen, az egyházmegyei tanács ülést fog tartani, hová leendő megjelenésre, az egyházm. tanács illetékes tagjait, tisztelettel meghívom.

Házassági törvényszék végeztével, «Papi Értekezlet» fog tartatni, melynek tárgyai: elnök választás; a gyakorlati lelkészet körébe tartozó kérdésekről eszmecsere, esetleg, felolvasás.

S.-M.-Berkeszén, 1894. május 25-én. *Pap István,*
ev. ref. esperes.

426—1894.

MEGHIVÓ.

A küllői ev. ref. egyházmegye, f. évi tavaszi rendes közgyűlését június 21-én d. e. 9 órán kezdve fogja meg tartani D.-Szt.-Mártonban, az egyházmegye tanács-termében. A közgyűlés tárgyai: 1. esperesi, az egyházmegyei tanács működéséről szóló jegyzői, 3. tanügyi előadói, 4. számvevői, 5. pénztárosi jelentések, 6. felsőbb leiratok, és átiratok tárgyalása, 7. egy egyházmegyei tanácsbíró választása, 8. kérelmek, 9. indítványok tárgyalása, 10. az újonnan választott papok és kántor-tanítók bekebelezése. Isteni tiszteletet Nemes Árpád, m.-bodoni ref. lelkész aa. fog tartani.

A fenn jelzett gyűlésre van szerencsém annak mlgs. és tt. tagjait hivatalos tisztelettel meghívni.

V.-Gálfalván, 1894. május 25-én. *Kovács Elek,*
ev. ref. esperes.

638—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebeleztetteddi egyházközség énekvezértanítói állomása másodsor körötzetik.

Évi javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületek és 1 holt 754 négyszögöl kerten kívül, kepe és kanonikaporció termésben, egyházhatósági beclés szerint, 158 frt. 22 kr.

Pályázati határnap f. é. június 25. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aa.-hoz küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1894. május 29. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

639—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küllői egyházmegyébe kebeleztetteddi hédorfaji egyházközség orgonista-énekvezéri állomására pályázat nyitattik.

Javadalma: 1. tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és kerttel; 2. egyházhatósági beclés szerint, 353 frt. 75 kr. értékű, a hivek által fizetni szokott kepe, mely fizetésnek a megválasztandó kántor, a három első évben, csak fele részét kapja, a három év letelte után azonban, az egész fizetés élvezetébe lép.

Pályázati határnap t. évi június 25. A pályázati folyamodványok nt. Kovács Elek, esperes aa.-hoz küldendők, V.-Gálfalvára, u. p. D.-Sz.-Márton.

Kolozsvártt, 1894. május 29. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.